Grey Scale #13
DANES-PICTA.COM
Colour Chart #13
DANES-PICTA.COM

AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

Do użytku służbowego
Egz. nr 11

Mjr dypl. Jacek SACZYŃSKI

SYSTEM PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Rozprawa doktorska

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/338
05-001132-002-0
12610

WARSZAWA 1984

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

Do użytku służbowego

Egz. nr 11

Mjr dypl. Jacek SACZYŃSKI

SYSTEM PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Rozprawa doktorska

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/338
05-001132-002-0

Nr ewid.
12610

WARSZAWA 1984

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O W P

im.gen.broni Karola Świerczewskiego

Do użytku służbowego

Egz.nr..... 11

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. 12610

mjr dypl. Jacek SACZYŃSKI

SYSTEM PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Rozprawa doktorska

opracowana pod kierownictwem naukowym

płk doc. dr. Tadeusz BENTKOWSKIEGO

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Nr ewid. 1338

WARSZAWA M A J 1984 ROK

SPIS TREŚCI

Strona

WSTĘP 6

1. CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH POJĘĆ ORAZ SYSTEM PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ W WYŻSZYCH UCZELNIACH WOJSKOWYCH..... 8

1.1. CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH POJĘĆ WYSTĘPUJĄCYCH W PRACY..... 8

1.2. SAMOKSZTAŁCENIE W POLSKICH UCZELNIACH WOJSKOWYCH 16

1.3. SAMOKSZTAŁCENIE W ZAGRANICZNYCH UCZELNIACH WOJSKOWYCH 21

1.4. SAMOKSZTAŁCENIE W AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP 28

2. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE BADAŃ 35

2.1. UZASADNIENIE TEMATU 35

2.2. CEL BADAŃ 39

2.3. PROBLEMY BADAWCZE I HIPOTEZA ROBOCZA 39

2.4. METODY I NARZĘDZIA BADAWCZE 41

2.5. TEREN, ORGANIZACJA I PRZEBIEG BADAŃ 42

3. OCENA SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP W ŚWIETLE BADAŃ 44

3.1. PODSTAWOWE ZADANIA I CEL STUDIÓW DYPLOMOWYCH W ASG WP, ZAKRES, TREŚĆ I FORMY NAUCZANIA ORAZ ICH WPŁYW NA TREŚĆ I FORMĘ PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ 44

3.2. DOKUMENTY DOTYCZĄCE PROCESU KSZTAŁCENIA SŁUCHACZY STUDIÓW DYPLOMOWYCH W ASG WP 58

3.3. WPŁYW CECH OSOBOWOŚCIOWYCH SŁUCHACZY NA PRACĘ SAMOKSZTAŁCENIOWĄ 61

3.4. OCENA SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP 70

3.4.1. MOTYWY SAMODZIELNEGO UCZENIA SIĘ SŁUCHACZY ASG WP 70

3.4.2. PRZYGOTOWANIE SŁUCHACZY DO PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ PRZED ROZPOCZĘCIEM STUDIÓW W ASG WP 72

3.4.3. ORGANIZACJA PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP 76

3.4.4. CZAS PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP 83

3.4.5. ROLA NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO W SYSTEMIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP 92

3.4.6. WARUNKI PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP 94

4. DOSKONALENIE SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP 101

4.1. DOSKONALENIE SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY W SFERZE ORGANIZACYJNEJ 103

4.1.1. CZAS PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ 103

4.1.2. KIEROWANIE PRACĄ SAMOKSZTAŁCENIOWĄ.... 104

4.1.3. FORMY UCZENIA SIĘ SŁUCHACZY W CZASIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ 105

4.1.4. PLANOWANIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ... 106

4.1.5. DZIAŁALNOŚĆ POZADYDAKTYCZNA SŁUCHACZY. 107

4.1.6. ODPOCZYNEK SŁUCHACZY 108

4.2. DOSKONALENIE SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY W SFERZE DYDAKTYCZNEJ 110

4.2.1. MOTYWACJE I PRZYGOTOWANIE SŁUCHACZY DO PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ 110

4.2.2. ZADANIA DYDAKTYCZNE ZLECANE SŁUCHACZOM DO WYKONANIA W CZASIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ..... 112

4.2.3. DZIAŁALNOŚĆ NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO W SYSTEMIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ... 112

4.2.4. METODY PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY..... 114

4.3. DOSKONALENIE SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY W SFERZE WARUNKÓW PRACY..... 116

4.3.1. MIEJSCE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ..... 116

4.3.2. BAZA GABINETOWA..... 117

4.3.3. BIBLIOTEKA NAUKOWA..... 118

ZAKOŃCZENIE..... 120

BIBLIOGRAFIA..... 122

ZAŁĄCZNIKI.....

1. SPRAWOZDANIE NR 1 Z BADAŃ.....

2. KWESTIONARIUSZ K-1 DLA SŁUCHACZY.....

3. SPRAWOZDANIE NR 2 Z BADAŃ.....

4. KWESTIONARIUSZ K-2 DLA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH...

5. SPRAWOZDANIE NR 3 Z BADAŃ.....

6. KWESTIONARIUSZ W-2 DLA SŁUCHACZY.....

7. SPRAWOZDANIE NR 4 Z BADAŃ.....

8. KWESTIONARIUSZ W-2 DLA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH...

9. SPRAWOZDANIE NR 5 Z BADAŃ.....

10. KWESTIUNARIUSZ W-3 DLA ABSOLWENTÓW I SŁUCHACZY ZAGRANICZNYCH AKADEMII WOJSKOWYCH.....

11. SPRAWOZDANIE NR 6 Z BADAŃ.....

12. PRZYKŁADOWY WZÓR OSOBISTEGO PLANU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ.....

13. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA W GODZINACH NAUKI WŁASNEJ NA STUDIACH DYPLOMOWYCH ASG WP W MARCU I KWIETNIU 1981 ROKU.....

WYKAZ TABEL

1. CZAS PRZEZNACZONY NA SAMOKSZTAŁCENIE PROGRAMOWE I NAUKĘ WŁASNĄ W WYŻSZYCH UCZELNIACH WOJSKOWYCH.... 18

2. DANE LICZBOWO-CZASOWE DOTYCZĄCE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ AKADEMII WOJSKOWYCH O PROFILU DOWÓDCZO-SZTABOWYM NIEKTÓRYCH PAŃSTW UKŁADU WARSZAWSKIEGO ORAZ ASG WP 27

3. ZESTAWIENIE PORÓWNAWCZE CZASU PRZEZNACZONEGO NA PRACĘ SAMOKSZTAŁCENIOWĄ W STOSUNKU DO ZAJĘĆ PROGRAMOWYCH W ASG WP W LATACH 1979-1984 34

4. ZESTAWIENIE LICZBOWE JEDNOSTEK DYDAKTYCZNYCH W ROKU AKADEMICKIM 1983/1984 NA TRZECH LATACH STUDIÓW DYPLOMOWYCH WYDZIAŁU WOJSK LĄDOWYCH..... 50

5. DANE LICZBOWO-CZASOWE DOTYCZĄCE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ W WYŻSZYCH UCZELNIACH WOJSKOWYCH WP ORAZ W NIEKTÓRYCH ARMIACH SOJUSZNICZYCH PAŃSTW CZŁONKÓW UKŁADU WARSZAWSKIEGO..... 57

6. CECHY OSOBOWOŚCI NAJBARDZIEJ POMOCNE W PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ WEDŁUG OCENY SŁUCHACZY I NAUCZYCIELI AKADEMICKICH ASG WP..... 65

7. STOPIEŃ PRZYGOTOWANIA OFICERÓW DO PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ..... 75

8. ILOŚĆ GODZIN PRZEZNACZONYCH NA ZAJĘCIA PROGRAMOWE NA STUDIACH DYPLOMOWYCH W ASG WP..... 83

9. ILOŚĆ GODZIN PRZEZNACZONYCH NA PRACĘ SAMOKSZTAŁCENIOWĄ NA STUDIACH DYPLOMOWYCH W ASG WP 84

10. ILOŚĆ DNI PRZEZNACZONYCH NA ZAJĘCIA PROGRAMOWE, ĆWICZENIA I SAMOKSZTAŁCENIE PROGRAMOWE NA STUDIACH DYPLOMOWYCH W ASG WP 84

11. STOSUNEK CZASU PRZEZNACZONEGO NA ZAJĘCIA PROGRAMOWE DO CZASU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ /NAUKI WŁASNEJ I SAMOKSZTAŁCENIA PROGRAMOWEGO/ NA STUDIACH DYPLOMOWYCH W ASG WP..... 85

12. ORIENTACYJNE WSPÓŁCZYNNIKI CZASU NA PRZYGOTOWANIE SIĘ SŁUCHACZY DO JEDNEJ GODZINY ZAJĘĆ PROGRAMOWYCH 87

13. WARUNKI UCZENIA SIĘ SŁUCHACZY STUDIÓW DYPLOMOWYCH ASG WP W SALI GRUPOWEJ 96

WYKAZ SCHEMATÓW I RYSUNKÓW .....

1. RODZAJE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ 10

2. SYSTEM PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY STUDIÓW DYPLOMOWYCH ASG WP 47

3. ZALEŻNOŚĆ ZDOLNOŚCI UCZENIA SIĘ OD WIEKU UCZĄCEGO SIĘ 66

4. KIERUNKI DOSKONALENIA SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY STUDIÓW DYPLOMOWYCH ASG WP 102

W S T Ę P

Praca samokształceniowa stanowi obok zajęć programowych jeden z najważniejszych elementów składowych procesu kształcenia słuchaczy Akademii Sztabu Generalnego WP. Od tego jaki jest i jak funkcjonuje system pracy samokształceniowej w dużej mierze zależą wyniki uzyskiwane przez słuchaczy w toku studiów oraz stopień ich przygotowania do pracy na stanowiskach dowódczych i sztabowych w jednostkach wojskowych głównie szczebla taktycznego.

Wychodząc z założenia, że zachodzące obecnie przemiany w szkolnictwie wyższym zmierzają do zwiększenia roli samodzielnej pracy studenta w procesie studiów, podjęto w niniejszej pracy doktorskiej próbę naukowego zbadania istniejącego w ASG WP systemu pracy samokształceniowej słuchaczy oraz przedstawienia wniosków i propozycji w zakresie jego doskonalenia w sferze organizacyjnej, dydaktycznej i warunków pracy.

Praca obejmuje: wstęp, cztery rozdziały, zakończenie oraz trzynaście załączników /w tym sześć sprawozdań z badań/.

W rozdziale pierwszym omówione zostały podstawowe pojęcia występujące w pracy oraz przedstawiono zasadnicze dane dotyczące pracy samokształceniowej w polskich uczelniach wojskowych, w zagranicznych akademiach wojskowych typu dowódczo-sztabowego niektórych państw - członków Układu Warszawskiego. Ponadto w rozdziale tym omówiona została w zarysie ewolucja, jaką w ASG WP przechodziła praca samokształceniowa od chwili powstania akademii do roku 1983 włącznie.

Rozdział drugi traktuje o sprawach metodologicznych. Zostały w nim sprecyzowane: cel badań, problemy badawcze i hipoteza robocza, a ponadto przedstawione zostały metody i narzędzia badawcze oraz teren, organizacja i przebieg badań.

W rozdziale trzecim przedstawione zostały na wstępie podstawowe zadania i cele studiów dyplomowych oraz ich wpływ na treść i formę pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP,

a także wpływ cech osobowościowych słuchaczy na samodzielne uczenie się. Następnie w rozdziale tym dokonana została wszechstronna ocena systemu pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP.

Rozdział czwarty przedstawia, jako rezultat przeprowadzonych badań, kierunki oraz wnioski i propozycje dotyczące doskonalenia systemu pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP w sferze organizacyjnej, dydaktycznej i warunków pracy.

Ponadto w pracy w formie załączników przedstawione zostały sprawozdania z przeprowadzonych badań. Sprawozdania te ujmują w swojej treści cele, metody, zakres badań, a także wyniki badań dokumentacji szkoleniowej, badań ankietowych oraz wywiadów.

System pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP nie został do chwili obecnej kompleksowo zbadany i opracowany naukowo. Fakt ten był jednym z istotnych motywów podjęcia się przez autora opracowania tematu niniejszej rozprawy doktorskiej.

ROZDZIAŁ 1

CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH POJĘĆ ORAZ SYSTEM PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ W WYŻSZYCH UCZELNIACH WOJSKOWYCH

1.1. CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH POJĘĆ WYSTĘPUJĄCYCH W PRACY

Pojęcia dotyczące pracy samokształceniowej są na ogół znane i często spotykane w literaturze. Jednakże interpretacja znaczeniowa tych pojęć nie jest w literaturze fachowej w pełni jednoznaczna. Różni bowiem autorzy w dość odmienny sposób je definiują i interpretują, dostosowując ich treść do konkretnych potrzeb lub rodzaju szkoły /cywilnej czy wojskowej, podstawowej, średniej czy wyższej/, kierunku i roku studiów. W związku z tym zachodzi potrzeba jednoznacznego określenia, co rozumiemy przez takie podstawowe pojęcia dotyczące treści rozprawy jak: praca samokształceniowa, rodzaje pracy samokształceniowej: samokształcenie programowe, nauka własna i samokształcenie spontaniczne, a także system pracy samokształceniowej w ASG WP.

ASG WP, jako jedyna w kraju wojskowa akademia dowódczo-sztabowa, stosuje w procesie dydaktycznym różniące się znacznie od innych wyższych uczelni, w tym i akademii wojskowych, formy i metody prowadzenia zajęć zwłaszcza z przedmiotów taktyczno-operacyjnych. Ta specyfika w realizacji procesu nauczania rzutuje w istotny sposób na całokształt spraw dotyczących pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP w procesie studiów, zwłaszcza podczas nauki własnej i samokształcenia programowego.

Sprawa właściwego ukierunkowania pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP i zwiększenia jej roli w całokształcie studiów była zawsze przedmiotem zainteresowania nauczycieli akademickich, była też rozpatrywana na konferencjach ogólnoakademickich, katedralnych i kursach instruktorsko-metodycznych.

Problem pracy samokształceniowej w warunkach ASG WP omówiony został całokształtowo zwłaszcza na konferencji dydaktyczno-metodycznej nauczycieli akademickich w 1977 r. przez J. Zakrzewskiego - ówczesnego szefa Instytutu Dydaktyki Wojskowej. Uwzględniając specyfikę studiów w ASG WP sprecyzował on w swoim wystąpieniu pojęcie pracy samokształceniowej następująco:
"praca samokształceniowa" słuchaczy ASG WP - jest to samodzielna praca słuchacza ukierunkowana na poznanie i utrwalenie tematyki wynikającej z programu studiów lub ewentualnie przyjętej z jego własnej inicjatywy. 1/

Pracę samokształceniową słuchaczy w warunkach ASG WP należy więc rozpatrywać w dwóch aspektach. Po pierwsze - jest ona samodzielną pracą słuchaczy ukierunkowaną na poznanie i utrwalenie tematyki wynikającej z programu nauczania, to jest na zdobycie wiedzy i umiejętności niezbędnych w dalszej pracy zawodowej, do sprawowania funkcji dowódczo-sztabowych głównie w jednostkach wojskowych szczebla taktycznego.
Po drugie - jest ona samodzielną pracą słuchaczy dotyczącą tematyki nie objętej programem studiów, a wynikającą z inicjatywy i potrzeb wewnętrznych słuchaczy, z tematyki poszerzającej i pogłębiającej zarówno ich wiedzę wojskową jak i ogólną. Praca samokształceniowa w ASG WP organizowana jest przez słuchaczy i realizowana bez ingerencji nauczycieli akademickich, jednak w dużej mierze stymulowana jest stawianymi przez nich zadaniami dydaktycznymi.

W ASG WP stosowane są następujące rodzaje pracy samokształceniowej słuchaczy: samokształcenie programowe, nauka własna i samokształcenie spontaniczne /schemat nr 1/.

1/ J. Zakrzewski, Praca samokształceniowa słuchacza, Materiały z konferencji dydaktyczno-metodycznej ASG WP podsumowującej rok akademicki 1976/77 i ustalającej zadania w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej na rok akademicki 1977/78 odbytej w dniach 12.07 - 15.07.1977, ASG WP, Warszawa 1977, s. 2.

Schemat nr 1.

RODZAJE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

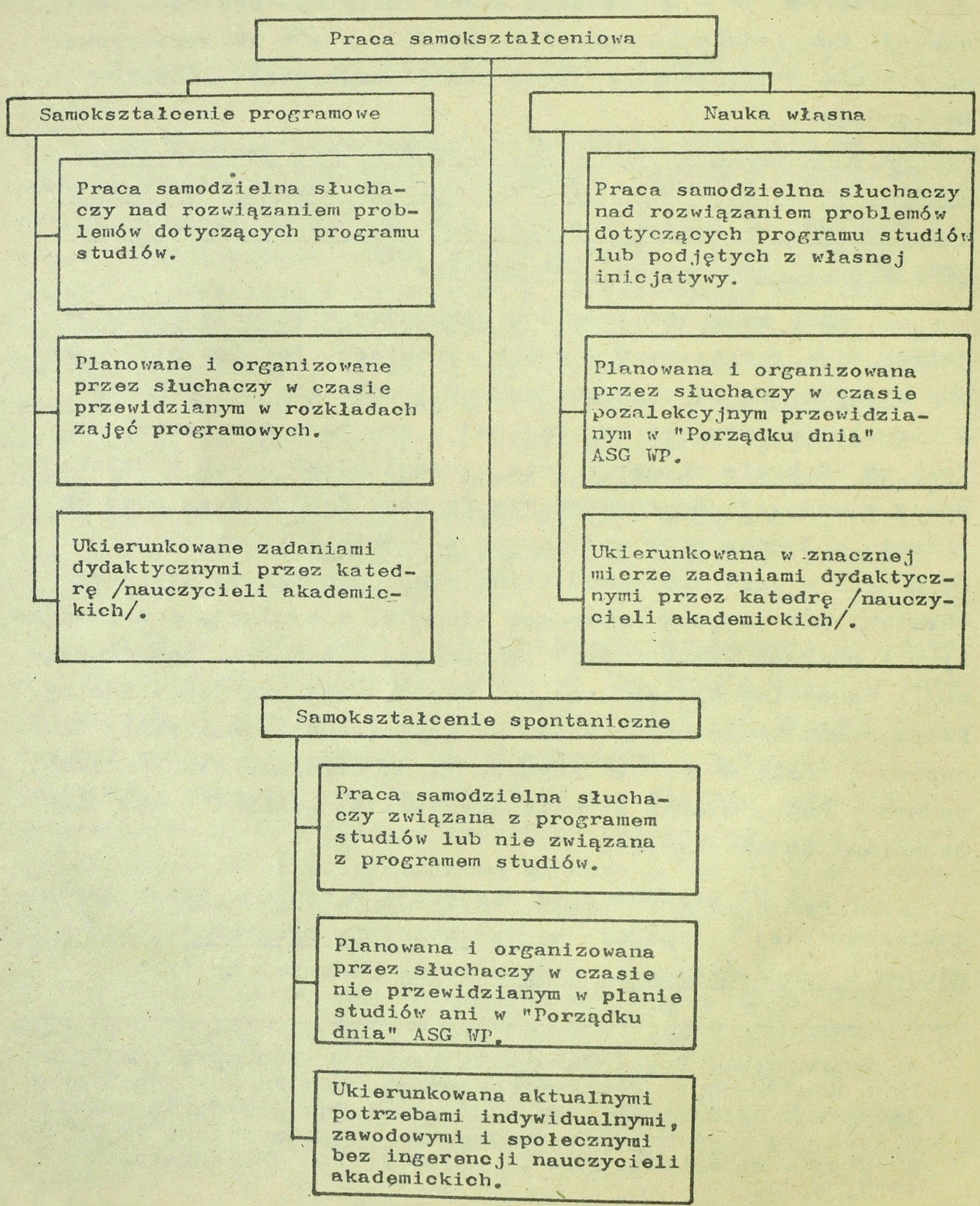

"Samokształcenie programowe" jest jednym z trzech rodzajów pracy samokształceniowej i występuje jedynie w szkolnictwie wojskowym. W odniesieniu do ASG WP można je zdefiniować następująco: - "samokształcenie programowe" jest rodzajem samodzielnej pracy słuchaczy nad rozwiązaniem problemów dotyczących programu studiów, organizowanej w godzinach zajęć obowiązkowych /stąd nazwa programowe/, kontrolowanej i regulowanej przez katedrę /nauczycieli akademickich/.

"Samokształcenie programowe" jest obowiązkowym rodzajem pracy samokształceniowej. Jest ono ujęte w rozkładach zajęć w wymiarze czasowym wynikającym z programów nauczania i planowania z reguły po 6 godzin lekcyjnych przed południem. "Samokształcenie programowe" słuchaczy odbywa się w określonym miejscu - to jest w sali grupowej lub w bibliotece. Jest ono regulowane zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich i jako jedyny rodzaj pracy samokształceniowej podlega kontroli.

Drugim rodzajem pracy samokształceniowej jest "nauka własna". Pojęcie to St. Palka definiuje w sposób następujący: "nauka własna jest to samodzielna praca nad wykonywaniem zadań dydaktycznych, przebiegająca poza zajęciami w uczelni". 2/ Natomiast M. Święcicki określa "naukę własną" jako "... formę samodzielnego studiowania organizowaną przez studenta, która absorbuje niewiele mniej czasu niż pozostałe formy studiowania razem wzięte i decyduje o wynikach studiów". 3/

Dla istniejącej w warunkach ASG WP specyfiki studiów pojęcie "nauka własna" można zdefiniować następująco: "nauka własna" słuchaczy ASG WP jest rodzajem samodzielnej pracy nad rozwiązywaniem problemów dotyczących programu studiów, lub podjętych z własnej inicjatywy, planowanej i organizowanej przez słuchaczy w czasie pozalekcyjnym, przewidzianym

---

2/ St. Palka, Nauka własna studenta, Warszawa 1976, s. 67.

3/ M. Święcicki, Jak studiować, Warszawa 1967, s. 67.

w porządku dnia, w znacznej mierze ukierunkowanej zadaniami dydaktycznymi przez katedrę /nauczycieli akademickich/.

"Naukę własną" w warunkach ASG WP należy więc rozpatrywać w dwóch aspektach. Po pierwsze - że jest ona zespołem czynności planowanych i organizowanych przez słuchaczy w czasie pozalekcyjnym w celu realizacji treści kształcenia zawartych w programie studiów, oraz treści nie związanych z programem studiów, a wypływających z indywidualnych, wewnętrznych potrzeb słuchaczy. Po drugie, że odbywa się ona w określonym miejscu i czasie. Czas ten ujęty jest w porządku dnia, a miejsce jest ściśle określone ze względu na pracę z materiałami niejawnymi.

Trzecim rodzajem pracy samokształceniowej jest "samokształcenie spontaniczne". W specyficznych dla ASG WP warunkach można je zdefiniować następująco: "samokształcenie spontaniczne" jest rodzajem samodzielnej pracy słuchaczy nad rozwiązywaniem problemów związanych lub nie związanych z programem studiów, planowanej i organizowanej przez słuchaczy w czasie nie przewidzianym w porządku dnia i ukierunkowanej aktualnymi potrzebami indywidualnymi bez ingerencji nauczycieli akademickich.

Ranga tego rodzaju pracy samokształceniowej wzrasta zwłaszcza w związku z pracą ze słuchaczami szczególnie uzdolnionymi.

Do dalszych rozważań w pracy przyjęto, że praca samokształceniowa jest równoznaczna pracy samodzielnej ukierunkowanej na poznanie i utrwalenie tematyki wynikającej z programu studiów lub podjętej z własnej inicjatywy.

Mówiąc o pracy samodzielnej słuchaczy będziemy mieć na uwadze samodzielność tej pracy głównie w znaczeniu proponowanym przez M.Siemieńskiego. Według niego o pracy samodzielnej studenta można mówić wówczas, kiedy odpowiada ona następującym warunkom:

- jeżeli student jest świadomy celu, do którego zmierza uczenie się;

- jeżeli student zna i umie praktycznie zastosować właściwe metody i środki prowadzące go do wykonania postawionego celu;

- jeżeli sam potrafi dokonać sprawdzenia poprawności wyników wykonanego zadania". 4/

Należy tu podkreślić, że podobną interpretację pojęcia pracy samodzielnej przyjmują i inni autorzy, chociaż utożsamiają ją z innymi pojęciami. Na przykład czeski pedagog J.A. Komeński /1592-1670/ pracę samodzielną traktuje jako samodzielność studiów pisząc, że człowiek powinien "... sam docierać do istotnych podstaw rzeczy i przyswajać sobie ich właściwy sens i użytek". 5/ Z kolei J. Parafiniuk-Soińska jako równoznacznego pojęcia pracy samodzielnej używa "samodzielne studiowanie" i pisze, że jest to "... dobrowolna, celowa, planowana, skuteczna, metodycznie kontrolowana i oceniana działalność intelektualna studentów, wykonywana poza zajęciami w uczelni, dla poznania rozszerzenia lub utrwalenia tematyki wynikającej z programu studiów, ewentualnie własnego zainteresowania". 6/

W warunkach ASG WP "praca samokształceniowa" jest jednym z trzech podstawowych /obok zajęć kierowanych i praktyk/ składników procesu kształcenia słuchaczy.

Zasadniczą cechą "pracy samokształceniowej" jest jej indywidualny charakter, realizacja zadań bez udziału nauczyciela akademickiego, poszerzanie i pogłębianie wiedzy stosownie do osobistych potrzeb i zainteresowań, racjonalne wykorzystanie czasu przeznaczonego na pracę samodzielną, umiejętne jej planowanie oraz stosowanie najbardziej odpowiadających studiującemu metod działania.

4/ M.Siemieński, Rola samodzielności pracy studenta w szkole wyższej, Życie Szkoły Wyższej Nr 6, Warszawa 1953, s. 18.

5/ J.A. Komeński, Wielka Dydaktyka, Wrocław 1956, s. 88.

6/ J. Parafiniuk-Soińska, Struktura i efekty samodzielnego studiowania, PWN, Warszawa - Poznań 1976, s. 18.

Jak już stwierdzono przedmiotem "pracy samokształceniowej" mogą być zarówno treści programowe, jak i pozaprogramowe zainteresowanie własne. Priorytetowe powinny być jednak te pierwsze. "Praca samodzielna" może być organizowana i prowadzona w godzinach zajęć programowych /samokształcenie programowe/, podczas nauki własnej ustalonej w porządku dnia, a także w czasie nie określonym w planie studiów ani w porządku dnia, według indywidualnych potrzeb słuchacza /samokształcenie spontaniczne/.

Praca samokształceniowa słuchaczy w ASG WP przebiega w określonych warunkach przy stosowaniu różnych form i metod uczenia się oraz przy wykorzystaniu różnych środków dydaktycznych. Chodzi tu o całokształt spraw dotyczących samokształcenia słuchaczy, krótko mówiąc o system tego samokształcenia. Ustalenie wszystkich elementów składowych tego systemu oraz ich wzajemnych związków jest niezbędne po to, aby jednoznacznie określić obszar problematyki, będącej przedmiotem badań niniejszej rozprawy.

Na wstępie wyjaśnimy pojęcie "system". Według "Słownika języka polskiego" "... system to skoordynowany układ elementów, zbiór tworzący pewną całość uwarunkowaną stałym, logicznym uporządkowaniem jego części składowych". 7/ Z kolei w "Leksykonie wiedzy wojskowej" definicja pojęcia "system" brzmi następująco: "system to wszelki skoordynowany wewnętrznie i wykazujący określoną strukturę układ elementów...". 8/ Podobnie definiuje pojęcie "system" leksykon PWN: "system - to uporządkowany wewnętrznie układ elementów mający określoną strukturę /całość/..." 9/ oraz Wielka Encyklopedia Powszechna według której "system to wszelki skoordynowany wewnętrznie i wykazujący określoną strukturę układ elementów...". 10/

7/ Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1981, t.3, s.387.
8/ Leksykon Wiedzy Wojskowej, MON, Warszawa 1979, s. 426.
9/ Leksykon PWN, Warszawa 1972, s. 1138.
10/ Wielka Encyklopedia Powszechna, PWN, Warszawa 1968, t. 11, s. 174.

W aspekcie powyższego do dalszych rozważań w pracy przyjęto pojęcie "system pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP" jako: zbiór elementów oraz związków i zależności wzajemnie ze sobą skoordynowanych, tworzących określoną strukturę służącą zdobywaniu wiedzy i umiejętności wynikających z planów studiów i programów nauczania.

W systemie pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP można wyodrębnić następujące elementy oraz związki i zależności zachodzące między tymi elementami:

1. Elementy systemu pracy samokształceniowej:

a/ słuchacz i jego rola w systemie pracy samokształceniowej w zakresie realizacji programu nauczania;

b/ działalność nauczycieli akademickich w zakresie realizacji programu nauczania poprzez stawianie zadań dydaktycznych, oraz pobudzanie zainteresowań wśród słuchaczy problematyką objętą programem nauczania;

c/ rodzaje i formy pracy samokształceniowej;

d/ miejsce, czas oraz warunki pracy samokształceniowej.

2. Związki i zależności zachodzące między:

a/ celami studiów i treścią programu nauczania, a rodzajami i formami pracy samokształceniowej, a także zainteresowaniami słuchaczy;

b/ słuchaczami a nauczycielami akademickimi w zakresie realizacji przez słuchaczy w ramach pracy samokształceniowej stawianych przez nauczycieli akademickich zadań dydaktycznych;

c/ obciążeniem zadaniami dydaktycznymi a faktycznymi możliwościami ich realizacji przez słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej;

d/ treściami programu nauczania, a zainteresowaniami słuchaczy.

1.2. SAMOKSZTAŁCENIE W POLSKICH UCZELNIACH WOJSKOWYCH

Samokształcenie w polskich uczelniach wojskowych stanowi jedną z podstawowych form kształcenia. Tylko z punktu widzenia przeznaczonego czasu zajmuje ono w procesie kształcenia WSO i akademii wojskowych drugie miejsce po nauczaniu programowym. Doceniając wielką rolę samokształcenia w całokształcie studiów, poszczególne uczelnie wojskowe poświęcają mu wiele uwagi i nadają wysoką rangę. Czynią też one różne zabiegi, aby ta forma kształcenia dawała jak najlepsze efekty, między innymi poprzez wydzielanie odpowiedniej dla danej uczelni ilości czasu, systematyczną poprawę warunków samokształcenia, zapoznawanie uczących się z technologią pracy umysłowej oraz wdrażanie do procesu dydaktycznego nowych technik nauczania.

Praca samokształceniowa daje tym lepsze efekty im lepiej są do niej przygotowani uczący się, gdy dysponują niezbędną ilością czasu, odpowiednimi warunkami pracy, materiałami dydaktycznymi i są właściwie ukierunkowani w swej pracy samokształceniowej przez nauczycieli akademickich. Mając to na uwadze w wielu uczelniach wojskowych np: w WSOWŁ, WSOWRiA czy WAP prowadzi się intensywne badania poświęcone problemowi samokształcenia, a wyniki tych badań uwzględnia się w treściach i organizacji procesu kształcenia.

Między poszczególnymi uczelniami wojskowymi zachodzą dość znaczne różnice co do miejsca, czasu i formy organizacyjnej pracy samokształceniowej. Różnice te wynikają przede wszystkim z typu danej uczelni, a konkretnie celów, zasadniczych zadań, treści i form kształcenia słuchaczy lub podchorążych.

We wszystkich wyższych uczelniach wojskowych występują następujące formy pracy samokształceniowej: samokształcenie programowe /w WAT nazywa się ono "programowe studiowanie indywidualne"/, nauka własna oraz samokształcenie spontaniczne.

Samokształcenie programowe /ujmowane w rozkładach zajęć/ planowane jest w różnym wymiarze czasowym zależnie od typu wyższej uczelni, jej potrzeb i możliwości. Na przykład w wyższych szkołach oficerskich zależy to od roku studiów. Im starszy jest rocznik - tym większą ilość dni w miesiącu przeznacza się na samokształcenie programowe /np: na I roku studiów 1-2 dni, na II roku studiów 3-4 dni oraz na III i IV roku studiów 4-5 dni/. W uczelniach wojskowych typu akademickiego ilość ta wynosi od dwóch do czterech dni w miesiącu /tabela nr 1/. Samokształcenie programowe we wszystkich wyższych uczelniach wojskowych planowane jest w rozkładach zajęć /podobnie jak w ASG WP/ po 6 godzin lekcyjnych dziennie przed południem.

Nauka własna planowana jest również w różnym wymiarze czasowym w poszczególnych wyższych uczelniach w terminach ustalonych w porządku dnia, który zatwierdza komendant wyższej uczelni wojskowej. Z reguły planowana jest ona w godzinach popołudniowych w wymiarze od 170 do 330 minut /tabela nr 1/. Niekiedy planuje się ją w godzinach przedpołudniowych /zwykle 1-2 godziny lekcyjne/ zwłaszcza w przypadku, gdy w danym dniu lub następnym w godzinach popołudniowych /ustalonych porządkiem dnia na naukę własną/ przewidziane są inne przedsięwzięcia. W wyższych szkołach oficerskich czas przeznaczony na naukę własną wynosi od 17 do 19 godzin tygodniowo,[11/] co w skali jednego dnia wynosi średnio od 170 do 190 minut.[12/] W akademiach wojskowych czasu na naukę własną przeznacza się nieco więcej, przy czym najwięcej w WAP /330 minut dziennie/, najmniej w ASG WP /200 minut dziennie/.

11/ Według "Podstawowych założeń procesu kształcenia podchorążych WSO", Wyd. Sekretariat Rady Wyższego Szkolnictwa Wojskowego, Warszawa 1982 r.

12/ W WSO w godzinach popołudniowych planowana jest również praca masowo-sportowa i kulturalno-oświatowa.

Tabela nr 1.

CZAS PRZEZNACZONY NA SAMOKSZTAŁCENIE PROGRAMOWE
I NAUKĘ WŁASNĄ W WYŻSZYCH UCZELNIACH WOJSKOWYCH

Uczelnia / Forma pracy samokształceniowej	WSO			WAP	WAT	ASG WP
	I rok studiów	II rok studiów	III i IV rok studiów			
Czas samokształcenia programowego w miesiącu /w dniach/.	1-2	3-4	4-5	4	4	2
Czas nauki własnej /w minutach/.	170 - 190			330	290	200
Terminy nauki własnej ustalone w porządku dnia.	Różnie w różnych dniach			od 15.00 do 18.30 i 18/od 20.00 do 22.00	od 15.15 do 18.20 i od 20.15 do 22.00	od 15.10 do 18.30

Szczególnego podkreślenia wymagają bardzo istotne różnice w zakresie stosowanych form organizacyjnych pracy samokształceniowej w wyższych szkołach oficerskich i akademiach wojskowych.

W WSO zarówno samokształcenie programowe, jak i nauka własna są obowiązkowe i kierowane zadaniami dydaktycznymi ustalonymi przez cykle /katedry/ i wykładowców; często też są one kontrolowane przez przełożonych /dowódców pododdziałów/ w tym zwłaszcza nauka własna. Miejsce pracy podchorążych w czasie samokształcenia jest ściśle określone. Jest nim z reguły sala przydzielana plutonowi na czas samokształcenia. Podchorążowie mogą także korzystać z bibliotek, ale po uprzednim zwolnieniu przez pomocnika dowódcy plutonu /starszego grupy/. Ze znacznych ulg korzystają jedynie podchorążowie czwartego roku studiów, którzy mogą dobierać formę i miejsce pracy samokształceniowej według własnych potrzeb i umiejętności. Uwarunkowane jest to z jednej strony z nabyciem przez podchorążych odpowiednich umiejętności organizacji pracy samokształceniowej, z drugiej zaś - charakterem szkolenia na czwartym roku studiów, opracowywaniem przez nich prac dyplomowych i przygotowywaniem się do egzaminów końcowych.

W akademiach wojskowych samokształcenie programowe i nauka własna, podobnie jak w WSO, kierowane są z reguły także zadaniami dydaktycznymi, jednak formę i miejsce pracy w czasie samokształcenia słuchacze na wszystkich latach studiów dobierają sobie według własnych potrzeb i umiejętności. Ta indywidualna swoboda w doborze miejsca i formy pracy samokształceniowej wynika z posiadania przez słuchaczy akademii pewnych umiejętności /znacznie większych niż podchorążowie WSO/, w zakresie samodzielnej pracy bez odgórnej kontroli oraz uwarunkowania charakterami i treściami ich kształcenia. Tak więc słuchacze akademii wojskowych w trakcie pracy samokształceniowej mogą bez ograniczeń korzystać z bibliotek, czytelni, gabinetów, laboratoriów itp.

Z ogólnego czasu przeznaczonego na pracę samokształceniową znaczną jego część pochłania opracowywanie przez podchorążych prac dyplomowych, a przez słuchaczy akademii wojskowych - również i prac rocznych.

Na prace roczne [13] /wykonywane jedynie przez słuchaczy akademii wojskowych/ nie wydziela się czasu programowego. Słuchacze wykonują je więc w ramach samokształcenia programowego i nauki własnej. Natomiast na opracowanie prac dyplomowych słuchacze akademii wojskowych otrzymują na ostatnim roku wydzielony okres czasu przewidziany w planach studiów. W okresie tym nie planuje się im żadnych zajęć dydaktycznych. I tak w WAP wynosi on dwa miesiące /w maju i czerwcu/, w WAT znacznie więcej, bo pięć miesięcy /od lutego do czerwca włącznie/, a w ASG WP zaledwie jeden miesiąc /w kwietniu/.

Należy stwierdzić, że we wszystkich wyższych uczelniach wojskowych bardzo ważną rolę w zakresie ukierunkowania pracy samokształceniowej słuchaczy /podchorążych/ odgrywają nauczyciele akademiccy. Rola ta znajduje zwłaszcza swój wyraz w niektórych uczelniach /np. w WAT/, gdzie pełnią oni dyżury konsultacyjne w godzinach samokształcenia programowego, a także w czasie przewidzianym na naukę własną /np. w WAP/. Szczególną rolę pełnią zwłaszcza nauczyciele akademiccy /wykładowcy/ będący kierownikami prac dyplomowych lub opiekunami kół naukowych słuchaczy /podchorążych/, służąc im bezpośrednio wiedzą i doświadczeniem, udzielając rad, a także rozbudzając ich zainteresowania wybranymi problemami z zakresu studiów.

W polskich wyższych uczelniach wojskowych różnice dotyczące pracy samokształceniowej uwidaczniają się głównie w sferze organizacyjnej tej pracy, w wymiarze czasu przewidzianego na tę pracę w planach studiów i rozkładach zajęć, a także w stopniu przygotowania studiujących do samodzielnej pracy.

13/ Prace te są opracowywane w różnej formie. Zależy to od typu uczelni. W WAP są to recenzje, referaty, omówienia; w WAT są to przeważnie projekty; natomiast w ASG WP referaty lub ćwiczenia.

Praca samokształceniowa w polskich wyższych uczelniach wojskowych ma wiele cech wspólnych, wynikających z celów i zadań przed nimi stawianych, a mianowicie:

1. Stosowane są analogiczne formy pracy samokształceniowej: nauka własna /ujmowana w porządku dnia/, samokształcenie programowe /planowane w rozkładach zajęć/, oraz samokształcenie spontaniczne.

2. Samokształcenie programowe ujęte jest w planach studiów i w zależności od rodzaju wyższej uczelni wojskowej oraz roku studiów wynosi ono od 1 do 5 dni w skali miesiąca i jest kierowane zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich /wykładowców/.

3. Nauka własna ujęta jest w porządku dnia w godzinach popołudniowych. Przeznacza się na nią od 170 do 330 minut dziennie w zależności od typu i charakteru wyższej uczelni wojskowej. Podczas nauki własnej praca z materiałami niejawnymi odbywa się we wszystkich uczelniach wojskowych wyłącznie w przeznaczonych do tego miejscach.

4. Nauczyciele akademiccy /wykładowcy/ spełniają rolę inspiratora pracy samokształceniowej słuchaczy /podchorążych/, kierują pracami dyplomowymi oraz opiekując się kołami naukowymi rozbudzają zainteresowania oraz pogłębiają i poszerzają wśród słuchaczy /podchorążych/ problematykę ujętą w programie studiów wyższej uczelni wojskowej.

1.3. SAMOKSZTAŁCENIE W ZAGRANICZNYCH AKADEMIACH WOJSKOWYCH

W niniejszym rozdziale mowa będzie tylko o niektórych akademiach dowódczo-sztabowych państw Układu Warszawskiego pokrewnych swym charakterem ASG WP, a mianowicie o: radzieckich akademiach dowódczo-sztabowych i rodzajów wojsk oraz akademiach wojskowych: NAL NRD im. F. Engelsa w Dreźnie, CzAL im. A. Zapotockiego w Brnie i WAL im. M. Zrinyj w Budapeszcie. 14/

14/ Opracowano na podstawie wywiadów przeprowadzonych z absolwentami i słuchaczami tych akademii wojskowych.

W wymienionych akademiach wojskowych państw Układu Warszawskiego problem samokształcenia traktuje się jako niezmiernie istotny czynnik procesu kształcenia słuchaczy, co znajduje wyraźne odzwierciedlenie w programach nauczania, porządkach dnia i rozkazach komendantów poszczególnych akademii.

We wszystkich omawianych akademiach wojskowych ujęta w porządku dnia nauka własna jest obowiązkowa. W radzieckich akademiach wojskowych /podobnie jak w ASG WP/ jest ona także bezpośrednio kierowana /sterowana/ przez nauczycieli akademickich i stanowi podstawowy rodzaj pracy samokształceniowej słuchaczy.

W akademiach wojskowych AR i WAL nie przewiduje się dni przeznaczonych na samokształcenie programowe. Jeśli chodzi o akademię wojskową NAL NRD oraz akademię wojskową CzAL, to na samokształcenie programowe w akademii drezdeńskiej przeznaczone są 4 dni w miesiącu /każdy czwartek/, natomiast w akademii brneńskiej, podobnie jak w ASG WP, dwa dni w miesiącu /druga i czwarta środa miesiąca/.

W zagranicznych akademiach wojskowych organizacja całokształtu procesu kształcenia, w tym i pracy samokształceniowej jest w ogólnych zarysach podobna. Istnieją jednak i pewne różnice.

W radzieckich akademiach wojskowych na obowiązkowe zajęcia programowe przeznaczonych jest 6 dni w tygodniu po 6 godzin lekcyjnych w tygodniu. Przez 5 dni w tygodniu od 16.00 do 19.00 przewidziany jest w porządku dnia czas na naukę własną. Jest ona obowiązkowa, kierowana zadaniami dydaktycznymi i często nadzorowana bezpośrednio przez nauczycieli akademickich. Słuchaczom pozostawia się swobodę doboru miejsca i formy pracy samokształceniowej, jednak praca z materiałami niejawnymi odbywa się wyłącznie w salach grupowych lub bibliotekach /czytelniach/ niejawnych. W soboty po obowiązkowych zajęciach programowych oraz w niedziele, nauka własna nie obowiązuje. W tym czasie akademie są zamknięte.

W programach nauczania radzieckich akademii wojskowych nie przewiduje się samokształcenia programowego w godzinach przedpołudniowych. W akademiach tych zarówno ogólnowojskowych, [15] jak i specjalistycznych [16] na ostatnim roku studiów przewidziany jest natomiast czas na pisanie prac dyplomowych. Zależnie od typu uczelni, ustaleń wewnętrznych i potrzeb słuchaczy wynosi on od 1 do 3 miesięcy. [17] Czasu programowego na opracowanie prac rocznych w radzieckich akademiach wojskowych nie przewiduje się.

W akademii wojskowej NAL NRD na obowiązkowe zajęcia programowe przewidzianych jest 5 dni w tygodniu po 6 godzin lekcyjnych dziennie. Każdy czwartek tygodnia przeznaczony jest na samokształcenie programowe /po 6 godzin lekcyjnych przed południem/. Ze względu na wcześniejsze niż w innych zagranicznych akademiach wojskowych rozpoczynanie się obowiązkowych zajęć programowych, [18] nauka własna zaczyna się już o 13.15 i trwa do 18.30, [19] to znaczy trwa 315 minut. Zarówno nauka własna, jak i samokształcenie programowe są obowiązkowe, przy czym miejscem pracy słuchaczy są pomieszczenia znajdujące się na terenie akademii takie jak: sale grupowe, gabinety, biblioteki i czytelnie.

W jednym dniu tygodnia /wybranym przez grupę/ słuchacze mogą samodzielnie pracować do godziny 22.00. W niedzielę zezwala się na pracę w pomieszczeniach akademii tylko za zezwoleniem komendanta wydziału i tylko w zespołach liczących więcej niż dwóch słuchaczy.

15/ Akademia Sztabu Generalnego ZSRR im. Woroszyłowa w Moskwie, Akademia Wojskowa im. Franze w Moskwie i Akademia Wojsk Pancernych im. Malinowskiego w Moskwie.

16/ Akademie Wojskowe Rodzajów Wojsk.

17/ Np: Akademia Wojskowa im. Frunze w Moskwie - 1 miesiąc, a Wojskowa Akademia Tyłów i Transportu w Leningradzie - - 3 miesiące.

18/ Zajęcia programowe w akademii wojskowej NAL NRD rozpoczynają się o 7.10.

19/ Do roku 1978 była krótsza o 120 minut i kończyła się o 16.30.

Na prace roczne opracowywane w pierwszym i drugim roku studiów słuchacze akademii wojskowej NAL NRD nie otrzymują dodatkowego czasu programowego. Na trzecim roku studiów słuchacze piszą pracę dyplomową, na której opracowanie przeznaczony jest w planie studiów jeden miesiąc. W okresie tym nie planuje się żadnych zajęć dydaktycznych /analogicznie jak w ASG WP/.

W akademii wojskowej CzAL wszystkie soboty są dniami wolnymi od wszelkich zajęć. W związku z tym szkolenie programowe w pierwszym i trzecim tygodniu miesiąca planuje się po 5 dni, zaś w drugim i czwartym tygodniu po 4 dni i po 1 dniu w środy - samokształcenie programowe.
W każdym dniu obowiązkowych zajęć programowych planuje się 6 godzin lekcyjnych.

Zgodnie z ustalonym porządkiem dnia od 15.00 do 19.00 wydzielony jest czas na obowiązkową naukę własną słuchaczy. Wybór formy i miejsca pracy samokształceniowej pozostaje w gestii słuchaczy. Jednak z materiałami niejawnymi mogą słuchacze, jak i w innych zagranicznych akademiach wojskowych pracować tylko w wydzielonych pomieszczeniach. Są to sale grupowe oraz biblioteki /czytelnie/ niejawne.

Dwa razy w miesiącu /w drugą i czwartą środę/ planowane jest po 6 godzin lekcyjnych samokształcenie programowe. Jest ono obowiązkowe i kierowane zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich. Słuchaczom trzeciego roku studiów na opracowanie prac dyplomowych wydziela się okres jednego miesiąca, w którym nie planuje się żadnych zajęć dydaktycznych.

W akademii wojskowej WAL na obowiązkowe zajęcia programowe przewiduje się 5 dni w tygodniu po 6 godzin lekcyjnych dziennie. Podobnie jak w akademii wojskowej CzAL wszystkie soboty są dniami wolnymi od wszelkich zajęć. Warto zaznaczyć, że tylko w tych dwóch akademiach wojskowych nie planuje się zajęć programowych w soboty.

W akademii wojskowej WAL, podobnie jak i w akademiach radzieckich, nie przewiduje się samokształcenia programowego w godzinach przedpołudniowych. Natomiast w godzinach popołudniowych 130 minut /od 14.20 do 16.30/ przewidzianych jest w porządku dnia na naukę własną. Jest ona obowiązkowa i kierowana zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich, a słuchacze uczą się w swoich salach grupowych lub w bibliotekach /czytelniach/, po uprzednim zwolnieniu się u starszego grupy, a więc podobnie jak w WSO WP.

Na opracowanie prac dyplomowych /podobnie jak w innych zagranicznych akademiach wojskowych/ słuchacze trzeciego roku studiów otrzymują jeden miesiąc, w którym nie planuje się żadnych zajęć dydaktycznych.

Praca samokształceniowa słuchaczy w zagranicznych akademiach wojskowych typu dowódczo-sztabowego państw Układu Warszawskiego ma wiele cech wspólnych, wynikających głównie ze specyfiki uczelni, a mianowicie:

1. We wszystkich akademiach wojskowych typu dowódczo-sztabowego stosowane są analogiczne formy pracy samokształceniowej jak w ASG WP /z wyjątkiem radzieckich akademii wojskowych oraz akademii wojskowej WAL/, w których nie przewiduje się samokształcenia programowego.

2. W każdej z tych akademii nauka własna ujęta jest w porządku dnia w godzinach popołudniowych. Czas na naukę własną jest bardzo zróżnicowany i wynosi od 130 do 315 minut dziennie.

3. Samokształcenie programowe w akademii wojskowej CzAL i NAL NRD ujęte jest w planach studiów w wymiarze od dwóch do czterech dni w miesiącu.

4. Praca z materiałami niejawnymi odbywa się we wszystkich akademiach wojskowych w miejscach specjalnie do tego przeznaczonych, tak w czasie nauki własnej, jak i samokształcenia programowego.

5. W zagranicznych akademiach wojskowych, podobnie jak w ASG WP nauczyciele akademiccy spełniają rolę inspiratora pracy samokształceniowej, kierują pracami rocznymi i dyplomowymi, opiekują się kołami naukowymi słuchaczy, rozbudzając i pogłębiając wiedzę słuchaczy z problematyki zawartej w programie studiów.

6. W żadnej zagranicznej akademii wojskowej typu dowódczo-sztabowego nie przewiduje się dodatkowego czasu programowego na opracowanie prac rocznych. Natomiast we wszystkich akademiach wojskowych tak jak i w ASG WP /z wyjątkiem radzieckich akademii rodzajów wojsk/ na opracowanie pracy dyplomowej wydziela się okres jednego miesiąca.

Tabela nr 2.

DANE LICZBOWO-CZASOWE DOTYCZĄCE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ AKADEMII WOJSKOWYCH O PROFILU DOWÓDCZO-SZTABOWYM NIEKTÓRYCH PAŃSTW UKŁADU WARSZAWSKIEGO ORAZ ASG WP

	Radzieckie Akademie Wojskowe	Akademia Wojskowa NAL NRD im. F. Engelsa w Dreźnie	Akademia Wojskowa CzAL im. A. Zapotockiego w Brnie	Akademia Wojskowa WAL im. M. Zrinyj w Budapeszcie	ASG WP
Ilość dni zajęć programowych /w tygodniu/.	6	5	5 /4/[x]	5	6 /5/[x]
Ilość godzin lekcyjnych w dniu zajęć programowych.	6	6	6	6	6
Dni wolne od zajęć dydaktycznych /w tygodniu/.	niedziela	niedziela	sobota i niedziela	sobota i niedziela	niedziela[xx]
Dzień tygodnia przewidziany /w planach studiów/ na samokształcenie programowe /po 6 godzin lekcyjnych/.	-	każdy czwartek	druga i czwarta środa miesiąca	-	druga i trzecia środa miesiąca
Ilość dni obowiązkowej nauki własnej planowanej w porządku dnia /w tygodniu/.	5	5	5	5	5
Czas obowiązkowej nauki własnej przewidziany w porządku dnia /w minutach/.	180 od 16.00 do 19.00	315 od 13.15 do 18.30	240 od 15.00 do 19.00	130 od 14.20 do 16.30	200 od 15.10 do 18.30
Czas przewidziany na opracowanie pracy dyplomowej /w miesiącach/.	1-3	1	1	1	1

x/ gdy w danym tygodniu planowany jest dzień samokształcenia programowego;

xx/ ponadto 2 dni w miesiącu na wyjazd do rodzin.

1.4. SAMOKSZTAŁCENIE W AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP

System pracy samokształceniowej w ASG WP przechodził od chwili jej powstania bardzo duże przeobrażenia. Poznanie tych zmian oraz istniejącego obecnie w ASG WP systemu pracy samokształceniowej jest niezbędne do dalszych rozważań nad problemami niniejszej rozprawy.

Z chwilą powstania ASG WP jej pierwszy program tematyczny na rok akademicki 1947/1948 [20] uwzględniał 6 dni zajęć programowych w tygodniu, w tym 5 dni zajęć po 8 godzin lekcyjnych dziennie /6 godzin przed południem i 2 godziny po południu/ oraz jeden dzień /sobota/ - 6 godzin lekcyjnych. Program ten nie przewidywał więc czasu na samokształcenie programowe. Nie było również w porządku dnia planowanej nauki własnej, a zatem słuchacze według własnego uznania pracowali samodzielnie w czasie wolnym od zajęć programowych, których w skali tygodnia było aż 46 godzin lekcyjnych. Dla porównania: obecnie planuje się w tygodniu 36 godzin zajęć programowych /po 6 godzin lekcyjnych/, lub tylko 30 godzin, gdy jeden dzień w tygodniu przeznaczony jest na samokształcenie programowe, bądź wyjazd do rodzin.

W latach 1948-1952 programy tematyczne ASG WP [21] uległy pewnym zmianom w kierunku zmniejszenia liczby godzin lekcyjnych w tygodniu. Na I i II roku studiów przewidywały one w skali tygodnia już tylko 3 dni zajęć programowych po 8 godzin lekcyjnych dziennie /w tym 2 godziny po południu/ i 3 dni zajęć programowych po 6 godzin lekcyjnych dziennie. Jeszcze większe zmiany nastąpiły na III roku studiów, na którym planowano zaledwie 2 dni zajęć programowych po 8 godzin lekcyjnych dziennie /w tym 2 godziny po południu/, 3 dni zajęć programowych po 6 godzin lekcyjnych i jeden dzień - na samokształcenie programowe nazywane wówczas - nauką własną. W godzinach popołudniowych nadal nie planowano

---

20/ Program tematyczny 03 na rok akademicki 1947/1948.
21/ Programy tematyczne 015, 017, 092, 094, 02606, 02609.

nauki własnej. Słuchacze uczyli się więc według własnego uznania w czasie wolnym od zajęć programowych. Jak widać z powyższego w latach 1948-1952 nastąpiło na III roku studiów znaczne zmniejszenie ilości godzin zajęć programowych /o 12 godzin w tygodniu/ na korzyść pracy samodzielnej. W mniejszym stopniu, bo tylko o 4 godziny w tygodniu zmniejszono czas zajęć programowych na I i II roku studiów.

Lata 1952-1956 przynoszą jeszcze większe zmiany w planowaniu i organizowaniu procesu nauczania i samokształcenia. [22/] Plany tematyczne z tego okresu przewidują bowiem na wszystkich latach studiów zajęcia programowe w ciągu 5 dni tygodnia po 6 godzin lekcyjnych dziennie i jeden dzień tygodnia na samokształcenie programowe. W latach 1952-1956 planowano już w porządku dnia obowiązkową naukę własną w godzinach od 16.00 do 19.00, która była ściśle przestrzegana.

W latach 1956-1959 [23/] wymiar czasu na zajęcia programowe, samokształcenie programowe i naukę własną pozostaje niezmienny. Nowością jest natomiast to, że jeden dzień w tygodniu przeznacza się na samokształcenie programowe i planowany jest już konkretnie w każdą środę, a nauka własna jest nieobowiązkowa. Słuchaczom pozostawia się więc daleko idącą swobodę w wykorzystaniu czasu poza godzinami zajęć programowych. W programach tematycznych omawianego okresu wprowadza się ponadto czas na opracowanie prac rocznych i dyplomowych, który w skali roku wynosił dla: I roku studiów - 3 dni /18 godzin/; II roku studiów - 7 dni /42 godziny/ oraz dla III roku studiów /tak jak i obecnie/ - 24 dni /144 godziny/.

Lata 1959-1965 przynoszą dalsze zwiększenie czasu pracy samokształceniowej słuchaczy. [24/] /Czas zajęć programowych pozostaje bez zmian i utrzymuje się do roku 1978/.

22/ Programy tematyczne 02606, 02609, 06173, 06198, 05245, 09069.

23/ Programy tematyczne 013922, 013931, 015658.

24/ Programy tematyczne 020923, 020145, 021470, 021720, 023646.

W okresie tym na samokształcenie programowe przeznacza się:

- na I roku studiów: - jeden dzień w tygodniu po 4 godziny lekcyjne - w roku 35 dni /140 godzin lekcyjnych/;

- na II roku studiów: - jeden dzień w tygodniu po 6 godzin lekcyjnych - w roku 36 dni /216 godzin lekcyjnych/;

- na III roku studiów: - jeden dzień w tygodniu po 6 godzin lekcyjnych - w roku 29 dni /176 godzin lekcyjnych/.

Na opracowanie prac rocznych i dyplomowych słuchacze mieli w zależności od roku studiów wydzielane:

- na I roku studiów - 5 dni /30 godzin/;

- na II roku studiów - 6 dni /36 godzin/;

- na III roku studiów - 36 dni /216 godzin/.

Jeśli chodzi o naukę własną to w latach 1959-1965 była ona obowiązkowa i planowana w porządku dnia w wymiarze 3,5 godziny od 15.00 do 18.30.

W roku akademickim 1965/1966 słuchacze I i II roku studiów nie otrzymują wolnych dni na opracowanie prac rocznych, jedynie słuchacze III roku studiów otrzymują 24 dni na opracowanie prac dyplomowych.

Kolejne lata 1966-1967 [25] przynoszą w planowaniu pewne ograniczenia czasowe jeśli chodzi o pracę samokształceniową słuchaczy, a mianowicie nie planowano dodatkowego czasu na opracowanie prac rocznych. Natomiast nauka własna, samokształcenie programowe oraz dodatkowy czas na opracowanie prac dyplomowych przez słuchaczy III roku studiów pozostają bez zmian.

W okresie 1967-1972 r. [26] obserwuje się znaczne zmniejszenie czasu na samokształcenie programowe, które jest tylko planowane w każdej drugiej i czwartej środzie miesiąca w ilości czterech godzin lekcyjnych /zamiast sześciu/.

25/ Program tematyczny 023522.

26/ Programy tematyczne 029961, 029634, 028377, 033715, 029847, 033813, 031836, 033967, 033966.

Do pełnych 6 godzin lekcyjnych, we wszystkich dniach samokształcenia programowego, wraca się jednak od roku akademickiego 1972/1973,[27] w którym dla słuchaczy I i II roku studiów zaplanowano w roku po 27 dni samokształcenia programowego /więcej niż obecnie/, a dla słuchaczy III roku studiów 29 dni.

Czas ten zmienia się znowu w latach 1973-1975, [28] kiedy to na I i II roku studiów planowano po 29 dni samokształcenia programowego w roku, natomiast na III roku studiów - tylko 21 dni. W okresie tym nauka własna nadal jest obowiązkowa i planowana w porządku dnia od 15.00 do 18.00, na opracowanie prac dyplomowych słuchacze otrzymywali nadal bez zmian 24 dni /144 godziny/.

W roku akademickim 1975-1976 [29] samokształcenie programowe zostaje po raz pierwszy planowane w każdą sobotę tygodnia. Tak jest do roku 1978. Od tego roku do 1981 r. samokształcenie programowe planowane jest w dwóch lub trzech sobotach miesiąca. [30]

Od roku 1981 ilość dni samokształcenia programowego ulega zmniejszeniu i obecnie /rok akademicki 1983/1984/ wynosi 2 dni w miesiącu /druga i trzecia środa miesiąca/. Nauka własna planowana jest w porządku dnia w godzinach od 15.10 do 18.30, a w razie potrzeby do 22.00. Praca samodzielna w salach grupowych po godzinie 22.00 może być kontynuowana tylko za zezwoleniem dowódcy kursu. Czas na opracowanie prac dyplomowych nadal wynosi 24 dni.

W przedstawionym rysie historycznym pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP wyodrębnić można dwa okresy. Pierwszy - od chwili powstania akademii do roku 1965, w którym to okresie systematycznie zwiększano ilość czasu wydzielanego na

---

27/ Programy tematyczne 035713, 035722.

28/ Programy tematyczne 035875, 035877, 037298, 037300.

29/ Programy tematyczne Pf 37375, Pf 37289, Pf 39020, Pf 39021.

30/ Bez zmiany programu dodano słuchaczom jeden dzień do comiesięcznego urlopu rozłąkowego /sobota/.

pracę samokształceniową. Drugi okres - to lata 1965-1984, w których następuje powolne zmniejszanie się tego czasu.

I tak z początkiem lat pięćdziesiątych planowano jeden dzień w tygodniu jako samokształcenie programowe, oraz naukę własną w porządku dnia w godzinach od 16.00 do 19.00. Natomiast od roku 1960 dodatkowo wydzielano dużą ilość czasu na opracowanie prac rocznych i dyplomowych.

W następnych latach ilość czasu przeznaczonego w porządku dnia na naukę własną pozostaje bez zmian. Zmniejsza się natomiast ilość czasu przeznaczonego na samokształcenie programowe, najpierw do 3 dni w miesiącu aby w chwili obecnej osiągnąć liczbę 2 dni w miesiącu /w latach 1959-1965 były 4 dni w miesiącu/. Zmniejszeniu ulega również ilość dni wydzielanych na opracowanie prac rocznych i dyplomowych, a od roku akademickiego 1965/1966 całkowicie zrezygnowano z wydzielania dodatkowego czasu na opracowanie prac rocznych. Od tego też roku akademickiego aż do 1984 r. planuje się znacznie mniejszą /24 dni/ ilość czasu na opracowanie prac dyplomowych /w latach 1959-1965 planowano aż 36 dni/.

Widać więc, że najkorzystniejszy dla słuchaczy okres jeśli chodzi o czas wydzielany na pracę samokształceniową to lata 1959-1965, w których wydzielano go najwięcej. Należałoby się więc zastanowić czy obecnie nie wskazanym byłoby powrócenie do planowania pracy samokształceniowej w podobnym wymiarze czasowym, w jakim planowano ją w latach 1959-1960 pozostawiając tym samym słuchaczom więcej samodzielności w procesie kształcenia.

Natomiast dokładne rozliczenie godzinowe i zestawienie porównawcze czasu pracy samokształceniowej z czasem zajęć programowych wykonano za okres 1979-1984 i przedstawiono w tabeli nr 3. Opracowano je na podstawie planów tematycznych i rozkładów zajęć biorąc konkretną liczbę godzin przeznaczonych na pracę samokształceniową i obowiązkowe zajęcia programowe. Tak więc jeśli chodzi o pracę samokształce-

niową do naliczeń wzięto czas nauki własnej i samokształcenia programowego. Natomiast do zajęć programowych wzięto czas przeznaczony na wszystkie te zajęcia, w których uczestniczyli nauczyciele akademiccy z ćwiczeniami [31] w terenie włącznie.

31/ Obóz zimówy /letni/, ćwiczenie szkieletowe i ćwiczenie z wykorzystaniem pociągu.

Tabela nr 3.

ZESTAWIENIE PORÓWNAWCZE CZASU PRZEZNACZONEGO NA PRACĘ SAMOKSZTAŁCENIOWĄ
W STOSUNKU DO ZAJĘĆ PROGRAMOWYCH W ASG WP W LATACH 1979-1984

	Rok akad. 1979/80			Rok akad. 1980/81			Rok akad. 1982/83			Rok akad. 1983/84		
	Rok studiów			Rok studiów			Rok studiów			Rok studiów		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Czas /w godzinach x/ przeznaczony na pracę samokształceniową, w tym na:	904	1013	733	860	948	814	868	927	710	871	871	796
- Samokształcenie programowe	144	180	102	138	144	126	108	132	84	138	138	108
- Naukę własną	760	831	631	722	804	688	760	795	626	733	733	688
Czas /w godzinach x/ przeznaczony na zajęcia programowe, w tym na:	1014	1050	852	1086	1086	894	1086	1086	870	1080	1092	894
- zajęcia w ASG WP	900	948	786	972	972	804	978	990	804	978	990	840
- ćwiczenia xx	114	102	66	114	114	90	108	96	66	192	192	54
Stosunek czasu przeznaczonego na pracę samokształceniową do czasu zajęć programowych.	1:1,12	1:1	1:1,16	1:1,26	1:1,14	1:1,09	1:1,26	1:1,16	1:1,22	1:1,24	1:1,24	1:1,12

x/ Przyjęto godzinę lekcyjną - 45 minut.

xx/ Obóz zimowy, ćwiczenie szkieletowe, ćwiczenie pociągowe.

Uwaga: godziny nauki własnej liczono następująco: ilość dni /w roku/, w których realizowana jest nauka własna mnożono przez 200 /15.10-18.30 - czas nauki własnej w porządku dnia/, a wynik dzielono przez 45 /jedna godzina lekcyjna/.
Jest to max. ilość godzin lekcyjnych przeznaczonych na naukę własną bez uwzględniania przerw.

ROZDZIAŁ 2

ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE BADAŃ

2.1. UZASADNIENIE TEMATU

Na podstawie analizy literatury dotyczącej przedmiotu badań można stwierdzić, że stan wiedzy o pracy samokształceniowej słuchaczy w wyższych uczelniach wojskowych w tym i w ASG WP jest skromny. Niewiele jest prac zajmujących się tą problematyką. Nie wszyscy jeszcze, odpowiedzialni za kształcenie oficerów są całkowicie przekonani o tym, że jednym z podstawowych składników procesu kształcenia w ogóle, w tym i w ASG WP, powinna być praca samokształceniowa słuchaczy.

Organizacja procesu studiów w ASG WP uwzględnia jako istotny element kształcenia pracę samokształceniową słuchaczy. Jednak jej obecnie funkcjonujący system nie został jeszcze w dostatecznym stopniu zbadany, a samodzielne studiowanie /uczenie się/ nie jest jeszcze doceniane przez niektórych nauczycieli akademickich tak, jak na to zasługuje.

O roli i znaczeniu samokształcenia w toku studiów profesor Okoń tak pisze "... właśnie od pracy samodzielnej studenta, od tego ile jej jest i jaka jest zależy stopień opanowania i trwałości przyswajania sobie obowiązującego materiału".[32/] Z wypowiedzi profesora Okonia widać, jak dużą rolę w procesie kształcenia odgrywa praca samodzielna.

Studia w ASG WP mają określoną specyfikę, która rzutuje w istotny sposób na system pracy samokształceniowej słuchaczy. Specyfika ta wynika z faktu, że "... Akademia Sztabu Generalnego WP jest w siłach zbrojnych PRL najwyższą szkołą dowódczo-sztabową. Spełnia ona w tym zakresie rolę

32/ W. Okoń, Elementy dydaktyki szkoły wyższej, Warszawa 1971, s. 133.

wiodącą w systemie wyższego szkolnictwa wojskowego".[33/] Oficerowie w wyniku ukończenia studiów w ASG WP powinni być przygotowani "... do pełnienia funkcji dowódczych i sztabowych, twórczo i umiejętnie wykonujących zadania wynikające ze współczesnych potrzeb pola walki i dowodzenia w okresie pokoju".[34/]

Specyfika studiów w ASG WP w porównaniu np: do Wojskowej Akademii Politycznej czy Wojskowej Akademii Technicznej wyraża się w tym, że: całokształt procesu kształcenia oparty jest w ogromnej większości na materiałach szkoleniowych niejawnych. Powoduje to z kolei, że praca samokształceniowa słuchaczy z wykorzystaniem materiałów niejawnych może odbywać się wyłącznie w określonych pomieszczeniach służbowych.

Zdecydowaną większość zajęć dydaktycznych stanowią ćwiczenia grupowe, w których kolejne zajęcia są kontynuacją poprzednich zajęć, a także różnego rodzaju ćwiczenia dowódczo-sztabowe w salach i w terenie, które mogą być prowadzone tylko w określonych zespołach szkolnych. W związku z tym zachodzi konieczność uczestnictwa słuchaczy we wszystkich zajęciach z przedmiotów taktyczno-operacyjnych oraz solidnego i specyficznego przygotowywania się do nich w ramach pracy samokształceniowej. Nieobecność na zajęciach lub nie przygotowanie się do tych zajęć, zwłaszcza ćwiczeń stwarza duże trudności w opanowaniu kolejnej partii materiału.

Przedstawiona specyfika studiów w ASG WP zmusza słuchaczy do bardzo intensywnych i systematycznych studiów w tym i pracy samokształceniowej.

W związku z tym trzeba odpowiedzieć na pytania: - po pierwsze - jak słuchacz powinien organizować pracę samokształceniową? I po drugie - jak powinien pracować w czasie pracy samokształceniowej, aby osiągnąć jak najlepsze wyniki?

33/ Statut Akademii Sztabu Generalnego WP, 1977, s. 6.

34/ Tamże, s. 5.

Z obserwacji i rozmów ze słuchaczami wynika, że nie zawsze i nie wszyscy słuchacze potrafią odpowiedzieć na te pytania. Jest to niewątpliwie rezultat istnienia w ASG WP nie w pełni jeszcze doskonałego systemu pracy samokształceniowej, w tym przede wszystkim słabego przygotowania słuchaczy do samodzielnego studiowania.

Z przeprowadzonych ze słuchaczami wywiadów wynika również, że mają oni często różne poglądy na niektóre czynniki składowe pracy samokształceniowej w ASG WP. Poglądy te dotyczą zwłaszcza:

a/ Możliwości wykonania podczas nauki własnej zadań dydaktycznych stawianych przez nauczycieli akademickich. Wielu słuchaczy uważa, że obciążenie zadaniami dydaktycznymi jest zbyt duże i przekracza możliwości ich wykonania w ramach nauki własnej;

b/ Ilości czasu przeznaczonego w planie studiów na samokształcenie programowe oraz planowania dni samokształcenia programowego w rozkładach zajęć. Znaczna część słuchaczy jest zdania, że czas na samokształcenie programowe jest niewystarczający, a jego planowanie byłoby bardziej korzystne w soboty, aniżeli w środy, jak to ma miejsce obecnie;

c/ Roli nauczyciela akademickiego w kierowaniu pracą samokształceniową słuchaczy.
Zarówno słuchacze jak i nauczyciele akademiccy są zdania, że samokształcenie nie powinno być kierowane zwłaszcza w dniu samokształcenia programowego. Maleć powinna rola nauczyciela akademickiego na rzecz samodzielności w organizowaniu i doborze metod pracy przez słuchaczy w ramach pracy samokształceniowej;

d/ Warunków pracy samokształceniowej.
Większość słuchaczy uważa, że warunki pracy samokształceniowej powinny ulec pewnym zmianom, aby lepiej niż obecnie zabezpieczały ich pracę samokształceniową.

Spośród wielorakich aspektów i uwarunkowań pracy samokształceniowej w dużej mierze o efektywności tej pracy oprócz postawy i zaangażowania słuchacza w tymże procesie decydują takie czynniki jak:

- motywy samodzielnego uczenia się;
- ilość czasu przeznaczonego na pracę samokształceniową;
- organizacja pracy samokształceniowej;
- przygotowanie słuchaczy do pracy samokształceniowej;
- rola nauczycieli akademickich w pracy samokształceniowej słuchaczy;
- warunki w jakich odbywa się praca samokształceniowa.

Wyżej wymienione czynniki mają ogromny wpływ nie tylko na efektywność pracy samokształceniowej, ale i na organizację procesu kształcenia w wyższej uczelni, w ramach którego praca samokształceniowa powinna zajmować czołowe miejsce.

Dotychczasowa organizacja procesu kształcenia w ASG WP uwzględnia pracę samokształceniową słuchaczy w toku studiów, jednak jej istota, problematyka i efektywność były rozpatrywane tylko sporadycznie i dlatego też nie zostały jeszcze naukowo opracowane. Wyłania się stąd potrzeba zbadania strony organizacyjnej, dydaktycznej oraz warunków pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP. Następnie określenia kierunków udoskonalenia istniejącego systemu pracy samokształceniowej w sferze organizacyjnej, dydaktycznej oraz warunków pracy.

Dokładne zbadanie wszystkich elementów obecnego systemu pracy samokształceniowej w ASG WP pozwoli na wyciągnięcie odpowiednich wniosków, oraz takie usprawnienie tego systemu pracy samokształceniowej, który zapewni uzyskanie wyższych wyników w procesie kształcenia słuchaczy.

Te właśnie istniejące a nie zbadane naukowo w warunkach ASG WP problemy, były stymulatorem do podjęcia, zbadania i opracowania tematu niniejszej rozprawy.

2.2. CEL BADAŃ

Zasadniczym celem pracy jest ustalenie kierunków i sposobów doskonalenia istniejącego systemu pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP, które zapewnią osiągnięcie wysokich wyników w procesie studiów.
Cel ten realizowano poprzez:

1. Analizę różnych aspektów i uwarunkowań obecnego systemu pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP, w tym porównanie tego systemu z systemami pracy samokształceniowej innych polskich i zagranicznych akademii wojskowych;

2. Przeprowadzenie badania opinii ze słuchaczami i nauczycielami akademickimi ASG WP;

3. Opracowanie propozycji dotyczących kierunków i sposobów doskonalenia istniejącego w ASG WP systemu pracy samokształceniowej słuchaczy.

Prowadzenie takich badań jest w pełni uzasadnione, gdyż jest to problem ważny z punktu widzenia współczesnej dydaktyki.

Naukowe opracowanie powyższej problematyki stworzy warunki do oceny jej stanu faktycznego oraz potrzeb perspektywicznych. Zrealizowanie postawionego celu umożliwi wyciągnięcie wniosków dotyczących kierunków usprawnień istniejącego systemu pracy samokształceniowej w sferze organizacyjnej, dydaktycznej oraz warunków pracy w ASG WP. Osiągnięte wyniki powinny stać się przyczynkiem do dalszych badań naukowych nad problematyką samokształcenia, a celem końcowym powinno być podniesienie poziomu kształcenia w ASG WP.

2.3. PROBLEMY BADAWCZE I HIPOTEZA ROBOCZA

System pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP jest przedmiotem badań obejmującym szeroki zakres zagadnień. Samokształcenie słuchaczy ASG WP jest bowiem procesem złożo-

nym. Dlatego też w swoich badaniach skoncentrowano się na problemach najważniejszych.

O wyborze problemów badawczych zadecydowały przede wszystkim wyniki analizy literatury oraz dokumentów planowania i organizacji procesu studiów związanych z przedmiotem badań. W związku z tym główny problem badawczy sprowadza się do odpowiedzi na następujące pytanie:

J a k u s p r a w n i ć i s t n i e j ą c y s y s t e m p r a c y s a m o k s z t a ł c e n i o w e j , k t ó r y w w a r u n k a c h A S G W P z a p e w n i u z y s k a n i e w y s o k i c h w y n i k ó w .

Rozwiązanie problemu głównego realizowano w trakcie badań poprzez rozwiązanie problemów szczegółowych, które również zostały sformułowane w postaci pytań badawczych:

1. Jak usprawnić stronę organizacyjną pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP?

2. Jak usprawnić stronę dydaktyczną pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP?

3. Jakie powinny być warunki pracy samokształceniowej, aby podwyższyć poziom kształcenia i samokształcenia słuchaczy w ASG WP?

Aktualnie istniejący system pracy samokształceniowej w ASG WP wymaga, aby był on rozpatrywany w wielorakich aspektach. Potrzeba taka istnieje również dlatego, że w literaturze naukowej brak jest jeszcze dostatecznych opracowań powyższego problemu.

Analiza literatury, dokumentów planowania i organizacji procesu studiów, obserwacje i doświadczenia, wstępna ocena procesu dydaktycznego, specyfika studiów w ASG WP oraz brak wyczerpujących opracowań odnośnie pracy samokształceniowej w tejże uczelni nasuwają następującą hipotezę roboczą:

I s t n i e j ą c y s y s t e m p r a c y s a m o k s z t a ł c e n i o w e j w A S G W P n i e j e s t w p e ł n i d o s k o n a ł y i m o ż n a

go udoskonalić poprzez usprawnienie jego poszczególnych elementów w sferze organizacyjnej dydaktycznej oraz warunków pracy.

2.4. METODY I NARZĘDZIA BADAWCZE

Ze względu na złożoność systemu pracy samokształceniowej w ASG WP, istnieją trudności w przeprowadzeniu badań empirycznych. Wynikła stąd konieczność doboru głównie teoretycznych metod badawczych takich jak:

1. Analiza literatury.
2. Synteza.
3. Analogia.
4. Metoda obserwacyjna.
5. Metoda statystyczna.

W pracy zastosowano metody, które w trakcie prowadzenia badań wzajemnie się uzupełniały. Jako uzupełnienie metod teoretycznych zastosowano jedną z metod empirycznych, a mianowicie badanie opinii.

Badania opinii ze słuchaczami oraz nauczycielami akademickimi przeprowadzono przy pomocy ankiet oraz wywiadów. W badaniach tych zastosowano następujące narzędzia badawcze:

- kwestionariusz ankiety K-1 dla słuchaczy;
- kwestionariusz ankiety K-2 dla nauczycieli akademickich;
- kwestionariusz W-1 do wywiadu ze słuchaczami;
- kwestionariusz W-2 do wywiadu z nauczycielami akademickimi;
- kwestionariusz W-3 do wywiadu z absolwentami i słuchaczami zagranicznych akademii wojskowych.

Wywiady ze słuchaczami, nauczycielami akademickimi i absolwentami zagranicznych akademii wojskowych prowadzono w sposób bezpośredni przy pomocy arkusza pytań, oraz w sposób pośredni ze słuchaczami zagranicznych akademii wojskowych przy pomocy oficerów WAL i CzAL studiujących w ASG WP. W wyniku badania opinii otrzymano bogaty materiał badawczy. W celu uzyskania obiektywnych odpowiedzi:

- zapewniono anonimowość badań;

- przed badaniami zapoznano respondentów z celami badań;

- precyzyjnie i jednoznacznie sformułowano pytania w poszczególnych kwestionariuszach;

- badaniami objęto dużą ilość respondentów.

Wymienione metody badań dostarczyły bogatego materiału badawczego, który umożliwił przeprowadzenie uogólnień oraz wyciągnięcie wniosków umożliwiających usprawnienie istniejącego w ASG WP systemu pracy samokształceniowej.

2.5. TEREN, ORGANIZACJA I PRZEBIEG BADAŃ

Badania dotyczące pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP przeprowadzono na terenie tejże uczelni. Ze względu na złożoność badanego problemu, badaniami starano się objąć jak największą ilość respondentów. W efekcie badania ankietowe przeprowadzono wśród 330 słuchaczy z wszystkich lat studiów. Objęto nimi zarówno słuchaczy Wydziału Wojsk Lądowych jak i Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju.

Jeśli chodzi o badania opinii wśród kadry ASG WP, to badaniami ankietowymi objęto 90 nauczycieli akademickich reprezentujących wszystkie katedry wydziałowe oraz pozawydziałowe ASG WP.

Badania ankietowe przeprowadzono w miesiącu marcu 1983 r. Natomiast wywiady zarówno ze słuchaczami, jak i nau-

czycielami akademickimi przeprowadzono w miesiącu maju 1983 r. i objęto nimi 150 słuchaczy, to jest po 50 respondentów z każdego roku studiów, oraz 50 nauczycieli akademickich reprezentujących przedmioty taktyczno-operacyjne. Ponadto przeprowadzono badania z 13 absolwentami i 2 słuchaczami zagranicznych akademii wojskowych.

Badania nad procesem samokształcenia słuchaczy w ASG WP przebiegały następująco:

1. Dokonano analizy literatury wojskowej i cywilnej traktującej o samodzielnym studiowaniu /samodzielnym uczeniu się/.

2. Przeprowadzono analizę dokumentów planowania i organizacji procesu studiów w ASG WP, oraz porównano system pracy samokształceniowej tejże uczelni z systemami pracy samokształceniowej słuchaczy innych polskich i zagranicznych akademii wojskowych.

3. Przeprowadzono badania opinii wśród słuchaczy i nauczycieli akademickich ASG WP, w których jako narzędzia badawcze zastosowano kwestionariusze ankiet.

4. Opracowano wyniki przeprowadzonych badań wśród słuchaczy i nauczycieli akademickich.

5. Uzupełniono badania opinii poprzez wywiady przeprowadzone ze słuchaczami, nauczycielami akademickimi oraz absolwentami i słuchaczami zagranicznych akademii wojskowych, w których jako narzędzia badawcze zastosowano kwestionariusze wywiadu.

6. Uogólniono wyniki badań oraz przedstawiono końcowe wnioski i propozycje.

ROZDZIAŁ 3

OCENA SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP W ŚWIETLE BADAŃ

Treścią niniejszego rozdziału jest ocena istniejącego w ASG WP systemu pracy samokształceniowej słuchaczy w świetle przeprowadzonych badań pod kątem widzenia doskonalenia tego systemu w sferze organizacyjnej, dydaktycznej oraz warunków pracy.

3.1. PODSTAWOWE ZADANIA I CEL STUDIÓW DYPLOMOWYCH W ASG WP, ZAKRES, TREŚĆ I FORMY NAUCZANIA ORAZ ICH WPŁYW NA TREŚĆ I FORMĘ PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

ASG WP, jak każda wyższa uczelnia, ma stosownie do swego charakteru i przeznaczenia określone zadania i cele kształcenia, które w istotny sposób rzutują na system pracy samokształceniowej słuchaczy studiów dyplomowych.

Zgodnie z statutem, podstawowymi zadaniami, które ASG WP realizuje w toku swej działalności dydaktyczno-naukowej są:

1. Wychowywanie słuchaczy na aktywnych budowniczych socjalizmu, oddanych partii i władzy ludowej obywateli - patriotów i internacjonalistów, ściśle związanych z postępowymi i rewolucyjnymi tradycjami narodu i oręża polskiego oraz w duchu braterstwa broni z Armią Radziecką i innymi armiami państw członków Układu Warszawskiego.

2. Kształcenie i przygotowywanie słuchaczy do pełnienia funkcji dowódczych i sztabowych, twórczo i umiejętnie wykonujących zadania wynikające ze współczesnych potrzeb pola walki i dowodzenia w okresie pokoju.

3. Prowadzenie badań naukowych w dziedzinie nauki wojennej, a zwłaszcza sztuki wojennej, ściśle związanych z aktualnymi i perspektywicznymi potrzebami systemu

obronnego Państwa, a także udział we wdrażaniu osiągnięć tych badań do praktycznego działania jednostek wojsk operacyjnych i obrony terytorium kraju /OTK/.

4. Kształcenie kadr naukowych w dziedzinie nauki wojennej, a zwłaszcza sztuki wojennej, z uwzględnieniem konieczności przyśpieszania rozwoju naukowego uzdolnionych oficerów - wśród nich również działających w jednostkach /instytucjach/ wojskowych nowatorów, którzy wnoszą do życia tych jednostek, nowe wysokie wartości - pobudzania i trafnego ukierunkowywania ich ambicji twórczych oraz zachęcania do nowatorstwa i eksperymentów.

Do zadań akademii należy ponadto szkolenie i doskonalenie kadr powołanych do kierowania sprawami obronności Państwa.[35/]

Ze statutowych, podstawowych zadań ASG WP, zwłaszcza z zacytowanych pierwszego i drugiego zadania, wynika cel główny kształcenia słuchaczy studiów dyplomowych. W ramowym programie nauczania w ASG WP cel ten został sprecyzowany następująco: "Celem studiów dyplomowych jest przygotowanie dowódców i oficerów sztabów wojsk lądowych, wojsk OPK i wojsk lotniczych jako doskonałych organizatorów i realizatorów walki /operacji/ na szczeblach: pułku, dywizji /ogniwo główne/ oraz armii /front - informacyjnie/, w ścisłym sprzężeniu ze sprawowaniem podobnych funkcji w okresie pokoju".[36/]

Kształcenie słuchaczy studiów dyplomowych ASG WP obejmuje zwłaszcza te czynności i procesy, które wchodzą w zakres nauczania, uczenia się, studiowania, samokształcenia, szkolenia i kształtowania osobowości słuchacza. Wszystkie te czynności i procesy powinny zapewnić pełne osiągnięcie celu głównego studiów. Jest więc rzeczą oczywistą, że i system pracy samokształceniowej słuchaczy studiów dyplomowych musi być podporządkowany realizacji celu głównego studiów, a w tym przede wszystkim zdobywaniu wiedzy i umiejętności z zakresu organizacji i prowadzenia walki na szczeblach taktycznych.

35/ Statut Akademii Sztabu Generalnego WP, Warszawa 1977, s.6
36/ Ramowy program nauczania, ASG WP, Warszawa 1977, s.3

W ASG WP wiele uwagi poświęca się pracy samokształceniowej, jako jednemu z najważniejszych ogniw w realizacji zadań kształcenia słuchaczy. Ma to swoje odbicie w opracowywanych w uczelni dokumentach, zwłaszcza takich, jak: programy zakresowe, plany tematyczne, rozkłady zajęć i porządek dnia.

Ze względu na specyfikę akademii oraz zakres i formy nauczania realizowane w ASG WP, w procesie samokształcenia powinna być ściśle przestrzegana zasada systematyczności. Systematyczność uczenia się słuchaczy zapewniona jest w uczelni głównie poprzez wydzielenie w porządku dnia czasu na naukę własną, a w rozkładach zajęć - na obowiązkowe samokształcenie programowe oraz poprzez pełne udostępnienie obiektów szkoleniowych /sal grupowych, gabinetów, wypożyczalni biblioteki naukowej i innych obiektów/ w godzinach pracy samokształceniowej. Podobnie problem ten traktowany jest w akademiach dowódczo-sztabowych armii sojuszniczych państw - członków Układu Warszawskiego. Natomiast formy i metody uczenia się słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej są w poszczególnych akademiach różne. Najczęściej praktykowane jest uczenie się indywidualne, a także w zespołach dobierających się samorzutnie, i w kołach naukowych. Słuchacze mogą więc pracować stosownie do posiadanych umiejętności i potrzeb. Ma to ogromne znaczenie ze względu na indywidualny sposób podchodzenia słuchaczy do pracy samokształceniowej.

Funkcjonujący obecnie w ASG WP system pracy samokształceniowej /przedstawiony na schemacie nr 2/ obejmuje:

a/ zadania podstawowe ASG WP określone w statucie akademii;
b/ cel główny kształcenia słuchaczy studiów dyplomowych;
c/ plany studiów, programy nauczania, programy zakresowe, plany tematyczne, rozkłady zajęć, porządek dnia;
d/ programowe zajęcia dydaktyczne;
e/ działalność nauczyciela akademickiego w procesie studiów;
f/ pracę samokształceniową słuchaczy studiów dyplomowych, na którą składa się:

Schemat nr 2

SYSTEM PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY STUDIÓW DYPLOMOWYCH ASG WP

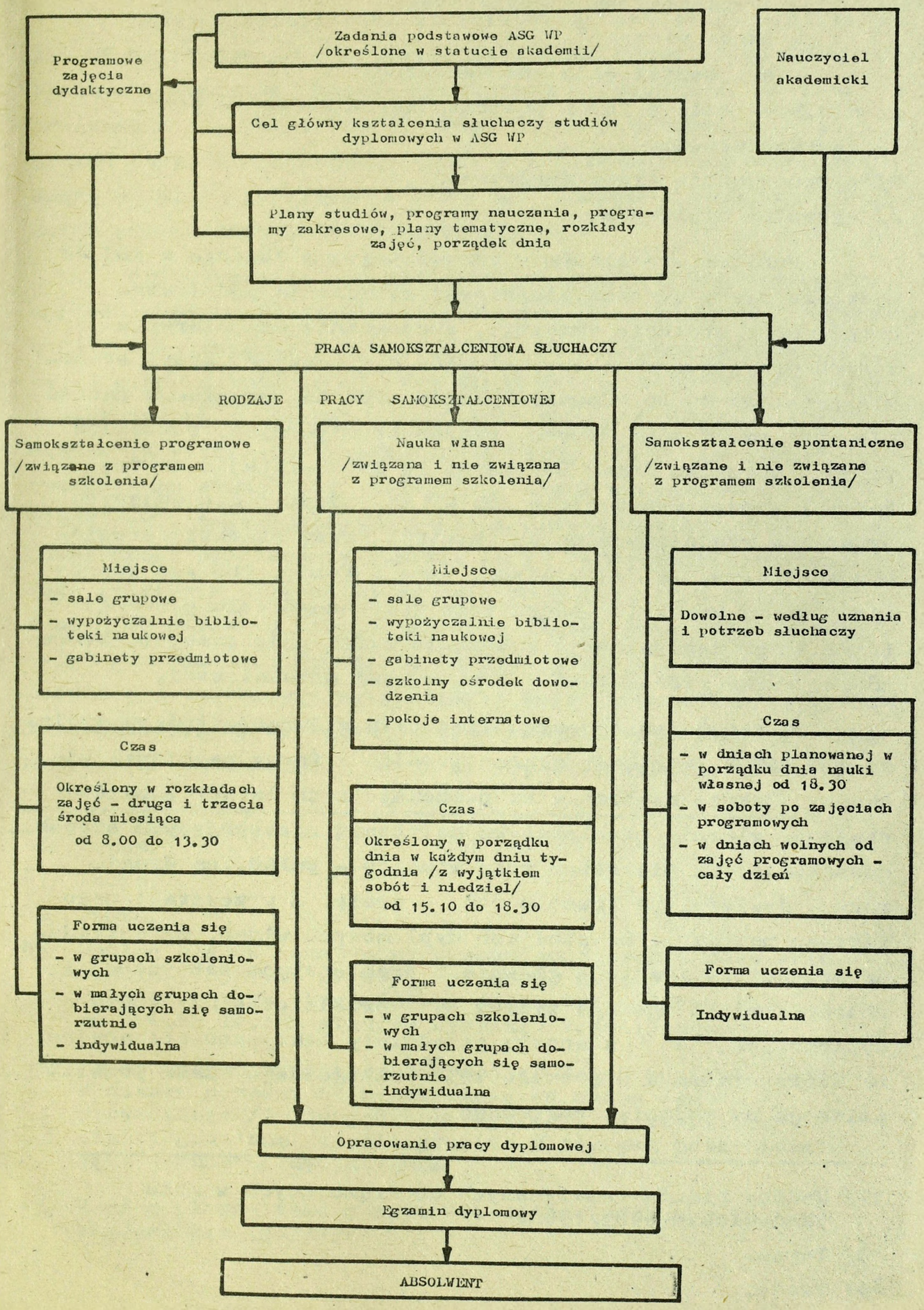

- samokształcenie programowe;
- nauka własna;
- samokształcenie spontaniczne;

g/ miejsce, czas i formę poszczególnych rodzajów pracy samokształceniowej;

h/ opracowywanie pracy dyplomowej;

i/ egzaminy dyplomowe.

Punktem wyjściowym w funkcjonującym obecnie w ASG WP systemie pracy samokształceniowej są zadania podstawowe określone w statucie akademii, szczególnie dwa pierwsze z nich dotyczące słuchaczy studiów dyplomowych, które stanowią podstawę do opracowania planów studiów, programów nauczania, programów zakresowych, planów tematycznych, rozkładów zajęć i porządku dnia. Dokumenty te konkretyzując zakres, formy i treści nauczania w ASG WP są jednym z decydujących czynników rzutujących na całokształt pracy samokształceniowej słuchaczy, na jej miejsce, czas i formę. One też wreszcie powinny zapewnić osiągnięcie założonego celu głównego i tym samym zabezpieczyć wykonanie zadań podstawowych, które ASG WP winna zrealizować w toku swojej działalności.

Z zadań podstawowych oraz celu głównego studiów dyplomowych ASG WP wynikają zakres, treści i formy nauczania słuchaczy. Zakres nauczania na poszczególnych latach studiów obejmuje głównie problematykę dotyczącą następujących szczebli dowodzenia: na pierwszym roku studiów - pułku, na drugim roku - dywizję, na trzecim roku - armię. Z przedstawionego zakresu nauczania na studiach dyplomowych widać, że wykładane przedmioty traktują głównie o problematyce taktycznej i operacyjnej. Z ogólnej liczby 59[37/] przedmiotów na studiach dyplomowych, 38[38/] stanowią przedmioty taktyczno-operacyjne, na które wydziela się około 70%[39/] z ogólnego czasu przewidzianego na zajęcia programowe.

37/ Według planów tematycznych obowiązujących w roku akademickim 1983/1984.

38/ Tamże.

39/ Tamże.

Kolejną specyficzną właściwością realizacji studiów w ASG WP są stosowane w procesie nauczania formy zajęć dydaktycznych. Dominują zajęcia praktyczne - zespołowe, na które przeznacza się około 75%[40] czasu zajęć programowych. Są to przede wszystkim ćwiczenia grupowe i dowódczo-sztabowe prowadzone w salach grupowych i SOD /59%[41]/ oraz w terenie /41%[42]/ - czasu przeznaczonego na ćwiczenia/.

Przygotowanie się słuchaczy do seminariów, repetycji, sprawdzianów oraz zajęć praktycznych i ćwiczeń jest z reguły bardzo czasochłonne i wymaga często zespołowego działania całej grupy szkoleniowej. Z ogólnej liczby 1157[43] jednostek dydaktycznych[44] /tabela nr 4/ występujących w programach nauczania w okresie trzech lat studiów, 684[45] jednostki dydaktyczne stanowią zajęcia, do których przygotowanie się słuchaczy wymaga znacznego czasu i dużego wysiłku. Tylko z mechanicznego podliczenia wynika, że na każdy dzień programowego szkolenia przypadają średnio po 2 tego typu zajęcia. W pewnych okresach studiów średnia liczba tych zajęć w dniu zajęć programowego nauczania bardzo znacznie wzrasta. Jest to spowodowane zwłaszcza małą ilością zajęć typu wykłady, a także koniecznością bezwzględnego przestrzegania w nauczaniu przedmiotów taktyczno-operacyjnych zasady stopniowania trudności

---

40/ Tamże.

41/ Tamże.

42/ Tamże.

43/ Według planów tematycznych obowiązujących w roku akademickim 1983/1984 pf 6095, pf 6097, pf 6091. W naliczeniach uwzględniono jednostki dydaktyczne na trzech latach studiów Wydziału Wojsk Lądowych.

44/ Za jednostkę dydaktyczną przyjęto jedno zajęcie z danego przedmiotu niezależnie od czasu jego prowadzenia /np. dwugodzinny wykład z filozofii, czy sześciogodzinne zajęcie grupowe z taktyki potraktowano jako jednostki dydaktyczne/.

45/ Według planów tematycznych obowiązujących w roku akademickim 1983/1984.

Tabela nr 4

ZESTAWIENIE LICZBOWE JEDNOSTEK DYDAKTYCZNYCH W ROKU AKADEMICKIM 1983/1984 NA TRZECH LATACH STUDIÓW DYPLOMOWYCH WYDZIAŁU WOJSK LĄDOWYCH

Lata studiów	Jednostki dydaktyczne wymagające dużego wysiłku i czasu na przygotowanie się w trakcie pracy samokształceniowej	Jednostki dydaktyczne nie wymagające przygotowania się w trakcie pracy samokształceniowej	Stosunek liczbowy jednostek dydaktycznych wymienionych w rubryce nr 2 do wymienionych w rubryce nr 3
	Seminaria, repetycje, konwersatoria, sprawdziany, zajęcia grupowe, ćwiczenia grupowe, ćwiczenia dowódczo-sztabowe	Wykłady, pokazy, zajęcia z WF, szkolenie ogniowe	
1	2	3	4
1 rok studiów	247	169	1,5 : 1
2 rok studiów	249	139	1,8 : 1
3 rok studiów	188	165	1,1 : 1
Ogółem	684	473	1,4 : 1

i przechodzenia od nauczania słuchaczy w charakterze poszczególnych osób funkcyjnych dowództwa i sztabu /np.podczas ćwiczeń grupowych/ do nauczania słuchaczy umiejętności działania w zespołach /sztabach/, organizowania i kierowania pracą zespołów ludzkich, co ma zwłaszcza miejsce w toku różnego rodzaju ćwiczeń dowódczo-sztabowych.

Przedstawione nawet w tak skrótowej formie specyficzne właściwości procesu nauczania w ASG WP muszą i w istocie rzeczy wpływają w decydujący sposób na cały system pracy

samokształceniowej słuchaczy, o czym świadczą przeprowadzone badania. Badania te wskazują na istnienie w toku studiów dyplomowych kilku okresów specyficznych pod względem organizacji oraz stosowania form pracy samokształceniowej.

Początek każdego roku akademickiego stanowi tak zwany cykl wprowadzający, obejmujący takie zajęcia jak: wykłady, seminaria, repetycje, pokazy, sprawdziany, ćwiczenia informacyjno-pokazowe i zajęcia praktyczne - mający na celu przyswojenie przez słuchaczy niezbędnej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych po to, aby można było przejść od prostszych do bardziej złożonych form zajęć dydaktycznych - do ćwiczeń grupowych. Jest to więc cykl niezbędny i nieodzowny. Jednakże stosowane formy zajęć dydaktycznych w tym okresie są według opinii słuchaczy i nauczycieli akademickich mniej czasochłonne niż w późniejszym okresie studiów. Świadczą o tym wyniki badań ankietowych, a zdania tego jest 63% ankietowanych słuchaczy i 69% nauczycieli akademickich. Aby okres ten był właściwie wykorzystany przez słuchaczy na pracę samokształceniową:

- należałoby informować słuchaczy o okresach najmniej obciążonych nauką w toku studiów;
- słuchacze powinni planować pracę samokształceniową według własnych potrzeb i zainteresowań w większym wymiarze, aniżeli w pozostałych okresach studiów;
- słuchacze powinni uczestniczyć w większym zakresie w działalności społecznej, kulturalnej i sportowej niż w innych okresach studiów.

Z kolei 43% słuchaczy i 44,5% nauczycieli akademickich za okres najbardziej obciążony nauką zarówno w godzinach zajęć programowych, jak i w czasie pracy samokształceniowej, uważa czas trwania ćwiczeń głównych - grupowych.

Z badań dokumentów planistycznych wynika, że w miesiącach od grudnia do marca włącznie jest najwięcej zajęć, do których na przygotowanie się, słuchacze potrzebują znacznego czasu.

Średnio w każdym dniu programowego szkolenia przypadają w tym okresie po dwa zajęcia grupowe, a stosunek zajęć,

do których słuchacze muszą być bezwzględnie przygotowani do zajęć nie wymagających większego przygotowania się w czasie pracy samokształceniowej wynosi około 3:1.

Fakt ten ma duży wpływ również na formy pracy samokształceniowej słuchaczy. Przygotowując się do poszczególnych zajęć w trakcie trwania ćwiczeń, słuchacze pracują przeważnie w małych, kilkuosobowych grupach, najczęściej dobierających się samorzutnie. Tak zresztą twierdzi 40% badanych słuchaczy. Wspólne rozwiązywanie problemów pomaga im w dobrym i szybkim przygotowaniu się do wystąpienia w czasie zajęć programowych w określonej roli. Ponadto wspólne rozwiązywanie tego samego problemu /wszyscy występują w tej samej roli/ daje większą gwarancję jego optymalnego rozwiązania.

Istnieje jeszcze jeden okres szczególnej działalności słuchaczy w trakcie studiów. Jest to okres trwania ćwiczeń dowódczo-sztabowych.[46/] Warto tu zaznaczyć, że planowanie tych ćwiczeń w końcowym okresie roku akademickiego podyktowane jest względami dydaktycznymi, a także w dużym stopniu możliwościami ich zabezpieczenia przez jednostki wojskowe.

W ramach ćwiczeń dowódczo-sztabowych, mimo iż typowa praca samokształceniowa nie jest planowana, to jednak znajduje ona swój szczególny wyraz podczas rozwiązywania problemów taktyczno-operacyjnych zlecanych słuchaczom przez nauczycieli akademickich. W trakcie trwania ćwiczeń dowódczo-sztabowych samodzielna praca słuchaczy na wyznaczonych stanowiskach funkcyjnych wywiera duży wpływ na efekt końcowy pracy całego zespołu ćwiczącego /sztabu/. Z reguły jest to praca wymagająca większego wysiłku i czasu, aniżeli w okresie prowadzenia ćwiczeń głównych grupowych. Jednak wysiłek ten, a także sposób i warunki w jakich prowadzone są ćwiczenia dowódczo-sztabowe, zwłaszcza ich ciągłość, praca w terenie i kolektywie w ramach ćwiczących sztabów, nie znajdują w opinii słuchaczy odczuć negatywnych.

46/ Rozumie się: ćwiczenia szkieletowe, z wykorzystaniem pociągu, obozy zimowy i letni.

Kolejnym specyficznym okresem, mającym wpływ na organizację i dobór form pracy samokształceniowej, to okres przygotowywania się słuchaczy do zdawania egzaminów rocznych, dyplomowych i obrony prac dyplomowych. Z przeprowadzonych badań dokumentacji planistycznej wynika, że na zdanie jednego egzaminu rocznego czy dyplomowego przez grupę szkoleniową planowanych jest 6 godzin lekcyjnych w jednym dniu zajęć programowych. Natomiast podczas obrony prac dyplomowych, w jednym dniu w godzinach przedpołudniowych swoich prac broni od 2 do 3 słuchaczy.

Słuchaczom I i II roku studiów na przygotowanie się do zdania jednego egzaminu rocznego planuje się w rozkładach zajęć od 2 do 3 dni /w godzinach przedpołudniowych/. Podobną ilość dni na przygotowanie się do zdania egzaminu dyplomowego planuje się słuchaczom III roku studiów.

Z kolei na przygotowanie się do obrony pracy dyplomowej słuchacze dysponują czasem w wymiarze od 1 do 4 dni. Wynika to stąd, że są planowane 4 dni[47/] na obronę prac dyplomowych i jeden dzień na przygotowanie się. Jeśli więc słuchacz bronić będzie pracę w ostatnim dniu, to na przygotowanie się do jej obrony będzie dysponował czterema dniami.

W okresie tym najczęściej stosowanymi formami pracy samokształceniowej będą: uczenie się w małych grupach dobierających się samorzutnie szczególnie w trakcie przygotowywania się do egzaminów rocznych i dyplomowych oraz uczenie się indywidualne podczas przygotowywania się do obrony pracy dyplomowej.

Szczególnym okresem działalności słuchaczy I i II roku studiów są praktyki. Mimo iż w trakcie ich trwania słuchaczom nie wydziela się czasu na pracę samokształceniową ani się jej nie planuje, to jednak ma ona miejsce i wyraża się poprzez:

- zapoznawanie się słuchaczy ze strukturą organizacyjną jednostki /ZT/, tokiem pracy, zakresem obowiązków oficerów na poszczególnych stanowiskach etatowych, problematyką szkolenia, zadaniami osiągania wyższych stanów gotowości bojowej

---

47/ Według planu tematycznego pf 6091 obowiązującego w roku akademickim 1983/1984.

przez tę jednostkę /ZT/, planem szkolenia, warunkami jego realizacji oraz bazą szkoleniową;

- opracowywanie lub udział słuchaczy w opracowywaniu ćwiczeń taktycznych;
- przygotowanie się słuchaczy do przeprowadzenia wykładu czy informacji według wytycznych dowódcy jednostki, w której odbywana jest praktyka;
- uczestnictwo słuchaczy w ćwiczeniach organizowanych w czasie praktyki zgodnie z wykonywaną funkcją.

W systemie pracy samokształceniowej w warunkach ASG WP jako rodzaje pracy samokształceniowej wyodrębniono: samokształcenie programowe, naukę własną i samokształcenie spontaniczne. One też, a zwłaszcza nauka własna i samokształcenie programowe, odgrywają decydującą rolę nie tylko w funkcjonującym systemie pracy samokształceniowej lecz również w całym procesie studiów.

N a u k a w ł a s n a jako jeden z trzech rodzajów pracy samokształceniowej przewidziana jest w porządku dnia. Jest ona obowiązkowa /jednak bez konieczności przebywania całej grupy szkoleniowej w swojej sali/ i trwa zgodnie z porządkiem dnia od 15.10 do 18.30 we wszystkie dni tygodnia z wyjątkiem sobót i niedziel, dni świątecznych i przedświątecznych. W sumie czas przeznaczony na naukę własną wynosi:
- w skali tygodnia - 16 godzin i 40 minut;
- w skali miesiąca - 66 godzin i 30 minut.

W czasie nauki własnej słuchacze powinni przebywać na terenie akademii i w zależności od charakteru wykonywanych zadań[x/] i potrzeb dobierają sobie miejsce pracy. Jednakże praca z materiałami niejawnymi musi odbywać się jedynie w określonych miejscach, którymi są: sale grupowe, aule, gabinety przedmiotowe, biblioteka naukowa i szkolny ośrodek dowodzenia. Natomiast z materiałami jawnymi słuchacze mogą pracować również w swoich pokojach internatowych.

W czasie nauki własnej słuchacze realizują głównie zadania dydaktyczne stawiane im przez nauczycieli akademickich.

---

x/ Praca z materiałami jawnymi lub niejawnymi.

W przypadku nie wykonania postawionych zadań dydaktycznych w czasie nauki własnej, a także podjętych z własnej inicjatywy mogą się oni uczyć samodzielnie przy wykorzystywaniu materiałów niejawnych w salach grupowych do godziny 22.00.

Drugim rodzajem pracy samokształceniowej w ASG WP jest s a m o k s z t a ł c e n i e p r o g r a m o w e. Jest ono planowane w rozkładach zajęć po 6 godzin lekcyjnych przed południem w drugą i trzecią środę miesiąca. Nie planuje się samokształcenia programowego w te środy tygodnia, w których następuje wyjazd lub powrót słuchaczy z comiesięcznych wyjazdów do rodzin. Samokształcenie programowe jest obowiązkowe i z reguły bezpośrednio kierowane zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich. W sumie w miesiącu na samokształcenie programowe przeznaczonych jest w akademii 12 godzin lekcyjnych.

Trzecim rodzajem pracy samokształceniowej słuchaczy jest s a m o k s z t a ł c e n i e s p o n t a n i c z n e. Odbywa się ono bez udziału nauczycieli akademickich i wynika z indywidualnych potrzeb i zainteresowań słuchaczy związanych lub nie związanych z programem kształcenia. W żadnym dokumencie akademickim nie przewiduje się czasu na ten rodzaj pracy samokształceniowej. Samokształcenie spontaniczne może być realizowane w czasie nie ujętym w rozkładach zajęć i porządku dnia, to znaczy w czasie wolnym od wszelkich zajęć programowych. Jest ono uzupełnieniem nauki własnej i samokształcenia programowego w toku całych studiów w ASG WP.

W zasadzie podobnie jak w ASG WP widziane są zagadnienia czasu i rodzajów pracy samo sztalceniowej w uczelniach wojskowych zarówno polskich, jak i niektórych państw członków Układu Warszawskiego. Istnieją jednak pewne rozbieżności, ale wynikają one głównie ze specyfiki uczelni np.WAT, w której to uczelni na opracowanie pracy dyplomowej wydziela się słuchaczom 5 miesięcy, czy też ogólnie przyjętego systemu w szkolnictwie wyższym danego państwa np. CSSR czy WRL, w których to państwach w soboty nie planuje się słuchaczom żadnych zajęć dydaktycznych. Są one dniami wolnymi od wszelkich zajęć.

Dane liczbowo-czasowe charakteryzujące pracę samokształceniową w polskich uczelniach wojskowych oraz w akademiach dowódczo-sztabowych niektórych państw członków Układu Warszawskiego przedstawiono w tabeli nr 5.

Tabela nr 5

DANE LICZBOWO-CZASOWE DOTYCZĄCE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ W WYŻSZYCH UCZELNIACH WOJSKOWYCH WP ORAZ W NIEKTÓRYCH ARMIACH SOJUSZNICZYCH PAŃSTW CZŁONKÓW UKŁADU WARSZAWSKIEGO

	Wyższe uczelnie wojskowe WP				Radzieckie akademie wojskowe dowódczo-sztabowe	Akademia Wojskowa NAL NRD im. F. Engelsa w Dreźnie	Akademia Wojskowa CzAL im. A. Zapotockiego w Brnie	Akademia Wojskowa WAL im. M. Zrinzyj w Budapeszcie
	Wyższe szkoły oficerskie	Akademie wojskowe						
		ASG	WAP	WAT				
Ilość dni nauki własnej /w tygodniu/	5	5	5	5	5	5	5	5
Czas nauki własnej przewidziany w porządku dnia /w minutach/	170-190	200	330	290	180	315	240	130
Ilość dni samokształcenia programowego /w miesiącu/	1-5	2	4	4	-	4	2	-
Czas przewidziany na opracowanie pracy dyplomowej /w miesiącach/	1	1	2	5	1-3	1	1	1
Ilość dni zajęć programowych /w tygodniu/	6	6/5/x	6	6	6	5	5/4/x	5

x/ gdy w danym tygodniu planowany jest dzień samokształcenia programowego

3.2. DOKUMENTY DOTYCZĄCE PROCESU KSZTAŁCENIA SŁUCHACZY STUDIÓW DYPLOMOWYCH W ASG WP

Proces studiów dyplomowych w ASG WP realizuje się w oparciu o różne dokumenty dotyczące procesu kształcenia. Punktem wyjścia do szczegółowego planowania procesu dydaktycznego w ASG WP jest ramowy plan studiów i ramowy program nauczania oraz opracowywany na ich podstawie program zakresowy dla poszczególnych kierunków studiów Wydziału Wojsk Lądowych oraz Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju. Dokumenty te stanowią zasadniczą podstawę do opracowania szczegółowych planów tematycznych dla słuchaczy poszczególnych lat i kierunków studiów na Wydziale Wojsk Lądowych i Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju. Plany te zawierają: kalkulacje czasowe danego roku studiów, podział czasu według form szkolenia, podział godzinowy według przedmiotów i kierunku studiów. W tej części planów tematycznych zawarte są: wykaz kolokwiów i egzaminów, przedmiot, temat zajęć, forma zajęć oraz czas ich trwania. Ponadto w końcowej części planów tematycznych przedstawiany jest wykaz podstawowej /obowiązkowej/ literatury z poszczególnych przedmiotów. Plany tematyczne stanowią z kolei podstawę do opracowania rozwiniętych katedralnych i przedmiotowych planów tematycznych przez poszczególne katedry oraz rozkładów zajęć.

Bezpośredni wpływ na pracę samokształceniową słuchaczy studiów dyplomowych mają zwłaszcza: rozwinięte katedralne i przedmiotowe plany tematyczne oraz rozkłady zajęć.

Pierwszy z wyżej wymienionych dokumentów zawiera:
- cel główny stawiany przed danym przedmiotem nauczania;
- cele szczegółowe takie jak: znać, umieć, zapoznać się oraz kształtować i rozwijać;
- treść przedmiotu, a w niej: temat zajęcia i zagadnienia szkoleniowe, zadania do wykonania przez słuchaczy na nauce własnej, literaturę obowiązkową i zalecaną /dodatkową/ oraz ilość godzin dla danego kierunku studiów.

Drugi z dokumentów zawiera podział zajęć z poszczególnych przedmiotów do realizacji w konkretnych godzinach i dniach zajęć programowych. Rozkład zajęć opracowywany jest na okres od jednego do trzech - czterech miesięcy. Ponadto w rozkładach zajęć podawana jest forma zajęć i miejsce ich przeprowadzenia. Rozkłady zajęć są pomocne słuchaczom szczególnie w organizowaniu pracy samokształceniowej, gdyż wiedzą oni ze znacznym wyprzedzeniem do jakich przedmiotów i w jakich dniach mają się przygotować w ramach pracy samokształceniowej.

Ze szczegółowej analizy dokumentów mających swoje odbicie w pracy samokształceniowej nasuwa się wniosek, że należałoby wprowadzić korekty w rozwiniętych przedmiotowych i katedralnych planach tematycznych, dotyczące głównie planowania przez poszczególne katedry zadań dydaktycznych do wykonania w czasie pracy samokształceniowej przez słuchaczy do poszczególnych zajęć programowych. Na przykład w rozwiniętych przedmiotowych i katedralnych planach tematycznych na rok akademicki 1983/1984 w Katedrze Sztuki Operacyjnej do jednego dwu-czterogodzinnego zajęcia programowego planuje się od 4 do 8 zadań dydaktycznych[x/], które słuchacze powinni

---

x/ Na przykład: zajęcie 7; 4 godziny lekcyjne. Temat zajęcia: "Analiza zadania i informowanie operacyjne po otrzymaniu dyrektywy do operacji zaczepnej".
Zadania dydaktyczne do wykonania w czasie pracy samokształceniowej celem przygotowania się do tego zajęcia:

a/ zapoznać się z treścią założenia;

b/ być w gotowości do:
- przedstawienia sytuacji taktyczno-operacyjnej;
- przeprowadzenia analizy zadania;
- zameldowania celu operacji zaczepnej armii;
- zameldowania zamiaru dowódcy armii do operacji zaczepnej;
- wydania wytycznych oficerom sztabu i szefom rodzajów wojsk w zakresie przygotowania danych do decyzji;
- wydania zarządzeń wstępnych;

c/ graficznie opracować zamiar dowódcy armii.

Literatura obowiązkowa do przestudiowania:
- podręcznik "Operacja zaczepna armii" s.26-41
- "Zbiór Prac Akademii" s. 9-33
- "Przygotowanie i prowadzenie frontowej i armijnej operacji zaczepnej o składzie koalicyjnym".

Literatura zalecana do przestudiowania:
- Karpow - "Dowodzenie w armii radzieckiej podczas II wojny światowej
- Kuroczkin - "Armia ogólnowojskowa w natarciu".

wykonać samodzielnie w ramach pracy samokształceniowej. Z kolei w Katedrze Taktyki Ogólnej do jednego zajęcia programowego planuje się od 3 do 6 zadań dydaktycznych, a Katedrze Taktyki Wojsk Rakietowych i Artylerii od 4 do 8 zadań dydaktycznych.

Z przedstawionych przykładów widać, że obciążenie słuchaczy zadaniami dydaktycznymi do wykonania w czasie pracy samokształceniowej jest zbyt duże i wskazanym byłoby ich zweryfikowanie w tym kierunku, aby były bardziej realne do wykonania w czasie jakim dysponują słuchacze.

3.3. WPŁYW CECH OSOBOWOŚCIOWYCH SŁUCHACZY NA PRACĘ SAMOKSZTAŁCENIOWĄ

W procesie samokształcenia centralną postacią jest słuchacz, a jego osobowość ma istotny wpływ na pracę samokształceniową.

Osobowość według profesora W.Szewczuka "...jest społecznie ukształtowanym sposobem świadomego istnienia jednostki, na które składają się oparte na poznaniu rzeczywistości cele, działalność realizacyjna, ustosunkowania do świata, do innych ludzi i do samego siebie oraz mechanizmy samoregulacyjne zabronione w swej dynamice temperamentalnymi właściwościami organizmu".[48] Strukturę osobowości przedstawia on w formie 10 cech-wyznaczników a wśród nich wymienia charakter, którego cechy w istotny sposób wpływają na osobowość człowieka.

Z wielu cech tworzących osobowość słuchacza omówione zostaną tylko te, które w świetle badań mają duży i istotny wpływ na pracę samokształceniową, a mianowicie: ambicja, inteligencja, wytrwałość, silna wola, pracowitość, systematyczność i sumienność. Ponadto zostaną omówione takie cechy jak: zdolności, zainteresowania, nastawienia, pamięć i rozumienie oraz trudności uczenia się.

Ze względu na szczególną wagę, jaką odgrywają wymienione cechy osobowości słuchacza w jego pracy samokształceniowej omówione zostały one w pracy nieco szczegółowiej z uwzględnieniem wyników badań.

A m b i c j a jest cechą pomagającą niekiedy, przy braku innych pozytywnych cech, osiągnąć zamierzony cel. Jako optymalny należy uznać taki poziom ambicji, który odpowiada maksymalnym możliwościom uczącego się. Ambicje działają aktywizująco, prowokując uczącego się do dużego wysiłku, a jednocześnie zapewniają osiągnięcie sukcesu. Zbyt niski w stosunku do możliwości poziom ambicji wywiera zdecydowanie niekorzystny

---

48/ W.Szewczuk, Psychologia, WSziP, Warszawa 1975, t.2, s.261.

wpływ na efekty uczenia się. Nie mobilizuje on uczącego się do dużego wysiłku. Niekorzystny jest również zbyt wysoki poziom ambicji w stosunku do możliwości. Prowadzić on może do porażki, bowiem to, co uczący się chciałby zdobyć, okazuje się nieosiągalne. Z kolei doznana porażka wpływa na uczącego się demobilizująco.

Według Słownika Języka Polskiego ambicja to "...dążność do wybicia się, do stworzenia czegoś niezwykłego, wielkiego".[49/]

Ambicja jest więc cechą bardzo pożądaną u słuchaczy ASG WP, ponieważ wyzwala ich siły do twórczego myślenia, do rozwiązywania problemów taktyczno-operacyjnych drogą samodzielnego myślenia, w sposób nieschematyczny, a tym samym do wybicia się ich ponad przeciętność.

Ambicja przez 20% słuchaczy i 10% nauczycieli akademickich uznana została jako cecha mająca największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej w procesie studiów w ASG WP.

I n t e l i g e n c j a jest bez wątpienia bardzo pomocna uczącemu się i nie można odrywać jej od myślenia. Słuchacz o wysokim poziomie inteligencji uczy się szybciej i w rezultacie w tym samym czasie może nauczyć się więcej niż inni. Ponadto może on uczyć się rzeczy trudniejszych.

Inteligencję W.Szewczuk definiuje następująco: "Inteligencja jest sprawnością myślowego wyodrębniania składników i ujmowania ich wzajemnych stosunków".[50/]

Określa on również obiektywny wskaźnik inteligencji i podaje, że "Wskaźnikiem obiektywnym inteligencji jako sprawności myślenia jest trudność rozwiązanego zadania i czas, w jakim rozwiązanie nastąpi. Im większa trudność zadania i krótszy czas jego rozwiązania, tym wyższy poziom inteligencji, zaczynający się gdzieś od pogranicza głupactwa, a kończący na genialnych wzlotach myśli ludzkiej."[51/]

Nauczyciele akademiccy traktują inteligencję jako najważniejszą cechę osobowości, która ma największy wpływ

---

49/ Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1964, t.1, s.104
50/ W.Szewczuk, Psychologia, WSziP, Warszawa 1975, t.2, s.284
51/ Tamże, s.286

na uzyskiwane wyniki w pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP. W badaniach ankietowanych stawiają ją więc na pierwszym miejscu. Wręcz przeciwnego zdania są słuchacze, którzy inteligencję umiejscowili w tych badaniach na ostatnim miejscu, a jako najważniejszą cechę, mającą największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej wymienili systematyczność.

W y t r w a ł o ś ć jest cechą bardzo pomocną w osiągnięciu wytyczonego celu studiów. W połączeniu z innymi cechami osobowości jest ona szczególnie pożądana w pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP.

Słownik Języka Polskiego wytrwałość określa jako: "...upór, konsekwencja w dążeniu do zamierzonego celu".[52/]

Ta właśnie cecha powinna charakteryzować współczesnego dowódcę. Powinien on konsekwentnie i przy pomocy wszystkich środków dążyć do osiągnięcia zamierzonego celu. Cecha ta odgrywa również istotną rolę w pracy samokształceniowej. Pomaga ona słuchaczowi w opanowaniu materiału zawartego w programie studiów. Jednak wytrwałość została uznana zaledwie przez 13% ankietowanych słuchaczy i 6% ankietowanych nauczycieli akademickich za cechę najważniejszą i mającą największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej.

S i l n a w o l a jest cechą ściśle związaną z wytrwałością. Na przykład Słownik Języka Polskiego silną wolę określa jako "...wytrwałość w realizacji wytkniętych sobie celów."[53/]

W odpowiedziach respondentów 10% słuchaczy i 8% nauczycieli akademickich cechę tę uznało za najkorzystniejszą w pracy samokształceniowej słuchaczy.

P r a c o w i t o ś ć jest kolejną cechą, mającą ścisły związek z wytrwałością. Została ona określona w Słowniku Języka Polskiego jako "...zamiłowanie, zdolność do pracy, wytrwałość w pracy."[54/]

Pracowitość jest bardzo pożądana u słuchaczy ASG WP. Od pracowitości w dużej mierze zależy bowiem stopień wykonania

---

52/ Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1964, t.10,s.300
53/ Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1981, t.3,s.747
54/ Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1964, t.6,s.1402

zadań dydaktycznych zlecanych słuchaczom do realizacji /w tym także podczas pracy samokształceniowej/ przez nauczycieli akademickich, a tym samym opanowania przewidzianego w programie studiów materiału, nabycia umiejętności i nawyków, niezbędnych na przyszłych stanowiskach służbowych.

Pracowitość uznana została przez 16% ankietowanych słuchaczy i 19% ankietowanych nauczycieli akademickich za cechę mającą największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej.

S y s t e m a t y c z n o ś ć stanowi istotną cechę osobowości szczególnie przydatną według opinii słuchaczy w toku studiów.

Słownik Języka Polskiego określa systematyczność jako "...wytrwałość w pracy i systematyczność. Po solidnym opanowaniu jednego ćwiczenia przechodzenie do następnego."[55] W odniesieniu do słuchaczy ASG WP jest to systematyczna /ciągła/ praca samokształceniowa nad rozwiązywaniem problemów głównie taktyczno-operacyjnych związanych z programem studiów.

W wypowiedziach ankietowanych, słuchacze zdecydowanie stawiają na pierwszym miejscu systematyczność, jako cechę decydującą o powodzeniu w pracy samokształceniowej. Takie zdanie reprezentowało 35% respondentów. Równie wysoko, bo na drugim miejscu w hierarchii ważności, umiejscowiona została systematyczność przez ankietowanych nauczycieli akademickich, jako cecha mająca największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP.

S u m i e n n o ś ć powinna charakteryzować pracę słuchaczy w toku całych studiów w ASG WP, w tym szczególnie w czasie ich pracy samokształceniowej. Od uczciwego, rzetelnego i solidnego podejścia słuchaczy do pracy samokształceniowej w dużej mierze zależeć będą ich wyniki uzyskane podczas studiów oraz stopień przygotowania do przyszłej pracy.

Słownik Języka Polskiego określa sumienność jako "...postępowanie zgodne z sumieniem; ...uczciwość, rzetelność, solidność." [56]

55/ Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1964, t.8, s.985

56/ Tamże, s.914

Zarówno przez ankietowanych słuchaczy /4%/, jak i nauczycieli akademickich /4%/ cecha ta uznana została jako mniej istotna, w porównaniu z innymi cechami, w hierarchii ich ważności i wpływu na pracę samokształceniową słuchaczy ASG WP.

Omówione cechy osobowości różnie oceniane są przez słuchaczy i nauczycieli akademickich z punktu widzenia ich ważnoś i, stopnia mobilizacji oraz wpływu na efektywność pracy samokształceniowej, co ilustruje tabela nr 6.

Tabela nr 6

CECHY OSOBOWOŚCI NAJBARDZIEJ POMOCNE W PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ WEDŁUG OCENY SŁUCHACZY I NAUCZYCIELI AKADEMICKICH ASG WP

Cechy osobowości	Słuchacze		Nauczyciele akademiccy	
	%	Kolejność według ważności	%	Kolejność według ważności
Ambicja	20	2	10	4
Inteligencja	2	7	31	1
Wytrwałość	13	4	6	6
Silna wola	10	5	8	5
Pracowitość	16	3	19	3
Systematyczność	35	1	22	2
Sumienność	4	6	4	1

Z d o l n o ś c i przejawiają się, między innymi, w szybkim przyswajaniu treści i rozumieniu istoty problemu, a także w łatwym nabywaniu umiejętności formułowaniu myśli, analizowaniu zjawisk i wyciąganiu słusznych wniosków. Zdolności uczenia się uzależnione są w dużym stopniu od wieku uczącego się. W wyniku przeprowadzonych badń przez R.R. Willonghby najbardziej pomyślny do uczenia się jest wiek uczącego się od 20 do 25 roku życia. Ilustruje to rysunek nr 1.

Rysunek nr 1

ZALEŻNOŚĆ ZDOLNOŚCI UCZENIA SIĘ OD WIEKU UCZĄCEGO SIĘ

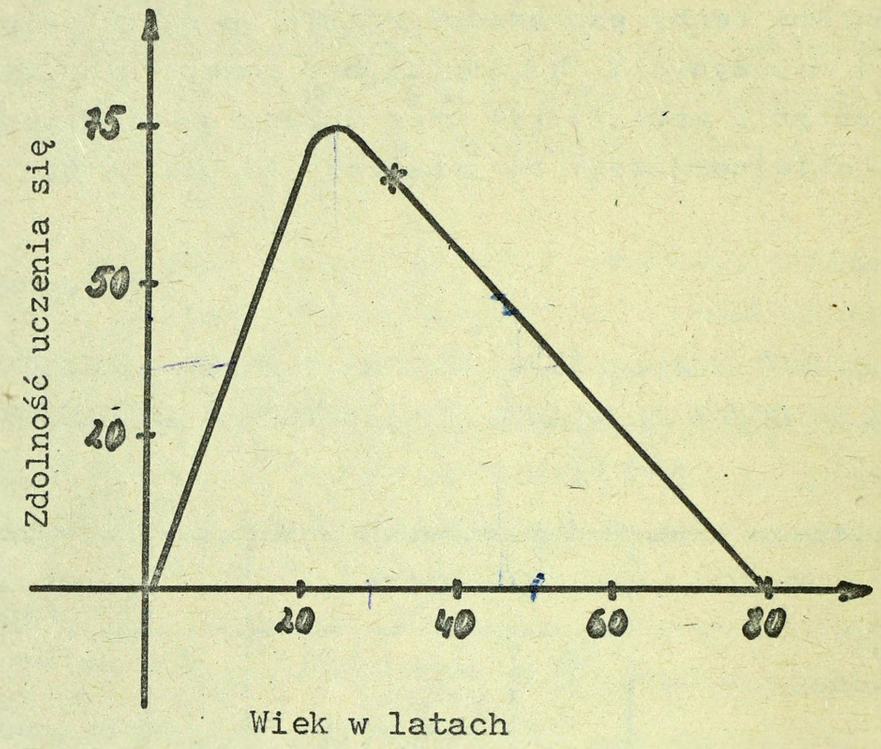

Średnia wieku słuchaczy studiujących w ASG WP wynosi około 28-30 lat, a zatem ich zdolność uczenia się znajduje się tuż poza wierzchołkiem krzywej wykresu i ma tendencje spadkowe wraz z przyrostem wieku.

Zdolności bardzo ułatwiają słuchaczom przyswajanie treści programowych w czasie pracy samokształceniowej. Zdolni słuchacze uczą się łatwiej i szybciej, w związku z czym mogą przestudiować dodatkowe partie materiału, lub zainteresować się problemami nie objętymi programem kształcenia. Wszystko to znacznie poszerza ich znajomości problemów rozpatrywanych w czasie zajęć programowych.

Z a i n t e r e s o w a n i a przejawiają się w różnych aspektach działania słuchaczy. Przede wszystkim ukierunkowują one ich spostrzeżenia. Zależnie od kierunku i zakresu zainteresowań w większym lub mniejszym stopniu są oni skłonni zajmować się poszczególnymi przedmiotami nauczania i podejmować stosownie do tego określone działania. Jeśli więc

słuchacz ASG WP przejawia zainteresowania określonym przedmiotem lub grupą przedmiotów, to sam poszerza i pogłębia wiedzę z tych przedmiotów wykraczając często poza treści programowe. Jeśli natomiast słuchacz musi wykonywać postawione przed nim zadania dydaktyczne nie mieszczące się w sferze jego zainteresowań, to i jego zaangażowanie wykonywanymi czynnościami będzie oczywiście mniejsze.

Aby efekty kształcenia, a w tym i pracy samokształceniowej były wysokie, w ASG WP powinni studiować głównie oficerowie o predyspozycjach dowódczo-sztabowych, zainteresowani studiowaniem przedmiotów taktyczno-operacyjnych. Łatwiej im będzie wówczas wykonywać zadania dydaktyczne i w czasie zajęć programowych i podczas pracy samokształceniowej.

Z zainteresowaniami łączą się ściśle n a s t a w i e n i a zwykle wywoływane przez określone zainteresowanie czymś, co ma nastąpić. Nastawienia powodują, że treści będące przedmiotem zainteresowania zapamiętywane są i utrwalane lepiej od innych, oraz wpływają ukierunkowująco na efekty uczenia się. Wywoływanie odpowiednich nastawień jest więc jednym z podstawowych wymagań, jakie powinny być uwzględniane w nauczaniu oraz w pracy samokształceniowej.

Uczenie się może być zamierzone i niezamierzone. Pierwsze różni się od drugiego nastawieniem osoby uczącej się, by coś przyswoić; w przypadku uczenia się niezamierzonego - brak jest takiego nastawienia. Nastawienie sprzyja więc przyswojeniu przez uczącego się spostrzeganych treści i daje niewątpliwie większe efekty jego pracy samokształceniowej.

Można zatem stwierdzić, że zainteresowania i nastawienia słuchaczy ASG WP, a ponadto poważne ich podejście do uczenia się, do poznania treści ujętych w programach nauczania - determinują w znacznym stopniu efekty ich pracy samokształceniowej w postaci wzrostu zasobu wiedzy i umiejętności, niezbędnych na przyszłych stanowiskach służbowych w jednostkach wojskowych.

Cechą osobowościową, wywierającą poważny wpływ na osiągane wyniki przez słuchaczy w pracy samokształceniowej jest również p a m i ę ć , będąca kardynalnym warunkiem

uczenia się, chociaż nie każde uczenie się nazywamy pamięciowym.

Istnieje "uczenie się myślowe", lub inaczej nazywane "uczenie się dzięki myśleniu". Ten rodzaj uczenia się ma kapitalne znaczenie i ogromne zastosowanie w pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP.

Kolejny rodzaj uczenia się, to "uczenie się problemowe". Występuje ono wówczas, gdy uczący się stanie przed nowym dla siebie problemem i drogą poszukiwań informacji w literaturze oraz przy wykorzystaniu własnych wiadomości i doświadczeń samodzielnie go rozwiąże,

"Uczenie się problemowe" oraz "myślowe" to najbardziej pożądane i propagowane w ASG WP rodzaje uczenia się zarówno w czasie zajęć programowych, jak i podczas pracy samokształceniowej słuchaczy. Ze względu na specyfikę uczelni, tematykę i sposoby rozwiązywania problemów, zwłaszcza taktyczno-operacyjnych, niezbędne jest uczenie się i myślowe i problemowe. Wybór konkretnego rodzaju uczenia się w czasie pracy samokształceniowej uzależniony będzie oczywiście od charakteru rozpatrywanego zagadnienia czy problemu.

Z pamięcią ściśle wiąże się r o z u m i e n i e. Uczenie się przez rozumienie odgrywa ogromną rolę w samokształceniu. Chodzi o to, aby ucząc się słuchacze jak najlepiej rozumieli i jak najwięcej po jednorazowym usłyszeniu lub przeczytaniu zrozumieli i zapamiętali.

T r u d n o ś c i u c z e n i a s i ę słuchaczy mogą mieć charakter obiektywny lub subiektywny. W ujęciu obiektywnym trudności w uczeniu się są to przedmiotowe, istniejące poza uczącym się przeszkody działania. W ujęciu subiektywnym trudności w uczeniu się - są to opory natrafiane przez uczącego się w trakcie opanowywania programu, ujawniające się zwiększeniem koncentracji uwagi, w szczególnym wysiłku umysłowym, w błędach, w powolności procesu rozumienia i utrwalania.

Trudności uczenia się najczęściej określa się według następujących kryteriów: wysiłku umysłowego, nakładu czasu, stopnia komplikacji zadań, ilości i wielkości błędów oraz zmęczenia.

Na zadane słuchaczom w ankietach pytanie: "czy zdarza im się, że nie mogą się zmusić do nauki?" - 47% słuchaczy odpowiedziało, że zdarza im się to rzadko, ale aż 26% stwierdziło, że zdarza im się to często /sprawozdanie z badań nr 2 tabela nr 3/.

W większości wypadków według wypowiedzi ankietowanych słuchaczy jest to spowodowane przemęczeniem fizycznym i umysłowym, które powstało w wyniku zbytniego obciążenia słuchaczy głównie zadaniami dydaktycznymi stawianymi im przez nauczycieli akademickich do wykonania w czasie pracy samokształceniowej, a wynikających z programów studiów,

Z przedstawionej charakterystyki niektórych cech osobowościowych wynika, że każda z nich w określonym stopniu rzutuje na wyniki pracy samokształceniowej słuchaczy i że w większości wzajemnie się one uzupełniają, tworząc określoną całość. Poszczególne też cechy osobowości powinny być umiejętnie wykorzystane przez uczącego się w trakcie pracy samokształceniowej. To z kolei wymaga, aby słuchacze znali swoje cechy charakteru, swoją osobowość, swoje możliwości i stosownie do tego organizowali pracę samokształceniową, stosując najbardziej wydajne formy i sposoby uczenia się.

3.4. OCENA SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Ocena systemu pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP zostanie dokonana na podstawie wyników z przeprowadzonych badań wymienionych w sprawozdaniach z badań, dołączonych do pracy w formie załączników. Ocena ta dotyczyć będzie zarówno poszczególnych elementów tego systemu, jak i czynników, wywierających na niego największy wpływ. W szczególności w świetle przeprowadzonych badań, zostaną omówione:

- motywy samodzielnego uczenia się słuchaczy ASG WP;
- przygotowanie słuchaczy ASG WP do pracy samokształceniowej przed rozpoczęciem studiów w ASG WP;
- organizacja pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP;
- czas przeznaczony na pracę samokształceniową słuchaczy ASG WP;
- rola nauczyciela akademickiego w systemie pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP;
- warunki pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP.

3.4.1. MOTYWY SAMODZIELNEGO UCZENIA SIĘ SŁUCHACZY ASG WP

Niezmiernie ważnym czynnikiem wywierającym wpływ na wyniki pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP są motywy uczenia się. Motywy uczenia się są bowiem podstawową siłą motoryczną postępowania słuchacza w procesie całokształtu studiów. Według Z.Putkiewicza motywy te, to "...układy bodźców, działające jako siła dynamiczna poruszająca jednostkę do nauki, wyznaczająca kierunek jej działania i pozwalająca na pokonanie trudności w dążeniu do osiągnięcia zamierzonego celu".[57/]

Uczenie się słuchaczy ASG WP nie jest powodowane tylko jednym motywem. Z przeprowadzonych badań wynika, że jest ich kilka. Ten zespół motywów wyznaczający kierunek i cel uczenia się słuchaczy nazywamy motywacją. Motywacje, które pobudzają słuchaczy do samokształcenia można podzielić na: motywacje zewnętrzne i motywacje wewnętrzne.

57/ Z.Putkiewicz. Uczenie się i nauczanie, Nasza Księgarnia, Warszawa 1973, s.79

Pierwszy rodzaj motywacji - motywacje zewnętrzne do pracy samokształceniowej słuchaczy stanowią różne bodźce, jak: nakazy, wyróżnienia /np.oceny dobre/, kary /np.oceny niedostateczne/, nagrody, zachęty, zainteresowanie przedmiotem przez nauczyciela akademickiego i inne.

Drugi rodzaj motywacji - motywacje wewnętrzne do pracy samokształceniowej słuchaczy stanowią między innymi: chęć zdobycia wiedzy i umiejętności, zainteresowania określone dziedziną wiedzy, ambicja "górowania" nad innymi słuchaczami, chęć wypróbowania swoich sił fizycznych i umysłowych, zazdrość, egoizm i inne.

J.Bogusz, na podstawie licznych badań dotyczących wpływu na osiągane wyniki w procesie uczenia się stwierdza, że "...dobre i bardzo dobre wyniki w procesie kształcenia i wychowania uzyskują przede wszystkim ci, którzy wyróżniają się silną motywacją do służby wojskowej. Skuteczna działalność dydaktyczno-wychowawcza kadry, pogłębiając tę motywację, przyśpiesza kształtowanie pozytywnego stosunku do służby wojskowej i mobilizuje do aktywnego i twórczego udziału w procesie nauczania - uczenia się".[58/]

Ogromny wpływ motywacji na wyniki studiów stwierdzają również M.Susłowska i Z.Nęcki.[59/] W wyniku przeprowadzonych badań uważają oni bowiem, że motywacje korelują znacznie wyżej niż zdolności intelektualne w osiąganiu pozytywnych wyników w procesie kształcenia.

Właściwa motywacja uczenia się pozwala słuchaczom w znacznym stopniu przezwyciężać trudności i zapobiega ewentualnym niepowodzeniom w procesie studiów. Z kolei uzyskiwanie przez słuchaczy pozytywnych wyników w procesie studiów wzmacnia ich motywację uczenia się.

Z przeprowadzonych badań wynika, że czynnik motywacyjny słuchacze stawiają bardzo wysoko. Za najbardziej

---

58/ J.Bogusz, Dydaktyka wojskowa, MON, Warszawa 1983, s.209

59/ M.Susłowska, Z.Nęcki, Psychologiczna analiza przebiegu studiów wyższych, Warszawa 1977, s.262.

mobilizujący czynnik w pracy samokształceniowej aż 81% ankietowanych słuchaczy wymienia chęć pogłębienia wiedzy./Sprawozdanie nr 2 z badań, tabela nr 1/. Kolejnymi czynnikami najbardziej mobilizującymi do pracy samokształceniowej według słuchaczy są: inspiracja nauczycieli akademickich, dobry przykład kolegów, wstyd przed rodziną, ambicja, chęć posiadania dobrych ocen, presja otoczenia, oraz chęć przodownictwa.

Nauczyciele akademiccy uważają natomiast, że czynnikiem najbardziej mobilizującym słuchaczy do prasy samokształceniowej jest wysoka wymagalność nauczycieli akademickich /takiego zdania jest 52% respondentów/. W dalszej kolejności według stopnia ważności wymieniają: zainteresowania własne słuchaczy i chęć pogłębiania wiedzy, ambicję, chęć do nauki i uzyskania lepszych ocen, obiektywne ocenianie słuchaczy przez nauczycieli akademickich, zupełną swobodę wyboru przez słuchaczy miejsca i czasu nauki własnej, przodownictwo w grupie szkoleniowej oraz silną wolę.

Z przeprowadzonych badań wynika zatem, że czynnikiem najbardziej mobilizującym słuchaczy do pracy samokształceniowej jest c h ę ć p o g ł ę b i a n i a w i e d z y. Dominuje więc czynnik wchodzący w zakres motywacji wewnętrznej, która przynosi największe efekty w pracy samokształceniowej, albowiem jej wynikami zainteresowany jest sam uczący się.

3.4.2. PRZYGOTOWANIE SŁUCHACZY DO PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ PRZED ROZPOCZĘCIEM STUDIÓW W ASG WP

Dokonanie oceny stopnia przygotowania słuchaczy do pracy samokształceniowej przez WSO i ośrodki doskonalenia oficerów jest zadaniem dość trudnym. Wyniki pracy samokształceniowej słuchaczy zależą głównie od ich umiejętności studiowania w tym również od stopnia przygotowania do samodzielnej pracy. W WSO czy ośrodkach doskonalenia ze względu na ich cele i zadania oraz zakres i treść nauczania mniej czasu i uwagi poświęca się problemom pracy samokształceniowej, samodzielnemu zdobywaniu wiedzy, aniżeli ma to miejsce

w akademiach wojskowych. Fak ten ma swoje odbicie również w wynikach opublikowanych przez Radę Wyższego Szkolnictwa Wojskowej[60], J.Bogusza[61] i St.Ludwiczaka[62]. Wyniki te przedstawiono są w dalszej części rozdziału.

Aby otrzymać odpowiedź na pytanie: jak są przygotowani oficerowie do studiów w ASG WP? - autor rozprawy przeprowadził badania ankietowe i wywiady wśród słuchaczy i nauczycieli akademickich.

Otóż 55% słuchaczy i 50% nauczycieli akademickich uważa, że WSO i ośrodki doskonalenia przygotowują oficerów do studiów w ASG WP zaledwie w stopniu dostatecznym. Aż 61% badanych słuchaczy stwierdza, że nie uczyło się w ogóle technologii pracy umysłowej będąc podchorążymi, a ci podchorążowie, którzy się tego przedmiotu uczyli realizowali go w ciągu zaledwie 6 godzin lekcyjnych na drugim roku studiów.

W wydawnictwie WAP "Problemy nauki własnej w wyższej uczelni wojskowej"[x] J.Bogusz opublikował wyniki badań podchorążych w WSO. Wynika z nich, że wiedza z tego przedmiotu oceniana jest przez 59% badanych podchorążych, jako mało lub wcale nieprzydatna w procesie uczenia się; tylko 20,9% z nich uważa, że pomogła im znacznie lub bardzo w opanowaniu umiejętności uczenia się. Takie opinie podchorążych są spowodowane najprawdopodobniej tym, że z uwagi na zbyt małą ilość czasu przeznaczonego na ten przedmiot w WSO, zagadnienia technologii pracy umysłowej traktowane są zbyt ogólnie i powierzchownie. Konsekwencją tego jest fakt, że słuchacze rozpoczynający studia w ASG WP nie posiadają w większości przypadków umiejętności racjonalnego uczenia się z podręcznika, skryptu i innej literatury. Takiego zdania jest 30% badanych nauczycieli akademickich /sprawozdanie nr 3 z badań, tabela nr 7/.

60/Protokół z plenarnego posiedzenia Rady Wyższego Szkolnictwa Wojskowego w dniu 18.01.1979 r. na sesji wyjazdowej w WSOWRiA w Toruniu, Warszawa 1979, s.5.

61/J.Bogusz i inni, Problemy nauki własnej w wyższej uczelni wojskowej, WAP, Warszawa 1981, s.129.

62/St.Ludwiczak, Samokształcenie w wojsku, MON, Warszawa 1969, s.74

x/ J.Bogusz i inni, Problemy nauki własnej w wyższej uczelni wojskowej, WAP, Warszawa 1981, s.129.

Taki sam procent nauczycieli akademickich uważa ponadto, że słuchacze nie potrafią prawidłowo wykonywać notatek z wykładów ćwiczeń czy seminariów.

Opinia ta znajduje swoje potwierdzenie w przedstawionych przez St.Ludwiczaka wynikach badań przeprowadzonych z oficerami, którzy kończyli szkoły oficerskie do roku 1968.[x/] Badani oficerowie na pytanie w jakim stopniu szkoła oficerska przygotowała ich do samokształcenia? - odpowiedzieli:

- dobrze - 28,5%
- dostatecznie - 43,2%
- niedostatecznie - 12,0%
- nie odpowiedziało - 16,3%

Podobne pytanie zadano słuchaczom ASG WP w trakcie prowadzonych badań przez autora niniejszej rozprawy. Otrzymane wyniki /załącznik nr 3, tabela nr 6/ są bardzo zbliżone do wyników zeprezentowanych przez St.Ludwiczaka. Ankietowani słuchacze stwierdzili, że poziom ich przygotowania do samodzielnych studiów jest:

- bardzo dobry - 2%
- dobry - 27%
- dostateczny - 55%
- niedostateczny - 16%

Zarówno wyniki badań z 1968 roku przeprowadzonych przez St.Ludwiczaka, jak i wyniki badań z 1983 r.przeprowadzonych w ASG WP przez autora rozprawy wskazują na co najmniej dostateczne przygotowanie większości oficerów absolwentów WSO do pracy samokształceniowej /tak uważa 71,7% ankietowanych oficerów z 1968 r. i 82% - z 1983 r./. Podobną opinię wyrażają także nauczyciele akademiccy ASG WP /95% spośród ankietowanych w 1983 r./. Natomiast co najmniej dobrze przygotowanych oficerów do pracy samokształceniowej jest parokrotnie mniej zarówno w świetle opinii ankietowanych słuchaczy, jak i nauczycieli akademickich.

---

x/ St,Ludwiczak, Samokształcenie w wojsku, MON, Warszawa 1969, s.74.

Porównawcze zestawienie wyników z przeprowadzonych badań dotyczących stopnia przygotowania oficerów do pracy samokształceniowej ilustruje tabela nr 7.

Tabela nr 7

STOPIEŃ PRZYGOTOWANIA OFICERÓW DO PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

Stopień przygotowania oficerów	Wyniki badań przeprowadzonych:		
	W 1968 r. przez St. Ludwiczaka	w 1983 r. przez autora rozprawy	
	z absolwentami WSO	ze słuchaczami ASG WP	z nauczycielami akademickimi ASG WP
	%	%	%
bardzo dobry	-	2	-
dobry	28,5	27	10
średni	-	-	55,5
dostateczny	43,2	55	29,5
niedostateczny	12,0	16	5
nie odpowiedziało	16,3	-	-

Można zatem przyjąć, że istotną przeszkodą w osiąganiu przez słuchaczy wyższych wyników w pracy samokształceniowej stanowi na ogół słaba znajomość przez nich zagadnień związanych z technologią pracy umysłowej. Tymczasem na realizację zagadnień związanych z tym przedmiotem w ASG WP poświęca się zbyt mało czasu. Np. w roku akademickim 1983/1984 na technologię pracy umysłowej przeznaczone są zaledwie 4 godziny lekcyjne /2 godziny wykładu i 2 godziny seminarium/ tylko na pierwszym roku studiów.

W świetle przeprowadzonych badań uważa się więc, że sprawie dobrego przygotowania oficerów do pracy samokształceniowej należałoby poświęcić znacznie więcej uwagi tak w WSO i ośrodkach doskonalenia oficerów, jak i w ASG WP, głównie na pierwszym roku studiów w ramach tak zwanego cyklu zajęć wprowadzających między innymi poprzez znaczne zwiększenie ilości godzin na zajęcia z technologii pracy umysłowej.

3.4.3. ORGANIZACJA PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Praca samokształceniowa słuchaczy powinna być zawsze wzorowo organizowana, bowiem tylko wtedy będzie ona celowa, systematyczna i efektywna. Na organizację pracy samokształceniowej wpływa wiele czynników. W tej części rozdziału przedstawione zostaną niektóre z nich; a mianowicie:

a/ forma organizacyjna nauki własnej i samokształcenia programowego;

b/ formy uczenia się słuchaczy w czasie oracy samokształceniowej;

c/ planowanie pracy samokształceniowej przez słuchaczy;

d/ obciążenie pracy samokształceniowej słuchaczy zadaniami dydaktycznymi;

e/ działalność pozadydaktyczna słuchaczy i jej wpływ na organizację pracy samokształceniowej;

f/ czynniki utrudniające organizację pracy samokształceniowej.

Pozostałe czynniki takie jak: czas, warunki pracy samokształceniowej, kierowanie pracą samokształceniową i jej kontrola przez nauczycieli akademickich - przedstawione zostaną w dalszej części rozdziału.

Z badań przeprowadzonych w ASG WP ze słuchaczami i nauczycielami akademickimi oraz z analizy dokumentacji szkoleniowej otrzymano bogaty materiał, dotyczący aktualnej organizacji pracy samokształceniowej słuchaczy oraz wnioski i postulaty respondentów o potrzebie dokonania zmian w tym

zakresie /Dokładne wyniki z tych badań przedstawione są w sprawozdaniach nr 2 i 3 z badań/.

Duży wpływ na organizację pracy samokształceniowej odgrywa f o r m a o r g a n i z a c y j n a n a u k i w ł a s n e j i s a m o k s z t a ł c e n i a p r o g r a m o w e g o. W przeprowadzonych badaniach ankietowanych 76% słuchaczy wyraziło pogląd, że aktualna organizacja nauki własnej powinna ulec częściowej lub całkowitej zmianie. Ponieważ za zmianami organizacyjnymi nauki własnej opowiedziało się 66% nauczycieli akademickich. Jako najczęściej powtarzające się propozycje dotyczące zmian organizacyjnych nauki własnej podawano: zupełna swoboda i samodzielność w wyborze miejsca i czasu nauki własnej oraz lepsze warunki uczenia się. Jednakże w świetle obowiązujących przepisów[63] postulat dotyczący zupełnej swobody w wyborze miejsca nauki własnej w specyficznych warunkach ASG WP nie może być spełniony. Zasadniczą przeszkodą w tym zakresie jest praca słuchaczy z materiałami niejawnymi w trakcie nauki własnej i samokształcenia programowego.

Zdecydowana większość respondentów, bo aż 93% słuchaczy i 59% nauczycieli akademickich jest zdania, że nauka własna powinna być dobrowolna według uznania słuchaczy.

Nauczyciele akademiccy są jednak zdania, że nauka własna dobrowolna, według uznania słuchaczy powinna dotyczyć tylko słuchaczy drugiego i trzeciego roku studiów. Natomiast nauka własna słuchaczy pierwszego roku studiów powinna być obowiązkowa i kierowana zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich. Jest to postulat w obecnych warunkach słuszny, jeśli się weźmie pod uwagę braki słuchaczy /szczególnie pierwszego roku studiów/ w zakresie znajomości technologii pracy umysłowej. /Dokładnie problem ten ilustruje tabela nr 7 w sprawozdaniu nr 2 z badań/.

Istotną rolę w organizacji całokształtu pracy samokształceniowej słuchaczy odgrywa dzień tygodnia, w którym

---

63/ Przepisy o ochronie tajemnicy w siłach zbrojnych PRL, Wyd.MON, Warszawa 1976, część I, s.36 § 41.1

planowane jest samokształcenie programowe. Z przeprowadzonych badań wynika, że samokształcenie programowe jest niezbędne w systemie pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP. Postuluje się, aby było ono planowane w wymiarze czterech dni w miesiącu. /Obecnie samokształcenie programowe planowane jest tylko w dwie środy miesiąca/. Takie zdanie wyraziło 95% ankietowanych słuchaczy oraz 85,5% nauczycieli akademickich. Ponadto 71% słuchaczy uważa, że dzień samokształcenia programowego powinien być planowany w każdą sobotę miesiąca. Wybór ten słuchacze uzasadniają najczęściej możliwością lepszego planowania pracy samokształceniowej w skali tygodnia, "nadrobieniem" ewentualnych zaległości z minionego tygodnia oraz tym, że "w sobotę nikt i niczym nie zajmowałby im czasu przeznaczonego na naukę".

Jednak ze szczegółowej analizy dokumentacji szkoleniowej wynika, że obecnie - aby zrealizować obowiązujący program nauczania na trzyletnich studiach dyplomowych - można wydzielić jedynie dwa dni w miesiącu na samokształcenie programowe. Natomiast wybór dnia tygodnia jako dnia samokształcenia programowego podyktowany został głównie względami higieny pracy umysłowej i wydajności pracy. Stąd też aby wysiłek uczących się słuchaczy nie potęgował się osiągając swe maksimum w sobotę /osiągając jednocześnie minimum wydajności/, dzień samokształcenia programowego planuje się w środę jako ten niezbędny "przerywnik" w narastaniu tego wysiłku. Jest to zarazem konieczne z punktu widzenia przestrzegania zasad higieny pracy umysłowej.

Istotnym czynnikiem wpływającym na organizację pracy samokształceniowej słuchaczy jest f o r m a u c z e n i a s i ę. W specyficznych dla ASG WP warunkach studiów słuchacze zdecydowanie wyróżniają dwie formy uczenia się w czasie pracy samokształceniowej. Jedną z form pracy samokształceniowej jest uczenie się indywidualne w oddzielnym pomieszczeniu. Tak chce się uczyć 58% ankietowanych słuchaczy. Za kolejną formą - uczenia się w małej grupie słuchaczy /3-6 osób/, ale dobierającej się samorzutnie /z własnej woli/ - opowiedziało się 40% słuchaczy. Zdecydowanie natomiast odrzucają słuchacze

najczęściej obecnie stosowaną formę - uczenia się w grupie szkoleniowej, motywując to zwłaszcza tym, że w sali grupowej jest za dużo osób /40% odpowiedzi/, co utrudnia racjonalne uczenie się.

Jak już wspomniano, organizacja pracy samokształceniowej i w konsekwencji efektywność tej pracy w dużej mierze zależą również od p l a n o w a n i a jej przez samych słuchaczy.

Z przeprowadzonych badań wynika, że 42% ankietowanych słuchaczy planuje naukę własną z dnia na dzień, a 50% na cały tydzień. Uważają oni, że istnieją znaczne trudności z planowaniem pracy samokształceniowej w skali całego miesiąca. Stąd też na okres całego miesiąca pracę samokształceniową planuje tylko 1% słuchaczy.

Nauczyciele akademiccy uważają natomiast, że najkorzystniejsze jest planowanie pracy samokształceniowej na cały tydzień. Tak sądzi 62% respondentów.

Wskazanym jest, aby osobiste plany pracy samokształceniowej były wykonywane według uznania słuchaczy na okres tygodnia lub miesiąca. Jednak warunkiem pomyślnej realizacji tak zaplanowanej pracy samokształceniowej jest niezakłócanie jej przedsięwzięciami, nie ujętymi zawczasu w rozkładach zajęć i innych udostępnionych słuchaczom dokumentach, na podstawie których planują oni pracę samokształceniową. Niepożądane jest zwłaszcza "doplanowywanie" innych przedsięwzięć w ostatniej chwili. Wprowadza to bowiem chaos i narusza plan pracy samokształceniowej słuchacza.

Z przeprowadzonego sondażu wynika, że nie wszyscy słuchacze umieją sporządzić plan pracy samokształceniowej, co może być również jedną z przyczyn nie planowania jej przez słuchaczy tak w skali tygodnia jak i miesiąca.

Podstawę do sporządzenia przez słuchacza planu pracy samokształceniowej stanowią głównie: plany tematyczne, rozkłady zajęć, wytyczne do opracowania prac rocznych i dyplomowych, wskazówki metodyczne katedr, plany pracy partyjno-politycznej, plany służb, zajęć sportowych, kulturalnych, społecznych itp. Wskazanym byłoby, aby dla potrzeb słuchaczy ASG WP

został opracowany i wydrukowany wzór osobistego planu pracy samokształceniowej. Ustawiłby on i usprawnił słuchaczom szczegółowe planowanie i organizację pracy samokształceniowej. Przykładowy proponowany wzór takiego planu przedstawiony został w załączniku nr 12.

Duży wpływ na planowanie i organizację pracy samokształceniowej ma dzienny i tygodniowy rytm pracy. Jeśli panuje w działalności dydaktycznej niczym nie zakłócona "harmonia", to łatwiej się wówczas uczyć, łatwiej planować i organizować pracę samokształceniową.

Według opinii 54% słuchaczy i 42% nauczycieli akademickich dzienny a szczególnie tygodniowy rytm pracy w ASG WP nie pozwalają efektywnie pracować. Najczęściej podawane przez nich przyczyny zakłócające rytm pracy, to organizowanie podczas nauki własnej nie przewidzianych zawczasu takich przedsięwzięć, jak: odprawy, zebrania, instruktaże itp., - a także zbyt duże bieżące obciążenie słuchaczy zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich.

Aby słuchacze mogli realnie zaplanować pracę samokształceniową, o b c i ą ż e n i e i c h z a d a n i a m i d y d a k t y c z n y m i powinno być adekwatne do możliwości realizacji tych zadań w czasie wydzielonym na naukę własną i samokształcenie programowe.

Przeprowadzone na ten temat badania wskazują jednak na zbyt duże obciążenie słuchaczy zadaniami dydaktycznymi w okresie pracy samokształceniowej. Tak uważa 83% ankietowanych słuchaczy. Ponadto 83% słuchaczy i 67% nauczycieli akademickich jest zdania, że obecnie słuchacze nie są w stanie zrealizować stawianych im zadań dydaktycznych do wykonania w czasie pracy samokształceniowej. Wynika to po prostu stąd, że czas niezbędny na wykonanie tych zadań stawianych słuchaczom jest znacznie większy, aniżeli czas przeznaczony na pracę samokształceniową. W przeprowadzonych badaniach ankietowanych 27% badanych słuchaczy twierdzi, że nie jest w stanie wykonać około 30% stawianych im zadań, a 24% badanych słuchaczy uważa, że nie może wykonać aż 50% tych zadań. Ponadto, jak sądzi 43% słuchaczy i 44,5% nauczycieli akademickich, podczas roku akademickiego istnieją okresy pewnego

pewnego przeciążenia nauką /na przykład w okresie prowadzenia zajęć z ćwiczeń głównych grupowych/.

Znaczną część czasu, poza nauczaniem programowym zużytkowują słuchacze na działalność pozadydaktyczną, a mianowicie na: działalność społeczną, kulturalną, sportową, odpoczynek itp. Ta działalność ma istotny wpływ na organizowanie przez słuchaczy pracy samokształceniowej. Jak twierdzi 86% badanych słuchaczy działalność pozadydaktyczna zajmuje im 10 godzin w skali tygodnia, 45% słuchaczy przeznacza na nią do 20 godzin w skali miesiąca, a 21% słuchaczy nawet do 30 godzin.

W niektóre dni tygodnia słuchacze przeznaczają naukę własną wyłącznie na działalność pozadydaktyczną. Jak stwierdza 61% słuchaczy, są dni, w których nie uczą się w ogóle. 40% słuchaczy przeznacza sobotnie popołudnie tylko na odpoczynek, a 14% słuchaczy wykorzystuje niedzielę na odwiedzenie rodziny.

Jak już wcześniej wspomniano na organizację pracy samokształceniowej składa się wiele czynników wzajemnie się uzupełniających. Jeśli chociaż jeden z tych czynników nie funkcjonuje należycie i nie spełnia swojej roli, to oczywiście organizacja pracy samokształceniowej jest utrudniona i sprawia uczącym się wiele kłopotów. Mając to na uwadze, zwrócono się do mających duże doświadczenie nauczycieli akademickich z pytaniem: które c z y n n i k i n a j b a r d z i e j u t r u d n i a j ą p r a c ę s a m o k s z t a ł c e n i o w ą s ł u c h a c z y? Otóż do najczęściej wymienianych czynników utrudniających słuchaczom pracę samokształceniową zdaniem nauczycieli akademickich należą: duże obciążenie nauki własnej zadaniami dydaktycznymi /36,5%/; brak dostatecznej ilości aktualnej literatury /20%/; brak czasu na wykonanie postawionych zadań dydaktycznych /22%/; wykonywanie prac nie związanych z nauką własną /18%/ i niedostateczne warunki uczenia się - za dużo ludzi w jednym pomieszczeniu /16,5%/. Dokładne wyniki z przeprowadzonych badań z nauczycielami akademickimi przedstawione są w sprawozdaniu nr 3 z badań /tabela nr 9/.

Na podstawie otrzymanych wyników z badań opinii, czynniki najbardziej utrudniające słuchaczom pracę samokształceniową można zaszeregować do trzech grup:

1. Duże obciążenie nauki własnej zadaniami dydaktycznymi i brak czasu na pełne ich wykonanie.

2. Niedostateczne warunki uczenia się i brak dostatecznego zabezpieczenia w pomoce naukowe.

3. Organizowanie w czasie nauki własnej przedsięwzięć nie związanych z uczeniem się.

Z analizy dokumentacji szkoleniowej oraz przeprowadzonych wśród słuchaczy i nauczycieli akademickich badań, dotyczących organizacji oracy samokształceniowej w ASG WP, nasuwają się następujące wnioski:

a/ Obecna organizacja nauki własnej słuchaczy powinna ulec pewnym zmianom. Uważa się w związku z tym, aby nauka własna słuchaczy pierwszego roku studiów była obowiązkowa i kierowana zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich. Natomiast słuchacze drugiego i trzeciego roku studiów powinni pracować w czasie nauki własnej samodzielnie według własnych planów, bez stałych kontroli ze strony nauczycieli akademickich. Jednakże w tym przypadku należałoby wzmóc w stosunku do nich znacznie wymagalność w czasie zajęć programowych.

b/ W chwili obecnej nie ma możliwości zwiększenia, postulowanej głównie przez słuchaczy, ilości dni w miesiącu na samokształcenie programowe ze względu na obowiązujący zakres programu nauczania przewidziany do zrealizowania w trakcie trzyletnich studiów dyplomowych.

c/ Specyfika studiów w ASG WP i wynikający z niej stosunek zajęć dydaktycznych tak zwanych "czasochłonnych" /zajęcia grupowe, seminaria itp./ do tak zwanych mniej "czasochłonnych" /wykłady, pokazy itp./ kształtujący się jak 1,4:1[x/] nie pozwala na równomierne ich rozłożenie w skali roku akademickiego i tym samym na zupełne zlikwidowanie okresów nauczania, ocenianych przez słuchaczy za "przeciążenie nauką.

---

x/ Por. Tabela nr 4, rozdział 3.1

d/ W miarę możliwości należy wyeliminować czynniki utrudniające słuchaczom organizację pracy samokształceniowej głównie poprzez: zmniejszenie obciążenia słuchaczy zadaniami dydaktycznymi do wykonania w czasie nauki własnej, zwiększenie ilości niezbędnej literatury, pozostawienie czasu nauki własnej wyłącznie do dyspozycji słuchaczy /nie organizowanie w tym czasie przedsięwzięć nie związanych z uczeniem się/.

3.4.4. CZAS PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Budżet czasu słuchacza przeznaczony na pracę samokształceniową zdeterminowany jest liczbą dni wydzielonych w danym roku na szkolenie programowe, celami i zadaniami dydaktycznymi, planowaniem i organizowaniem procesu dydaktycznego, a także przyjętym porządkiem dnia.

Ogólny budżet czasu przeznaczony na zajęcia programowe pod kierunkiem nauczycieli akademickich kształtował się w minionych trzech latach akademickich w zbliżonym wymiarze czasowym na poszczególnych latach studiów dyplomowych w ASG WP. Dane te ilustruje tabela nr 8.

Tabela nr 8

ILOŚĆ GODZIN PRZEZNACZONYCH NA ZAJĘCIA PROGRAMOWE NA STUDIACH DYPLOMOWYCH W ASG WP

Rok studiów	Ilość godzin w roku akademickim		
	1979/1980	1980/1981	1982/1983
I rok studiów	1014	1086	1086
II rok studiów	1050	1086	1086
III rok studiów	852	894	894
R a z e m	2916 x/	3066	3066

x/ Zmniejszenie ilości czasu w porównaniu do pozostałych lat akademickich spowodowane było ówczesną sytuacją społeczno-polityczną i gospodarczą kraju.

Z kolei czas przeznaczony na naukę własną i samokształcenie programowe w tychże latach studiów przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9

ILOŚĆ GODZIN PRZEZNACZONYCH NA PRACĘ SAMOKSZTAŁCENIOWĄ NA STUDIACH DYPLOMOWYCH W ASG WP

Rok studiów	Ilość godzin w roku akademickim		
	1979/1980	1980/1981	1982/1983
I rok studiów	904	860	868
II rok studiów	1013	861	927
III rok studiów	877	958	854
Razem	2794	2679	2649

Widać tu pewne różnice w ilości czasu wydzielonego na pracę samokształceniową słuchaczy w wymienionych latach akademickich. Różnice te wynikają stąd, że w latach tych różna była ilość dni zajęć programowych w salach, dni przeznaczonych na ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie i dni samokształcenia programowego. Dokładny wykaz tych dni ilustruje tabela nr 10.

Tabela nr 10

ILOŚĆ DNI PRZEZNACZONYCH NA ZAJĘCIA PROGRAMOWE, ĆWICZENIA I SAMOKSZTAŁCENIE PROGRAMOWE NA STUDIACH DYPLOMOWYCH W ASG WP

Wyszczególnienie	Ilość dni w roku akademickim								
	1979/1980			1980/1981			1982/1983		
	Rok studiów								
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Zajęcia programowe /z wyjątkiem ćwiczeń dowódczo-sztabowych	150	158	131	162	162	134	163	165	134
Ćwiczenia dowódczo-sztabowe	19	17	11	19	19	15	18	16	11
Samokształcenie programowe	24	30	17	23	24	21	18	22	14

Uwaga: w tabeli nr 10 nie uwzględniono dni na urlopy i praktyki, dni adaptacyjnych oraz dni na comiesięczne urlopy słuchaczy na wyjazdy do rodzin.

Jeśli chodzi o stosunek czasu przeznaczonego na zajęcia programowe pod kierunkiem nauczycieli akademickich do czasu przeznaczonego na naukę własną i samokształcenie programowe, to kształtuje się on w granicach od 0,93:1 do 1,26:1 na poszczególnych latach studiów w minionych trzech latach akademickich.

Tabela nr 11

STOSUNEK CZASU PRZEZNACZONEGO NA ZAJĘCIA PROGRAMOWE DO CZASU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ /NAUKI WŁASNEJ I SAMOKSZTAŁCENIA PROGRAMOWEGO/ NA STUDIACH DYPLOMOWYCH W ASG WP

Rok studiów	Stosunek czasu zajęć programowych do czasu pracy samokształceniowej w roku akademickim:		
	1979/1980	1980/1981	1982/1983
I rok studiów	1,12:1	1,26:1	1,26:1
II rok studiów	1:1	1,26:1	1,17:1
III rok studiów	0,97:1	0,93:1	1,02:1

Z danych przedstawionych w tabeli nr 11 wynika, że stosunek ten kształtuje się na kolejnych latach studiów coraz bardziej korzystnie na rzecz pracy samokształceniowej. Ta prawidłowość jest zresztą zgodna z panującą obecnie tendencją zwiększania czasu na pracę samokształceniową.

Szczególnie korzystny jest stosunek czasu wydzielanego na pracę samokształceniową /naukę własną i samokształcenie programowe/ do czasu zajęć programowych na trzecim roku studiów. Wynika to z faktu, że słuchacze tego roku studiów mają najmniejszą ilość dni przeznaczonych na zajęcia programowe w slach i terenie, a ponadto otrzymują 24 dni szkoleniowe na opracowanie prac dyplomowych.

W prowadzonych badaniach sondażowych, dotyczących budżetu czasu pracy samokształceniowej słuchaczy, starano się otrzymać odpowiedź na następujące pytania dotyczące tego tak ważnego zagadnienia:

1. Czy czas wydzielony na pracę samokształceniową /naukę własną i samokształcenie programowe/jest wystarczający?
2. Ile godzin dziennie i tygodniowo przeznaczają słuchacze na pracę samokształceniową?
3. Jaki przedmiot /przedmioty/ i jakie czynności pochłaniają słuczom najwięcej czasu podczas pracy samokształceniowej oraz ile czasu w skali tygodnia i miesiąca muszą przeznaczyć słuchacze na przedsięwzięcia nie związane z uczeniem się?

Jak można wnioskować z badań ankietowych, większość słuchaczy uważa, że czasu na naukę własną jest za mało, aby wykonać zadania dydaktyczne wynikające z programu studiów. Otóż 51% ankietowanych słuchaczy stwierdziło, że czas wyznaczony w porządku dnia na naukę własną jest niewystarczający, a tylko 31% słuchaczy uważa, że jest on częściowo wystarczający. Również 62% ankietowanych nauczycieli akademickich jest podobnego zdania /w tym 22% z nich uważa, że czas ten jest niewystarczający a 40%, że jest on częściowo wystarczający/.

Zgadzając się z opinią i słuchaczy i nauczycieli akademickich, rodzi się pytanie, dlaczego zadania zlecane słuchaczom do wykonania w ramach nauki własnej przekraczają ich możliwości czasowe. Zadania te nie są bowiem wytworem tylko indywidualnej działalności dydaktycznej nauczyciela akademickiego, lecz opracowywane są zespołowo w katedrach. Niestety w wielu wypadkach przy kolektywnym opracowywaniu tychże zadań /opracowuje autor, dyskutuje zespół, zatwierdza szef/ nie bierze się pod uwagę czasu, jakim dysponują słuchacze. Często nie bierze się również pod uwagę faktu, że istnieją jeszcze inne równie ważne przedmioty. Jest więc rzeczą nieodzowną aby poszczególni nauczyciele akademiccy lub katedry określając zakres zadań dydaktycznych do wykonania przez słuchaczy, bardziej realnie ustalały te zadania, uwzględniając przy tym

trudności przedmiotu /tematu/ i jego ciężar gatunkowy w całokształcie procesu kształcenia. Można to osiągnąć pod warunkiem równoważenia ilości i pracochłonności zadań, zlecanych przez katedry do wykonania słuchaczom podczas nauki własnej, a czasem będącym do ich dyspozycji.

Obecnie nauczyciele akademiccy, kierując się w zasadzie własnym doświadczeniem, określają normy czasu na przygotowanie się słuchaczy do jednej godziny zajęć programowych z różnych przedmiotów nauczania i różnych form zajęć dydaktycznych. Uważa się więc za celowe, aby opracować i wydać w ASG WP normy czasu potrzebne na przygotowanie się słuchaczy do jednej godziny /lub zajęcia/ zajęć z różnych przedmiotów i form nauczania.x/ Na podstawie wspólnego opracowania Akademii Wojskowej im.M.Frunze i ASG WP można do czasu opracowania takich norm w ASG WP, polecić nauczycielom akademickim następujące orientacyjne współczynniki czasu na przygotowanie się słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej do jednej godziny zajęć programowych w wyszczególnionych w tabeli nr 12 przedmiotów nauczania.

Tabela nr 12

ORIENTACYJNE WSPÓŁCZYNNIKI CZASU NA PRZYGOTOWANIE SIĘ SŁUCHACZY DO JEDNEJ GODZINY ZAJĘĆ PROGRAMOWYCH64/

Nazwa przedmiotu	Współczynnik
1	2
Ekonomia polityczna	1,5
Filozofia marksistowsko-leninowska	1,5
Naukowy komunizm	1,5

x/Na przykład na wzór "Średnie normy czasu na realizację przez nauczycieli akademickich ASG WP podstawowych przedsięwzięć z zakresu działalności dydaktycznej, metodycznej, naukowo-badawczej oraz innych zadań służbowych". Wyd.ASG WP,Warszawa 1982.

64/Akademia Sztabu Generalnego WP, Akademia Wojskowa im.M.Frunze "Kierunki zwiększania efektywności i jakości przygotowania kadr oficerskich w akademiach dowódczo-sztabowych", ASG WP, Warszawa 1980, s.59.

1	2
Praca partyjno-polityczna	0,6
Sztuka operacyjna	2,0
Taktyka ogólna	1,5
Taktyka rodzajów wojsk	0,8-1,0
Metodyka szkolenia taktyczno-operacyjnego	0,8
Geografia wojenna	0,5
Pedagogika wojskowa	1,0
Historia sztuki wojennej	0,8
Język obcy	0,8-1,0

Należy jednak zaznaczyć, że wymienione przykładowe współczynniki nie mogą być przyjmowane bezkrytycznie na wszystkich latach i kierunkach studiów w ASG WP. Należy je traktować jako wartości orientacyjne. W celu najbardziej właściwego planowania nauki własnej należałoby więc określić takie współczynniki dla każdego przedmiotu na wszystkich latach studiów, a także w odniesieniu do różnych typowych form zajęć dydaktycznych.

Nie ulega wątpliwości, że bardziej racjonalne obciążenie nauki własnej słuchaczy zadaniami dydaktycznymi umożliwiłoby im w szerszym zakresie studiowanie interesujących ich problemów zarówno związanych jak i nie związanych z programem studiów. Obecnie tylko 25% słuchaczy na wykonanie stawianych zadań w czasie nauki własnej potrzebuje 4 godziny. Większość słuchaczy potrzebuje go znacznie więcej: 39% badanych słuchaczy potrzebuje na wykonanie zleconych im zadań od 4 do 6 godzin; 6% - od 6 do 7 godzin; a 11% - od 7 do 8 godzin. Podobnie sytuacja przedstawia się w skali tygodnia, kiedy to aż 91% słuchaczy musi wykonywać zlecone im zadania także poza czasem przeznaczonym w porządku dnia na naukę własną oraz w niedzielę.

Jest także rzeczą oczywistą, że słuchacze powinni dysponować pewną ilością czasu na pracę samokształceniową z problematyki nie objętej programem studiów. W świetle

badań najwięcej, bo 63% słuchaczy potrzebuje na to przedsięwzięcie w skali tygodnia około 5 godzin, a 30% słuchaczy - około 10 godzin miesięcznie. Natomiast nauczyciele akademiccy są zdania, że na studiowanie problematyki niezwiązanej z programem studiów słuchacz powinien przeznaczać: w skali miesiąca 5-10 godzin /tego zdania jest 44,5% badanych/. Wynika stąd ciekawe spostrzeżenie, że słuchacze potrzebują i przeznaczają na studiowanie problematyki nie objętej programem studiów więcej czasu, aniżeli sugerują to nauczyciele akademiccy.

W ASG WP istnieje duża liczba różnych przedmiotów nauczania od nauk społeczno-politycznych poprzez taktyczno-operacyjne do języków obcych włącznie. Wiadomo, że studiującym opanowanie niektórych przedmiotów przychodzi stosunkowo łatwo, za to z innymi mogą mieć wiele kłopotów. Podobnie sprawa ma się i ze słuchaczami ASG WP.

Według opinii słuchaczy najwięcej czasu podczas pracy samokształceniowej poświęcają oni na wykonywanie zlecanych im zadań dydaktycznych, w tym zwłaszcza na studiowanie zagadnień z taktyki ogólnej i sztuki operacyjnej. Opinię taką wyraziło 53% ankietowanych słuchaczy. Ma to swoje potwierdzenie w wypowiedziach dotyczących czynności, które pochłaniają słuchaczom najwięcej czasu w trakcie pracy samokształceniowej. Otóż 53% słuchaczy twierdzi, że czynnościami tymi są: klejenie map, nanoszenie sytuacji z kalek na mapy oraz ich przerysowywanie.

Z przedstawionymi czynnościami, które pochłaniają słuchaczom najwięcej czasu w trakcie ich pracy samokształceniowej, nie można się zgodzić, gdyż są one tak jak każde inne czynności /nawet najprostsze/ niezbędne przyszłemu absolwentowi ASG WP w dalszej jego służbie wojskowej, szczególnie w pracy sztabowej. Poza tym, gwoli ścisłości słuchacze kleją mapy do zajęć jedynie na pierwszym roku studiów i to w niezbyt wielkiej ilości. Na drugim i trzecim roku studiów do zajęć wydaje się słuchaczom sklejone już wcześniej mapy /a na trzecim roku studiów nawet z nadrukowaną sytuacją/.

Z kolei nanoszenie sytuacji z kalek na mapę lub z mapy na mapę to nic innego jak wyrabianie u słuchaczy nawyków

do szybkiego i sprawnego działania w przyszłych warunkach bojowych, kiedy to tenże słuchacz może być zmuszony do takiego właśnie sposobu zbierania informacji o wojskach własnych i przeciwniku, wrysowując na mapę poszczególne położenia z dostarczonych mu właśnie map czy kalek /może to się zdarzyć np. w przypadku silnych zakłóceń własnych środków radiowych przez przeciwnika/.

Można zatem stwierdzić, że czynności te mimo, iż pochłaniają słuchaczom dość dużo czasu w trakcie pracy samokształceniowej, są potrzebne i nie można z nich zrezygnować w toku studiów.

Czas przeznaczony na naukę własną i samokształcenie programowe słuchacze powinni przeznaczać tylko i wyłącznie na wykonywanie zadań związanych z procesem kształcenia. Jednak słuchacze oprócz zleconych im do wykonania zadań dydaktycznych angażowani są do wielu innych przedsięwzięć. Najczęściej są to: odprawy, zebrania, instruktaże, obowiązkowe imprezy kulturalne itp. Przedsięwzięcia te zabierają słuchaczom wiele cennego czasu przeznaczonego na pracę samokształceniową.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w skali tygodnia około 10 godzin słuchacze muszą przeznaczyć na przedsięwzięcia nie związane z procesem kształcenia /tak sądzi 86% badanych słuchaczy/. Natomiast w skali miesiąca na przedsięwzięcia te 45% słuchaczy przeznacza 20 godzin, a 21% słuchaczy - do 30 godzin.

Omówione wyniki badań ankietowych potwierdzają także dane dotyczące wykorzystania czasu nauki własnej zawarte w notatce służbowej przedstawionej w 1981 r. przez szefa Oddziału Szkolenia do komendanta ASG WP[65/], w której proponuje się ograniczenie przedsięwzięć nie związanych z procesem kształcenia a planowanych w czasie nauki własnej. W załączonej tabeli[66/] do tej notatki przedstawiono konkretne przedsięwzięcia planowane w godzinach nauki własnej na studiach dyplomowych w ASG WP w marcu i kwietniu 1981 r.

65/ T.Bentkowski, notatka służbowa z dnia 18.05.1981 r. w sprawie wykorzystania godzin przeznaczonych na naukę własną.

66/ Tabela przedstawiona jest w załączniku nr 13.

Z przedstawionej notatki służbowej wynika, że na 21 dni, w których planowano naukę własną w marcu 1981 r. aż 7 razy nauka własna była całkowicie wykorzystana na różne przedsięwzięcia nie związane z uczeniem się, w których trzykrotnie uczestniczył cały stan osobowy słuchaczy. Natomiast w kwietniu 1981 r. na 18 dni, w których planowano naukę własną również 7 razy była ona całkowicie przeznaczona na różne przedsięwzięcia nie związane z indywidualnym uczeniem się, w których aż 4 razy zaangażowany był cały stan osobowy słuchaczy.

Z przeprowadzonej analizy budżetu czasu pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP wynika, że stosunek czasu zajęć programowych do czasu pracy samokształceniowej /nauki własnej i samokształcenia programowego/ kształtuje się w normie, szczególnie w tych tygodniach, w których planowany jest dzień samokształcenia programowego. Jednak w praktyce sytuacja wygląda nieco gorzej. Słuchaczom z reguły brakuje czasu na pełne wykonanie postawionych im prac nauczycieli akademickich zadań dydaktycznych. Przyczyną tego stanu rzeczy jest częste angażowanie słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej do przedsięwzięć nie związanych z uczeniem się, a także stawiania im zbyt "czasochłonnych" zadań dydaktycznych. W rezultacie zlecone przez nauczycieli akademickich zadania słuchacze zmuszeni są wykonywać poza czasem nauki własnej i samokształcenia programowego. Skutkiem powyższego słuchacze mają bardzo ograniczone możliwości studiowania zagadnień nie związanych z programem studiów zwłaszcza tych, które rozwijają ich osobowość i wpływają na wzrost poziomu ogólnego wykształcenia.

Uważa się więc, że w praktyce dydaktyczno-wychowawczej należy dążyć do pełnego wykorzystania czasu nauki własnej i samokształcenia programowego na pracę samokształceniową, przestrzegając zasady, że c z a s p r z e z n a c z o n y n a p r a c ę s a m o k s z t a ł c e n i o w ą m u s i b y ć t r a k t o w a n y r ó w n o z n a c z n i e z c z a s e m p r z e z n a c z o n y m n a z a j ę c i a p r o g r a m o w e.

3.4.5. ROLA NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO W SYSTEMIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Zrozumienie przez kadrę dydaktyczną ASG WP znaczenia funkcji i wagi pracy samokształceniowej słuchaczy w procesie kształcenia decyduje w dużej mierze o jej efektywności. Natomiast niedocenianie tego problemu może być źródłem wielu niepowodzeń dydaktycznych i wychowawczych oraz małej sprawności kształcenia. Nic nie jest bowiem w stanie zastąpić samodzielnej pracy słuchaczy, ich intelektualnej aktywności w zdobywaniu wiedzy.

Wynika stąd rola, jaką powinien spełniać nauczyciel akademicki w całym procesie kształcenia. Ważne w tym względzie znaczenie mają: jego postawa, stosunek do słuchaczy, umiejętność zainteresowania słuchaczy swoim przedmiotem nauczania oraz przekonania ich o roli, jaką odgrywa ten przedmiot wśród innych przedmiotów wykładanych w ASG WP. Jego zaś ingerencja w pracę samokształceniową powinna się sprowadzać do umiejętnego sterowania działalnością słuchaczy podczas pracy samokształceniowej.

Z przeprowadzonych badań sondażowych wynika, że ingerencja nauczycieli akademickich w pracę samokształceniową słuchaczy jest w zasadzie zbyteczna. Tak uważa 55% ankietowanych słuchaczy i 39% nauczycieli akademickich. Natomiast 42% słuchaczy i 53,5% nauczycieli akademickich jest zdania, że nauczyciele akademiccy powinni ingerować w pracę samokształceniową słuchaczy tylko wtedy, gdy jest to potrzebne, zwłaszcza podczas rozwiązywania przez słuchaczy trudnych i złożonych problemów.

Wynika z tego, że zarówno większość słuchaczy, jak i znaczna część nauczycieli akademickich nie widzą potrzeby systematycznej ingerencji w pracę samokształceniową słuchaczy. Większość słuchaczy chce mieć nawet zupełną swobodę w pracy samokształceniowej i pracować według własnych planów i potrzeb, a pomoc nauczycieli akademickich widzę głównie w formie konsultacji.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, konsultacje nie są zbyt popularne wśród słuchaczy ASG WP. Dane ankietowe

wskazują, że 15% słuchaczy korzysta z nich często, 28% - rzadko, 30% - bardzo rzadko, a 27% - wcale z nich nie korzysta. Słuchacze twierdzą, że wystarcza im kontakt z nauczycielem akademickim w czasie zajęć programowych oraz w trakcie udzielanych im instruktaży. Można więc na podstawie przedstawionych wyżej wyników badań stwierdzić, że u 85% słuchaczy występuje już silnie rozwinięta tak zwana samodzielność studiowania, która powinna wzrastać wraz z upływem czasu studiów. Przyrost samodzielności jest sumą, na którą składają się wyniki metod nauczania stosowanych przez nauczycieli akademickich oraz rozwój pozytywnych cech osobowych studiujących.
W tym też zakresie powinna się koncentrować działalność nauczycieli akademickich, aby podnieść efektywność pracy samokształceniowej słuchaczy.

Powinni oni tak sterować procesem kształcenia słuchaczy, aby samodzielność uczenia się rosła proporcjonalnie do czasu i uzyskiwanej wiedzy. W warunkach ASG WP samodzielność słuchaczy w uczeniu się powinna występować już w początkowym okresie studiów /słuchacze mają "za sobą" szkołę średnią i WSO/. Największe nasilenie tej samodzielności powinno wystąpić na trzecim roku studiów, na którym w coraz większym zakresie w ramach pracy samokształceniowej słuchacze powinni realizować cele kształcenia.

Kolejnym potwierdzeniem nie ingerowania w pracę samokształceniową słuchaczy jest fakt, że aż 98% ankietowanych słuchaczy chciałoby w dniach samokształcenia programowego pracować samodzielnie, bez kontroli czy nadzoru ze strony nauczycieli akademickich. Tego samego zdania jest również 89% badanych nauczycieli akademickich uzasadniających je między innymi tym, że: "słuchacz sam wie czego ma się uczyć" - 19% uzasadnień; "nauczyciel akademicki będzie tylko przeszkadzał" - 14,5% uzasadnień; "to są przecież studia" - 13,5% uzasadnień, /42% nauczycieli akademickich nie uzasadniło swojego stanowiska/.

Jednakowy pogląd mają słuchacze i nauczyciele akademiccy również na kierowanie pracą samokształceniową w dniu

samokształcenia programowego. Otóż 99% słuchaczy i 82% nauczycieli akademickich jest zdania, że praca samokształceniowa w tych dniach nie powinna być kierowana, że słuchacze powinni pracować według własnych planów i potrzeb.

Nauczyciele akademiccy mimo swojej nieobecności w czasie nauki własnej w rzeczywistości kierują nią "zdalnie" poprzez zlecane słuchaczom do wykonania zadania dydaktyczne. To kierowanie pośrednie nauką własną poprzez stawianie zadań dydaktycznych ma ogromny wpływ na planowanie, organizację i przebieg nauki własnej. 40% ankietowanych słuchaczy stwierdza, że zlecane im do wykonania zadania dydaktyczne zmuszają ich do pracy samokształceniowej, a 30% słuchaczy uważa, że zadania te pozwalają im lepiej tę pracę zorganizować. Tylko 12% słuchaczy jest zdania, że zlecane im do wykonania zadania dydaktyczne dezorganizują im pracę samokształceniową głównie z powodu nierealności ich wykonania przede wszystkim ze względu na zbyt dużą czasochłonność.

W świetle wyników badań, uważa się za wskazane maksymalne usamodzielnienie słuchaczy w pracy samokształceniowej, aby wyzwolić w nich inicjatywę. Pożądanym jest także, aby zadania dydaktyczne, zlecane słuchaczom przez nauczycieli akademickich do wykonania w czasie pracy samokształceniowej, bardziej urealnić w sensie możliwości ich wykonania. Ponadto wskazanym jest, aby nauczyciele akademiccy swoją działalność dydaktyczną oprócz prowadzenia zajęć programowych w większym stopniu skupili na mobilizowaniu słuchaczy do pracy samokształceniowej głównie poprzez rozbudzanie zainteresowań nauczaną przez nich problematyką.

3.4.6. WARUNKI PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Jak każda praca, tak i praca samokształceniowa powinna odbywać się w określonych dla niej warunkach, zapewniających jak najlepsze jej wykonanie. Do warunków, które mają ogromny wpływ na efektywność pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP należy zwłaszcza zaliczyć: ilość i jakość materiałów i pomocy dydaktycznych; stan, wyposażenie i możliwości wykorzystania

bazy gabinetowej /auli, sal wykładowych, gabinetów przedmiotowych i katedralnych oraz szkolnego ośrodka dowodzenia/; bibliotekę i czytelnię, a także pokoje internatowe.

Zagadnienie ilości i jakości materiałów i pomocy dydaktycznych przedstawione będzie równocześnie z omówieniem bazy gabinetowej, biblioteki naukowej oraz szkolnego ośrodka dowodzenie ze względu na fakt, że w tych właśnie obiektach znajdują się materiały i pomoce dydaktyczne takie jak: urządzenia telewizyjne /magnetowidy/, magnetofony, rzutniki, podświetlarki; tablice poglądowe oraz literatura zarówno jawna jak i niejawna.

Aktualnie bazę gabinetową ASG WP tworzy: 6 auli, 14 gabinetów przedmiotowych, 53 sale wykładowe,[x/] i 2 szkolne ośrodki dowodzenia. Spośród 14 gabinetów przedmiotowych, 7 z nich ze względu na brak pomieszczeń spełnia rolę sal grupowych, w których odbywają się zajęcia programowe i praca samokształceniowa. Każda sala grupowa oprócz tablicy wyposażona jest w rzutnik i podświetlarkę.

W chwili obecnej spośród 6 auli - 3 z nich wyposażone są w najnowocześniejsze pomoce dydaktyczne z magnetofonami i urządzeniami telewizyjnymi włącznie. W aulach tych słuchacze mają możliwość nagrania i odtworzenia swojego wystąpienia zarówno na taśmie magnetofonowej jak i na magnetowidzie. Chcąc wykorzystać którąś z auli w ramach pracy samokształceniowej, fakt ten słuchacze muszą zgłosić w Wydziale Wojsk Lądowych i otrzymać na to zgodę.

Ponieważ słuchacze podczas pracy samokształceniowej większość czasu spędzają w swoich salach grupowych zwrócono się do nich z prośbą o ocenę warunków pracy samokształceniowej w salach grupowych. 29% ankietowanych słuchaczy oceniło je jako dobre, 57% - jako dostateczne, a 13% - jako niedostateczne. Największe zastrzeżenia mieli słuchacze do faktu,

---

x/ Są to sale przydzielone poszczególnym grupom do zajęć programowych oraz pracy samokształceniowej. Dalej nazywane będą one salami grupowymi.

że w sali grupowej uczy się zbyt wiele osób. Na pytanie: czy sala grupowa, w której uczą się w czasie nauki własnej, spełnia ich wymagania? 93% ankietowanych słuchaczy odpowiedziało negatywnie /tabela nr 13/. Jako uzasadnienie tej odpowiedzi 44% słuchaczy podało, że w sali grupowej jest za dużo osób, a 39% słuchaczy, że woli się uczyć samodzielnie.

Tabela nr 13

WARUNKI UCZENIA SIĘ SŁUCHACZY STUDIÓW DYPLOMOWYCH ASG WP W SALACH GRUPOWYCH

Czy sala grupowa, w której uczą się słuchacze w czasie nauki własnej spełnia Obywatela wymagania	I rok studiów		II rok studiów		III rok studiów		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ Tak	9	9	7	6	6	5	22	7
b/ Nie	91	91	113	94	104	95	308	93
Uzasadnienie negatywnych odpowiedzi								
- jest za mała na grupę;	-	-	2	1,5	3	3	5	1
- jest za duża;	-	-	-	-	-	-	-	-
- jest za dużo osób;	41	41	46	38	65	59	142	44
- jest za głośno;	12	12	13	11	5	4	30	9
- wolę się uczyć sam.	38	38	52	43,5	37	34	127	39

Ponadto 35% słuchaczy uważa, że pomoce dydaktyczne znajdujące się w salach grupowych nie zabezpieczają ich potrzeb. Widzą oni swoją salę grupową wyposażoną w dużą podświetlarkę; rzutnik wraz z folią, na której mogliby wykonywać niezbędne pomoce do zajęć; pomoce poglądowe w formie schematów i plansz oraz podręczną biblioteczkę z podstawowymi egzemplarzami literatury obowiązkowej.

Natomiast w świetle aktualnego stanu bazy gabinetowej, postulatu słuchaczy dotyczącego dodatkowego wyposażenia sal grupowych nie można uznać za słuszny gdyż: każda sala grupowa wyposażona jest w rzutnik oraz podświetlarkę, a ze względu na prawidłowe funkcjonowanie sali grupowej nie wskazane jest wstawianie drugiej i to dużej podświetlarki jak to sugerują słuchacze. Ponadto wzorcowe materiały poglądowe, które chcieliby słuchacze mieć w swoich salach grupowych znajdują się w gabinetach przedmiotowych i katedralnych i słuchacze mogą z nich korzystać. Z kolei nierealne jest zaopatrywanie sal grupowych w folie do wykonywania pomocy dydaktycznych, gdyż wiąże się to z przestrzeganiem zasad tajności. Podobnie sprawa ma się z organizowaniem w salach grupowych podręcznych biblioteczek. Folię do wykonywania pomocy dydaktycznych można pobrać w wypożyczalni zbiorów szkoleniowych z jednoczesnym jej utajnieniem, a literaturę mogą słuchacze wypożyczyć w wypożyczalniach i przechowywać w swoich sejfach zamontowanych w salach grupowych.

Należy więc uznać, że sale grupowe mimo wielu postulatów słuchaczy odnośnie ich doinwestowania spełniają swoją rolę i stwarzają dobre warunki do realizowania pracy samokształceniowej. Wyjątek stanowi jeden postulat zgłoszony przez słuchaczy, a mianowicie, że jest w nich za głośno. Usunięcie tego mankamentu leży już w gestii samych słuchaczy, a mianowicie w wysokiej kulturze pracy w trakcie samokształcenia.

Istotnym elementem bazy gabinetowej są gabinety przedmiotowe zorganizowane w zasadzie przy każdej katedrze. Wyposażenie tych gabinetów w materiały i pomoce dydaktyczne spełnia wszystkie postulaty wnoszone przez słuchaczy. Gabinety przedmiotowe mogą słuchacze wykorzystywać w trakcie pracy samokształceniowej, gdyż klucze do nich mogą słuchacze otrzymać od oficerów pełniących dyżury konsultacyjne w swoich katedrach w godzinach popołudniowych.

Kolejnym bardzo ważnym elementem bazy gabinetowej ASG WP są szkolne ośrodki dowodzenia, z których jeden wykorzystywany jest przez Wydział Wojsk Lądowych, a drugi przez

Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju. Są one przeznaczone głównie do prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych zarówno przez ASG WP jak i IC MON. Wykorzystanie ich do tego celu jest jednak stosunkowo krótkie, dlatego też SOD Wydziału Wojsk Lądowych oddawany jest również do dyspozycji słuchaczy, którzy mogą go wykorzystywać w ramach pracy samokształceniowej, wraz z jego pomocami dydaktycznymi takimi jak: telewizja, magnetofony, duże podświetlarki i rzutniki. Ogólnie SOD Wydziału Wojsk Lądowych posiada 38 pomieszczeń, w których znajduje się 150 stołów do pracy i 33 duże podświetlarki. Z kolei SOD Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju ze względu na układ pomieszczeń, x/ urządzenia techniczne oraz brak dziennego oświetlenia wykorzystywany jest tylko do ćwiczeń dowódczo-sztabowych. Nie jest on natomiast wykorzystywany przez słuchaczy w czasie ich pracy samokształceniowej i z tego też względu pominięty zostanie w dalszych rozważaniach.

Jeśli słuchacze chcą wykorzystywać SOD Wydziału Wojsk Lądowych wystarczy, jeśli zgłoszą to kierownikowi ośrodka.

W okresie pisania prac dyplomowych przez słuchaczy trzeciego roku studiów pomieszczenia SOD Wydziału Wojsk Lądowych oddawane są do ich całkowitej dyspozycji, aby w ten sposób stworzyć im lepsze warunki opracowywania prac dyplomowych.

Niezwykle istotnym elementem zapewniającym słuchaczom korzystne warunki pracy samokształceniowej jest biblioteka. Obecnie w ASG WP istnieją dwie biblioteki: naukowa i beletrystyczna /przy klubie ASG WP/.

Słuchaczomw w ich pracy samokształceniowej niezbędna jest przede wszystkim biblioteka naukowa. Składa się ona z działu zbiorów specjalnych, działu zbiorów ogólnych oraz ośrodka naukowej informacji wojskowej. W dziale zbiorów specjalnych są między innymi wypożyczalnie zbiorów niejawnych oraz opracowań szkoleniowych. W dziale zbiorów ogólnych

---

x/ Są to typowe pomieszczenia stanowiska dowodzenia Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju wraz z przewidzianymi dla nich urządzeniami technicznymi.

jest wypożyczalnia zbiorów jawnych. Słuchacze w pracy samokształceniowej korzystają właśnie z trzech wyżej wymienionych wypożyczalni. One też były przedmiotem badań.

Zdaniem 80% słuchaczy i 64% nauczycieli akademickich wypożyczalnie Biblioteki Naukowej ASG WP są wystarczające dla zabezpieczenia potrzeb słuchaczy. Dotyczy to również ilości i jakości materiałów i pomocy dydaktycznych, jakimi dysponują te wypożyczalnie. Świadczy o tym również fakt, że zaledwie 24% badanych słuchaczy i 26% nauczycieli akademickich wypowiedziało się w tej sprawie negatywnie. Istnieją jednak w tym zakresie pewne braki, a dotyczy to szczególnie wydawnictw Zarządu II Sztabu Generalnego WP, materiałów do metodyki szkolenia taktyczno-operacyjnego, czy najnowszego aneksu do szkolenia taktycznego.

Istnieje więc w chwili obecnej potrzeba uzupełnienia poszczególnych wypożyczalni Biblioteki Naukowej ASG WP w dostateczną ilość egzemplarzy obowiązkowej literatury, tak jawnej jak i niejawnej, co zresztą czyni się, lecz nie zawsze z pozytywnym skutkiem ze względu na małe nakłady szczególnie wydawnictw IC MON.

Jest ogólnie przyjętą zasadą, że przy bibliotece naukowej uczelni typu akademickiego powinna funkcjonować czytelnia. Po pierwsze zapewnia ona możliwość korzystania przez słuchaczy z potrzebnej literatury na miejscu bez konieczności jej wypożyczania, po drugie - nie zmusza do wypożyczania literatury na krótki okres czasu.

W ASG WP funkcjonuje tylko jedna czytelnia przy wypożyczalni zbiorów jawnych Biblioteki Naukowej, mogąca jednorazowo pomieścić zaledwie kilkanaście osób. Jak na warunki akademickie jest to zdecydowanie mało i w żadnym wypadku nie zabezpiecza potrzeb słuchaczy. Takie zdanie wyraziło również 21% badanych słuchaczy i 36% nauczycieli akademickich.

Brak jest w ASG WP tak ważnej dla słuchaczy w ich specyficznych studiach, czytelni przy wypożyczalni zbiorów

niejawnych. Jest więc rzeczą konieczną zorganizowanie w ASG WP takich czytelni, aby usprawnić i ułatwić słuchaczom pracę samokształceniową przy szerokim i racjonalnym wykorzystaniu zbiorów tak jawnych jak i niejawnych Biblioteki Naukowej ASG WP.

ROZDZIAŁ 4

DOSKONALENIE SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY ASG WP

Głównym problemem badawczym niniejszej rozprawy było pytanie: "Jak usprawnić istniejący system pracy samokształceniowej, który w warunkach ASG WP zapewni uzyskanie wysokich wyników?" Wychodząc z tego problemu badawczego przyjęto hipotezę roboczą, że "Istniejący system pracy samokształceniowej w ASG WP nie jest w pełni doskonały i można go udoskonalić poprzez usprawnienie jego poszczególnych elementów w sferze organizacyjnej, dydaktycznej oraz warunków pracy".

Założenie przyjęte w hipotezie roboczej w pełni potwierdziły wyniki przeprowadzonych badań, które wykazały, że istnieją liczne kierunki doskonalenia obecnego systemu pracy samokształceniowej w sferze organizacyjnej, dydaktycznej i warunków pracy /schemat nr 3/.

W wyniku przeprowadzonych badań proponuje się nie zmieniać istniejącego systemu pracy samokształceniowej, jednak można i należy doskonalić poszczególne elementy tego systemu jak: motywacje i przygotowanie słuchaczy do pracy samokształceniowej, działalność nauczycieli akademickich w systemie pracy samokształceniowej słuchaczy, formy pracy samokształceniowej, miejsce, czas i warunki pracy samokształceniowej słuchaczy. Ponadto należałoby doskonalić związki i zależności zachodzące między: celami studiów i treścią programu nauczania a rodzajami i formami pracy samokształceniowej słuchaczy, słuchaczami a nauczycielami akademickimi w zakresie realizacji przez słuchaczy w ramach pracy samokształceniowej stawianych przez nauczycieli akademickich zadań dydaktycznych, obciążeniem zadaniami dydaktycznymi a faktycznymi możliwościami ich realizacji przez słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej.

Wymienione elementy oraz związki i zależności zachodzące między nimi należałoby doskonalić w sferze organizacyjnej, dydaktycznej oraz warunków pracy.

Schemat nr 3

KIERUNKI DOSKONALENIA SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY STUDIÓW DYPLOMOWYCH ASG WP

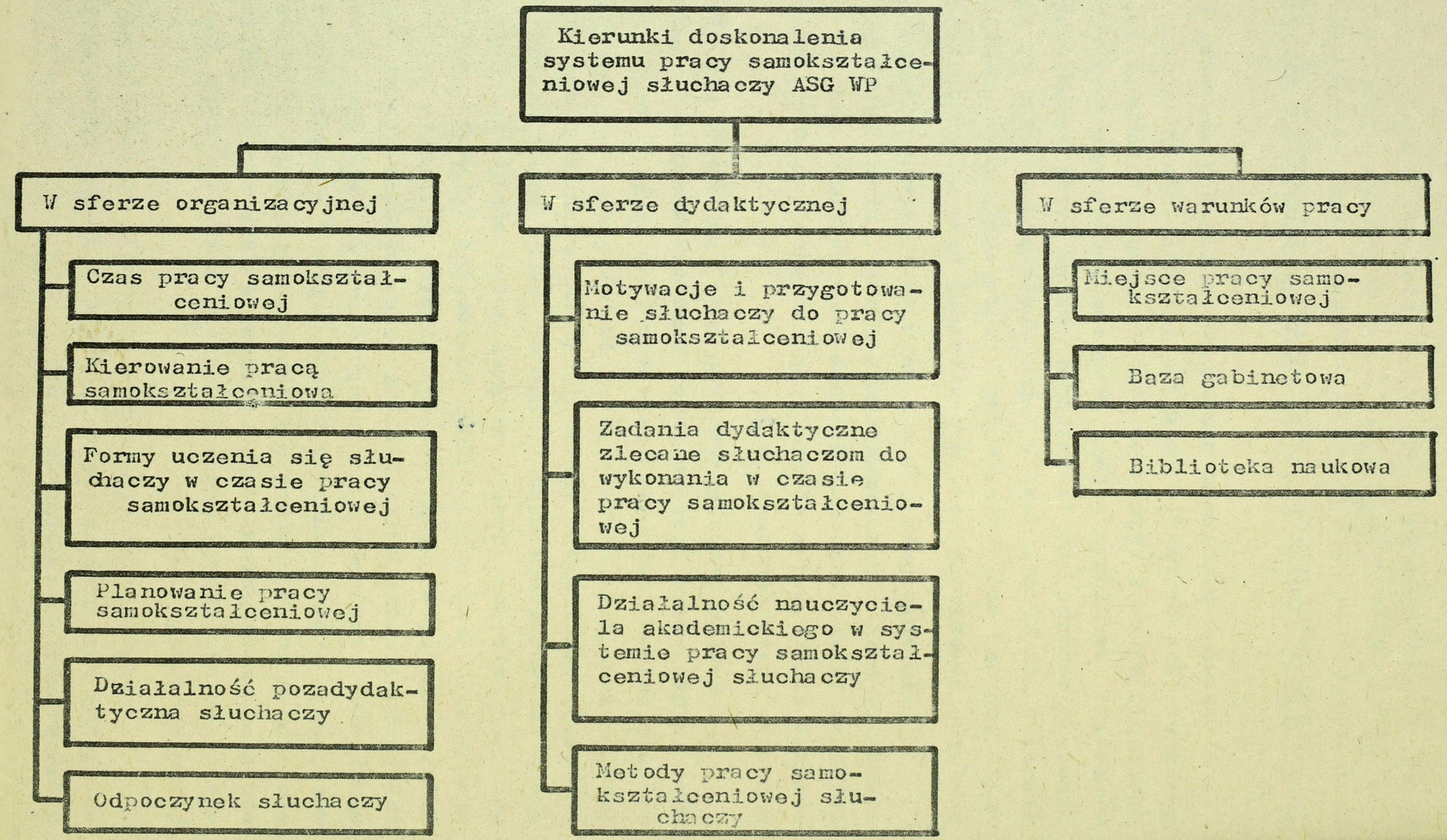

4.1. DOSKONALENIE SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY W SFERZE ORGANIZACYJNEJ

Wyniki badań przedstawione w trzecim rozdziale pracy wskazują na wiele różnych kierunków doskonalenia systemu pracy samokształceniowej w sferze organizacyjnej. Zaliczyć należy do nich zwłaszcza: czas pracy samokształceniowej, kierowanie pracą samokształceniową, formy uczenia się słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej, planowanie pracy samokształceniowej, działalność pozadydaktyczną słuchaczy oraz odpoczynek słuchaczy.

4.1.1. CZAS PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

Propozycje dotyczące czasu pracy samokształceniowej przedstawione zostaną głównie w odniesieniu do nauki własnej oraz samokształcenia programowego.

Uważa się, że czas przeznaczony na n a u k ę w ł a s n ą należałoby pozostawić bez zmian w dotychczasowym wymiarze czasowym i w terminie ujętym w porządku dnia ASG WP. Z przeprowadzonych badań wynika, że wyznaczony czas na naukę własną wystarczy słuchaczom jeśli:

a/ w czasie przewidzianym na naukę własną nie będą organizowane przedsięwzięcia nie związane z procesem dydaktycznym;

b/ zadania dydaktyczne stawiane słuchaczom przez nauczycieli akademickich do wykonania w czasie nauki własnej będą realne i możliwe do zrealizowania w czasie, jaki przewiduje na ten cel porządek dnia;

c/ czas nauki własnej będzie traktowany na równi z czasem przeznaczonym na zajęcia programowe;

d/ będzie on wykorzystywany przez słuchaczy wyłącznie na pracę samokształceniową.

Z przeprowadzonych badań opinii dotyczących s a m o k s z t a ł c e n i a p r o g r a m o w e g o wynika, że

należałoby zwiększyć w skali miesiąca ilość dni na ten rodzaj pracy samokształceniowej do jednego dnia w każdym tygodniu.

Ze szczegółowej oceny dokumentacji szkoleniowej wynika jednak, że w chwili obecnej, aby zrealizować obowiązujący program nauczania na studiach dyplomowych w ASG WP nie ma możliwości wydzielenia więcej niż dwóch dni w miesiącu na samokształcenie programowe.

4.1.2. KIEROWANIE PRACĄ SAMOKSZTAŁCENIOWĄ

Obecnie kierowanie pracą samokształceniową słuchaczy w głównej mierze realizowane jest poprzez stawianie zadań dydaktycznych do wykonania w czasie pracy samokształceniowej. Jednak w świetle wyników badań wskazanym byłoby większe niż dotychczas usamodzielnienie słuchaczy w ich pracy samokształceniowej.

W związku z powyższym proponuje się, aby:

a/ kierowanie pracą samokształceniową przez szefów katedr, dowódców kursów oraz nauczycieli akademickich przejawiało się w okazywaniu pomocy słuchaczom w jej planowaniu i organizowaniu;

b/ słuchacze pierwszego roku studiów mieli pracę samokształceniową kierowaną przez nauczycieli akademickich w formie stawianych im do wykonania zadań dydaktycznych. Zadania te powinny być jednak realne do wykonania w czasie przeznaczonym na pracę samokształceniową;

c/ słuchacze drugiego i trzeciego roku studiów realizowali pracę samokształceniową według własnych potrzeb, głównie bazując na umiejętnościach i doświadczeniach wyniesionych z pierwszego roku studiów - kiedy to realizowali pracę samokształceniową ukierunkowaną zadaniami dydaktycznymi stawianymi im przez nauczycieli akademickich.

4.1.3. FORMY UCZENIA SIĘ SŁUCHACZY W CZASIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

W wyniku przeprowadzonych badań zdecydowanie zarysowują się dwie formy organizacyjne pracy samokształceniowej: uczenie się indywidualne oraz uczenie się w małych grupach dobierających się samorzutnie.

Uczenie się indywidualne słuchaczy jest szczególnie pożądaną i wskazaną formą uczenia się. Słuchacz pracując indywidualnie w oddzielnym pomieszczeniu ma zapewnioną ciszę i nie jest odrywany od uczenia się przez osoby postronne. Zwiększa się wówczas wydajność jego pracy samokształceniowej. Obecnie w ASG WP tak pracować mogą słuchacze z materiałami jawnymi w pokojach internatowych. Nie jest natomiast możliwa praca indywidualna z materiałami niejawnymi, a szczególnie praca na mapach, która musi odbywać się w ściśle określonych godzinach w pomieszczeniach specjalnie do tego przeznaczonych, jak: sale grupowe, gabinety przedmiotowe itp. Ilość takich pomieszczeń w akademii jest jednak zbyt mała, aby zapewnić indywidualne uczenie się słuchaczy przy wykorzystywaniu materiałów niejawnych.

Znacznie większe perspektywy rokuje natomiast w ASG WP uczenie się słuchaczy w małych /3-6 osobowych/ grupach dobierających się samorzutnie. Ta forma uczenia się z jednej strony uwzględnia istniejący stan obiektów szkoleniowych, z drugiej zaś mając na uwadze specyfikę studiów, ułatwia słuchaczowi przygotowanie się do zajęć z przedmiotów taktyczno-operacyjnych, w tym głównie do ćwiczeń i w toku ich trwania. Należy przy tym podkreślić, iż wszelkiego rodzaju ćwiczenia stanowią podstawową formę szkolenia słuchaczy z przedmiotów taktyczno-operacyjnych dominujących w całokształcie studiów w ASG WP.

Jednak tworzenie omawianych grup nie należy traktować formalnie. Dobór słuchaczy w grupach powinien być samorzutny według ich stylu pracy, zainteresowań, umiejętności, doświadczeń, wzajemnego rozumienia się itp. Powinna je cechować właściwie rozumiana pomoc koleżeńska, odgrywająca niebagatelną

rolę w zapewnieniu sprawnej i wydajnej pracy samokształceniowej.

Reasumując należy stwierdzić, że w warunkach ASG WP powinno być stosowane w pracy samokształceniowej słuchaczy jako najbardziej realne a zarazem skuteczne:

- uczenie się indywidualne /głównie w pokojach internatowych/ przy wykonywaniu materiałów jawnych dotyczących przedmiotów działu społeczno-politycznego, organizacji i kierowania, a także języków obcych;

- uczenie się w małych grupach /3-6 osobowych/ dobierających się samorzutnie przy wykonywaniu materiałów niejawnych dotyczących głównie przedmiotów taktyczno-operacyjnych. Ta forma uczenia się słuchaczy podczas pracy samokształceniowej wymaga maksymalnego wykorzystania wszystkich pomieszczeń szkoleniowych w tym również gabinetów przedmiotowych oraz pomieszczeń szkolnego ośrodka dowodzenia w godzinach nauki własnej.

4.1.4. PLANOWANIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

Planowanie pracy samokształceniowej jest niezbędne po to, aby racjonalnie wykorzystać czas na pracę samokształceniową wydzielamy w rozkładach zajęć i porządku dnia, a także w celu pełnej, właściwie rozłożonej w czasie, realizacji zadań dydaktycznych wynikających z planów studiów i programów nauczania oraz podejmowanych z własnej inicjatywy przez słuchaczy.

Aby zamierzenia pracy samokształceniowej mogły być w pełni zrealizowane, proponuje się je planować:

a/ ogólnie - w skali miesiąca - na podstawie planu tematycznego, rozkładu zajęć, wskazówek metodycznych katedr, planu służb, zajęć sportowych, kulturalnych, społecznych, a w niektórych miesiącach również na podstawie wytycznych do prac rocznych czy dyplomowych;

b/ szczegółowo - w skali tygodnia - z rozbiciem na poszczególne konkretne zadania lub przedsięwzięcia z podaniem

czasu, miejsca i pomocy niezbędnych do ich realizacji w ramach planowanej pracy samokształceniowej. Zasadniczą podstawą do wykonania tego planu byłyby rozkłady zajęć oraz otrzymane do wykonania krótkoterminowe zadania dydaktyczne, a także zadania wynikające z harmonogramów opracowania prac rocznych i dyplomowych.

Wskazanym byłoby również, aby w ramach akademii wydrukować i wydać słuchaczom jednakowe druki /załącznik nr 12/ do wykonania planów pracy samokształceniowej. Ułatwiłoby to słuchaczom opracowanie tych planów, a głównie skróciło czas ich wykonania.

4.1.5. DZIAŁALNOŚĆ POZADYDAKTYCZNA SŁUCHACZY

Do działalności pozadydaktycznej w warunkach ASG WP należałoby zaliczyć: działalność społeczną, sportową i kulturalną. Jest ona w toku trwania studiów niezmiernie pożyteczna. Kształtuje osobowość, inteligencję, kulturę osobistą oraz rozwija tężyznę fizyczną.

Słuchacze powinni mieć zatem stworzone warunki do "wyżycia się" na niwie działalności społecznej, kulturalnej czy sportowej. Działalność ta naturalnie może być realizowana tylko poza godzinami zajęć programowych i mimo, że jest to działalność niezwykle pożyteczna - nie powinna kolidować z pracą samokształceniową. Nie jest także wskazanym organizowanie tej działalności słuchaczom "na siłę". Uważa się, że działalność pozadydaktyczną należałoby organizować bez narzucania obowiązkowego w niej uczestnictwa z uwagi na różne indywidualne zainteresowania poszczególnych słuchaczy.

W związku z tym proponuje się aby:

a/ działalność kulturalną organizować we wtorki poprzedzające środowe samokształcenie programowe w godzinach popołudniowych z dobrowolnym uczestnictwem w tej działalności;

b/ działalność sportową pozostawić całkowicie w gestii słuchaczy z tym, że obiekty sportowe powinny być dostępne dla nich we wszystkie dni tygodnia w godzinach popołudniowych;

c/ zebrania podstawowych organizacji parytjnych planować i prowadzić w godzinach popołudniowych w takich terminach, w których obciążenie słuchaczy nauką w czasie pracy samokształceniowej jest najmniejsze.

Niezwykle istotny jest w toku trzyletnich studiów dyplomowych kontakt studiującego w ASG WP oficera z jego najbliższą rodziną. Poprawnie uregulowane stosunki rodzinne, w miarę częsty z nią kontakt, przeświadczenie, że "wszystko jest w porządku", wpływa dodatnio na tok i efektywność studiów, a jeszcze bardziej na pracę samokształceniową, gdyż myśli słuchacza w tym czasie będą wolne od troski i obawy o swoich najbliższych.

W świetle powyższego wydaje się celowym oficjalne zezwolenie słuchaczom na niedzielne wyjazdy do rodzin.

4.1.6. ODPOCZYNEK SŁUCHACZY

Każda praca w tym i umysłowa powinna być odpowiednio regulowana i zabezpieczona pod względem odpoczynku. Do odpoczynku tego oprócz snu należy zaliczyć również relaks i "oderwanie się" od pracy myślowej.

Trudno więc wyobrazić sobie, aby w trakcie trzyletnich studiów dyplomowych w ASG WP orzy ogromnym nakładzie pracy słuchaczy w trakcie realizacji programu nauczania zarówno w czasie obowiązkowych zajęć programowych, jak i w czasie pracy samokształceniowej przynajmniej niedziela x/ nie była dniem odpoczynku, zwłaszcza odpoczynku od wykonywania zadań dydaktycznych zlecanych przez nauczycieli akademickich.

W związku z powyższym, aby niedzielny odpoczynek słuchaczy był realny i nie występowało narastanie zmęczenia umysłowego proponuje się:

a/ tak obciążać słuchaczy zadaniami dydaktycznymi do wykonania podczas pracy samokształceniowej w sobotę, aby nie musieli oni pracować i w niedzielę;

---

x/ W akademiach dowódczo-sztabowych państw członków Układu Warszawskiego niedziela jest dniem odpoczynku słuchaczy. Akademie są zamknięte.

b/ nie zezwalać słuchaczom na pracę w niedzielę w blokach /obiektach/ szkoleniowych, jak praktykowane jest to w akademiach wojskowych ZSRR, gdzie akademie te w tym dniu są zamknięte. Ponadto w CSSR i WRL również w soboty nie planuje się żadnych zajęć dydaktycznych w akademiach wojskowych.

4.2. DOSKONALENIE SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY W SFERZE DYDAKTYCZNEJ

W wyniku przeprowadzonych badań wyróżniono cztery główne kierunki doskonalenia pracy samokształceniowej w sferze dydaktycznej: motywacje i przygotowanie słuchaczy do pracy samokształceniowej, zadania dydaktyczne zlecane słuchaczom do wykonania w czasie pracy samokształceniowej, działalność nauczyciela akademickiego w systemie pracy samokształceniowej słuchaczy oraz metody pracy samokształceniowej słuchaczy.

4.2.1. MOTYWACJE I PRZYGOTOWANIE SŁUCHACZY DO PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

Niezwykle istotną rolę w systemie pracy samokształceniowej odgrywa słuchacz. Efekt tej pracy zależy głównie od jego motywacji uczenia się, zdolności, obowiązkowości, systematyczności, inteligencji, stopnia przygotowania do pracy samokształceniowej i wielu innych jeszcze czynników. Właściwe motywacje uczenia się i przygotowanie słuchaczy do pracy samokształceniowej wywierają duży wpływ na cały jej przebieg i efekt końcowy.

Zdecydowana większość słuchaczy /81%/ jako najważniejszy czynnik motywacyjny do pracy samokształceniowej wymienia chęć pogłębienia wiedzy. Istotnym jest fakt, że jest to czynnik wchodzący w zakres motywacji wewnętrznej, że słuchacze nie kierują się bodźcami motywacji zewnętrznej takimi jak: wyróżnienia, nagrody, zachęty itp.

Należałoby więc ten czynnik motywacyjny pogłębiać poprzez inspirowanie słuchaczy do jeszcze intensywniejszej pracy samokształceniowej oraz wyrobienie u nich ambicji posiadania jak największego zasobu wiedzy. Wiąże się to z faktem, że najbardziej uświadamiają sobie słuchacze własną wartość wtedy, gdy znajdują sprawiedliwą ocenę i życzliwą aprobatę własnej pracy.

Ponadto ważnym kierunkiem działania szczególnie nauczycieli akademickich jest rozwijanie i utrwalanie u słuchaczy

zainteresowań naukowych, co w znacznym stopniu przyczynia się do wzrostu motywacji samodzielnego uczenia się w czasie pracy samokształceniowej.

W przygotowaniu słuchaczy do pracy samokształceniowej ogromnego znaczenia nabiera znajomość technologii pracy umysłowej.

Z badań wynika , że zagadnienia związane z tym przedmiotem znane są przez większość słuchaczy bardzo powierzchownie, a często w ogóle nieznane. Zachodzi więc konieczność zapoznania słuchaczy z technologią pracy umysłowej poświęcając temu przedmiotowi w ASG WP znacznie więcej uwagi.

Można to uczynić poprzez wydzielenie na jego studiowanie w ramach zajęć programowych znacznie większej ilości godzin. Proponuje się, aby na technologię pracy umysłowej wydzielić ogółem 28 godzin lekcyjnych w tym 20 godzin na wykłady /10 wykładów po 2 godziny/ i 8 godzin na seminaria /2 seminaria po 4 godziny/ i planować ten przedmiot w pierwszych miesiącach na pierwszym roku studiów, w ramach tak zwanego cyklu zajęć wprowadzających.

W przerabianej problematyce z technologii pracy umysłowej należałoby ująć między innymi następujące problemy: warsztat pracy umysłowej, źródła wiedzy, efektywne czytanie, słuchanie wykładu i sporządzanie notatek, technika pisania referatu, budżet czasu a organizacja planowego uczenia się, planowanie pracy samokształceniowej, nauka indywidualna a zespołowa, przygotowanie się słuchaczy do kolokwium i egzaminów, zmęczenie a racjonalna organizacja odpoczynku.

Cykl zajęć z technologii pracy umysłowej należałoby zakończyć zaliczeniem tego przedmiotu w formie kolokwium. Zmobilizowałoby to słuchaczy do bardziej wnikliwego studiowania tematyki tego przedmiotu i w efekcie zapewniło odpowiednie przygotowanie słuchaczy do samodzielnych studiów w tym również do pracy samokształceniowej.

4.2.2. ZADANIA DYDAKTYCZNE ZLECANE SŁUCHACZOM DO WYKONANIA W CZASIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

Zakres zadań dydaktycznych zlecanych słuchaczom do wykonania ściśle wiąże się z czasem przeznaczonym na pracę samokształceniową w rozkładach zajęć i porządku dnia. Zachodzi tu ścisła współzależność między tym czasem, a czasochłonnością zadań dydaktycznych do wykonania w ramach pracy samokształceniowej. Im czasu na pracę samokształceniową będzie mniej, a także im trudniejsze i bardziej czasochłonne będą zadania dydaktyczne zlecane słuchaczom do wykonania, tym mniejsze będą możliwości ich zrealizowania. Zatem aby starczyło czasu na ich wykonanie w pełni i na wysokim poziomie i starczyło go jeszcze słuchaczom na pracę samokształceniową nad problemami podjętymi z własnej inicjatywy trzeba, by:

a/ zadania dydaktyczne zlecane słuchaczom do wykonania w czasie pracy samokształceniowej były w pełni realne. W tym celu stawiający je nauczyciele akademiccy powinni brać pod uwagę całokształt zadań jakie otrzymują słuchacze z różnych przedmiotów nauczania do wykonania w danym dniu, tygodniu czy miesiącu;

b/ istniała zgodność między niezbędnym czasem na wykonanie otrzymanych przez słuchaczy zadań dydaktycznych, a czasem jakim na ich wykonanie dysponują. Nie przestrzeganie tej zasady zmusza słuchaczy do długotrwałej pracy, często w godzinach nocnych, co w efekcie odbija się ujemnie na jakości zajęć programowych /brak snu, przemęczenie/.

4.2.3. DZIAŁALNOŚĆ NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO W SYSTEMIE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

Nauczyciel akademicki nie tylko na zajęciach programowych powinien wymagać od słuchaczy samodzielnego myślenia, dokonywania trafnych ocen i wyciągania słusznych wniosków. Tego samego powinien on wymagać od słuchaczy również podczas pracy samokształceniowej. Można to realizować poprzez osobisty przykład nauczyciela akademickiego podczas zajęć programowych, wskazywanie sposobów podejścia do rozwiązywania

problemu szczególnie taktyczno-operacyjnego, czy stawianie konkretnych problemów taktyczno-operacyjnych do samodzielnego rozwiązania w trakcie pracy samokształceniowej. W żadnym przypadku nie należy żądać, aby słuchacze w trakcie pracy samokształceniowej przepisywali do zeszytów większe partie materiału z instrukcji czy podręczników. Nie dotyczy to naturalnie praktycznej pracy na mapach i innych czynności związanych z tą pracą.

Z przeprowadzonych badań wynika, że ingerencja nauczycieli akademickich w pracę samokształceniową słuchaczy jest w zasadzie zbyteczna, z wyjątkiem pomocy przy rozwiązywaniu przez słuchaczy szczególnie trudnych problemów.

Mimo wszystko badania wskazują również, że działalność nauczyciela akademickiego inspirująca słuchaczy do pracy samokształceniowej oraz ukierunkowująca tę pracę powinna się sprowadzać głównie do:

a/ prowadzenia zajęć programowych na wysokim poziomie;

b/ kształtowania zainteresowań i postaw słuchaczy, w tym również zainteresowania ich "swoim" przedmiotem nauczania;

c/ pomocy udzielanej słuchaczom w planowaniu i organizowaniu pracy samokształceniowej oraz w ramach konsultacji nie narzuconych "z góry" lecz organizowanych na prośbę samych zainteresowanych;

d/ umiejętnego sterowania pracą samokształceniową słuchaczy, między innymi poprzez wskazywanie sposobów podejścia do rozwiązywania poszczególnych problemów, zalecanie odpowiedniej literatury dotyczącej danego przedmiotu nauczania itp.;

e/ pobudzania słuchaczy do twórczego działania w ramach pracy samokształceniowej, w tym i do pracy w kołach naukowych słuchaczy, głównie poprzez zainteresowanie ich pracą naukową oraz stawianie problemów do samodzielnego rozwiązania i opracowania a następnie przedstawienia go w szerszym gronie słuchaczy;

f/ kontrolowania efektów pracy samokształceniowej słuchaczy poprzez zwiększenie wymagalności w trakcie zajęć

programowych.

Ponadto od pracowników naukowo-dydaktycznych ASG WP zależy w znacznej mierze to czy studiowanie w akademii będzie dla słuchaczy tylko uciążliwym obowiązkiem, czy samodzielnym i twórczym zdobywaniem wiedzy i umiejętności.

4.2.4. METODY PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY

Słuchacze w pracy samokształceniowej powinni stosować głównie takie metody, które im najbardziej odpowiadają, to znaczy te, które są przez nich sprawdzone i dzięki stosowaniu których osiągają największe efekty w pracy samokształceniowej. Narzucanie słuchaczom jakichkolwiek sposobów uczenia się może często przynieśćodwrotny skutek do zamierzonego. Należy jednak mimo wszystko podpowiadać i wskazywać słuchaczom najlepsze metody uczenia się, jednak wybór pozostawić im samym. Zadbać należy również o to, aby bez względu na to jakie metody uczenia się wybiorą słuchacze, mogły one być stosowane w warunkach ASG WP.

Pewnym jest, że odpowiednio proporcjonalnie wydzielony czas na pracę samokształceniową, realne do wykonania w tym czasie zadania dydaktyczne oraz dobre warunki pracy samokształceniowej niewątpliwie podniosą jej efekty końcowe.

Przyczyni się to również do odpowiedniego doboru metod pracysamokształceniowej. Ponadto uwidoczni się to zwiększonym poziomem zajęć programowych, gdyż słuchacze dysponując odpowiednim czasem w dobrych warunkach oraz przy odpowiednim zabezpieczeniu w materiały i pomoce dydaktyczne będą mogli zastosować odpowiednie metody uczenia się.

Należy podkreślić, że w zależności od problematyki studiowanej w czasie pracy samokształceniowej słuchacze powinni stosować różne metody uczenia się, gdyż różnie będą się przygotowywać do:

- seminariów; repetycji, konwersatoriów;
- zajęć grupowych z przedmiotów taktyczno-operacyjnych;
- ćwiczeń dowódczo-sztabowych;

- kolokwiów i egzaminów;
- opracowywania prac rocznych i dyplomowych.

W związku z powyższym do najbardziej wskazanych metod pracy samokształceniowej słuchaczy w warunkach ASG WP należałoby zaliczyć:

a/ studiowanie literatury - w szczególności praca z tekstem a w niej czytanie selektywne i zapamiętywanie niezbędnych informacji;

b/ praktyczne wykonywanie zadań dydaktycznych, szczególnie z przedmiotów taktyczno-operacyjnych /np. opracowywanie map czy dokumentów bojowych/ z umiejętnym korzystaniem z wzorów dokumentów;

c/ grupowe rozwiązywanie złożonych problemów - polegające na tym, że każdy ze słuchaczy rozwiązuje część danego problemu, a następnie zapoznaje z nim pozostałych słuchaczy grupy;

d/ wielokrotne powtarzanie materiału - metoda szczególnie przydatna w trakcie przygotowywania się do kolokwiów i egzaminów.

4.3. DOSKONALENIE SYSTEMU PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ SŁUCHACZY W SFERZE WARUNKÓW PRACY

W wyniku przeprowadzonych badań wyróżniono następujące kierunki doskonalenia systemu pracy samokształceniowej słuchaczy w sferze warunków pracy: miejsce pracy samokształceniowej, bazę gabinetową oraz bibliotekę naukową. Problematyka dotycząca materiałów i pomocy dydaktycznych przedstawiona została w ramach propozycji dotyczących zarówno bazy gabinetowej jak i biblioteki naukowej.

4.3.1. MIEJSCE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ

Na naukę własną i samokształcenie programowe słuchacze mogą wybierać według uznania salę grupową, aulę, gabinety przedmiotowe, pomieszczenia SOD, bibliotekę, czytelnię /przy wypożyczalni zbiorów jawnych/ lub internat. Wybór miejsca pracy samokształceniowej zdeterminowany jest jednak materiałami z jakimi słuchacze pracują. Jeśli w czasie pracy samokształceniowej wykorzystywane są materiały niejawne, do wyboru pozostaje wówczas: sala grupowa, aule, gabinety przedmiotowe i pomieszczenia SOD.[x/]

Znacznie korzystniej wyglądą sytuacja, jeśli chodzi o pracę samokształceniową z materiałami jawnymi. W tym przypadku można wykorzystać również pokoje internatowe /dwuosobowe/ zapewniające w zasadzie w pełni indywidualne potrzeby uczenia się.

Podsumowując należy stwierdzić, że w chwili obecnej baza gabinetowa oraz pomieszczenia internatowe ASG WP w zasadzie zabezpieczają potrzeby słuchaczy, tak w zakresie uczenia się indywidualnego jak i w małych grupach dobierających się

---

x/ Podobnie praktykuje się przestrzeganie zasad tajności w pracy z materiałami niejawnymi /poprzez wydzielenie na ten cel odpowiednich pomieszczeń/ we wszystkich akademiach wojskowych oraz WSO państw członków Układu Warszawskiego.

samorzutnie. Wynika to z analizy bazy gabinetowej dokonanej w rozdziale 3.3.6.

W celu umożliwienia słuchaczom wykorzystania w pełni biblioteki naukowej w czasie pracy samokształceniowej wskazanym byłoby przy wypożyczalni zbiorów niejawnych zorganizować czytelnię, która byłaby dodatkowym miejscem pracy samokształceniowej słuchaczy z możliwością równoczesnego wykorzystania materiałów dydaktycznych o charakterze niejawnym bez konieczności ich wypożyczania.

4.3.2. BAZA GABINETOWA

Należy stwierdzić, że baza gabinetowa jaką dysponuje ASG WP spełnia swoją rolę i zabezpiecza pracę samokształceniową słuchaczy gdyż:

a/ słuchacze mogą w zasadzie w czasie pracy samokształceniowej oprócz swoich sal grupowych wykorzystywać aule, gabinety przedmiotowe, pomieszczenia szkolnego ośrodka dowodzenia oraz w przypadku pracy z materiałami jawnymi swoje pokoje internatowe /dwuosobowe/;

b/ ASG WP na czas pracy samokształceniowej dla potrzeb 42[x/] grup słuchaczy studiów dyplomowych dysponuje 111 pomieszczeniami[xx/] i 91 podświetlarkami /w tym 38 dużymi/ co w efekcie daje 2,5 sali na 1 grupę szkoleniową. Realne jest zatem samorzutne tworzenie się 3-6 osobowych zespołów[xxx/], gdyż mają one możliwości uczenia się w oddzielnych pomieszczeniach;

c/ trzy aule wyposażone są w najnowocześniejsze pomoce dydaktyczne z telewizją włącznie, z których to pomocy dydaktycznych słuchacze mogą korzystać w ramach pracy samokształceniowej jednak po uprzednim dopełnieniu formalności związanych z otrzymaniem zezwolenia na korzystanie z tych obiektów;

d/ gabinety przedmiotowe wraz ze swoim wyposażeniem głównie w schematy i plansze poglądowe oraz wykazy zalecanej

---

x/ W roku akademickim 1983/1984.

xx/ 6 auli, 14 gabinetów przedmiotowych, 53 sale grupowe oraz 38 pomieszczeń SOD WWLąd.

xxx/ Średnio w grupie 12 słuchaczy.

literatury stanowią dla słuchaczy "banki informacji";

e/ znaczna ilość pomieszczeń szkolnego ośrodka dowodzenia z ich wyposażeniem szczególnie w duże podświetlarki skutecznie odciąża sale grupowe zwłaszcza w okresie opracowywania prac dyplomowych przez słuchaczy trzeciego roku studiów.

Należałoby jednak zorganizować na wzór niektórych katedr dyżury konsultacyjne nauczycieli akademickich w pozostałych katedrach, przy których są gabinety przedmiotowe oraz w szkolnym ośrodku dowodzenia i w Wydziale Wojsk Lądowych /odpowiedzialny za aule/. Dyżury te zabezpieczają słuchaczom konsultacje i umożliwią większy, pełniejszy i mniej skomplikowany dostęp do auli, gabinetów przedmiotowych i szkolnego ośrodka dowodzenia. Wskazanym przy tym byłoby, ażeby nauczyciele akademiccy pełniący dyżury konsultacyjne mieli prawo wydawać słuchaczom klucze do odpowiednich pomieszczeń za podpisem pobierającego te klucze czyniąc go równocześnie odpowiedzialnym za ład, porządek i prawidłowe wykorzystanie danego pomieszczenia.

Ponadto kompleksowe wykorzystanie bazy gabinetowej ASG WP przez słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej wyeliminuje podstawowy zarzut stawiany przez słuchaczy i nauczycieli akademickich a mianowicie, że sala grupowa, w której uczą się słuchacze w czasie pracy samokształceniowej, nie spełnia ich wymagań, gdyż jest za głośno ze względu na dużą ilość ludzi.

4.3.3. BIBLIOTEKA NAUKOWA

W wyniku przeprowadzonych badań, należy stwierdzić, że ilość wypożyczalni funkcjonujących przy bibliotece naukowej wraz z materiałami i pomocami dydaktycznymi jakimi dysponują jest w obecnych warunkach akademii wystarczająca. Pewne obiekcje w zakresie braku literatury obowiązkowej można mieć jedynie do wydawnictw IC MON, a szczególnie materiałów Zarządu II Sztabu Generalnego WP.

Znaczny procent słuchaczy i nauczycieli akademickich postuluje, aby przy wypożyczalni zbiorów niejawnych funkcjonowała czytelnia.

Przedstawione przez słuchaczy i nauczycieli akademickich postulaty w większości przypadków należy uznać za słuszne i w związku z tym wskazanym jest:

a/ uzupełnienie wypożyczalni zbiorów niejawnych i jawnych w dostateczną ilość literatury obowiązkowej, najkonieczniejszej w realizacji procesu studiów, a tym samym pracy samokształceniowej;

b/ zorganizowanie czytelni przy wypożyczalni zbiorów niejawnych.

Funkcjonowanie takiej czytelni:

a/ pozytywnie wpłynęłoby na organizację pracy samokształceniowej słuchaczy, głównie poprzez zmniejszenie czasu na wypożyczanie i oddawanie literatury do wypożyczalni /znaczna ilość słuchaczy uczy się w bloku nr 25/;

b/ umożliwiłoby dostęp do literatury większej ilości słuchaczy, a tym samym rozwiązałoby w pewnym stopniu istniejące braki ilościowe najbardziej potrzebnej literatury niejawnej.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione w rozprawie wnioski i propozycje są próbą udoskonalenia w istniejącym w ASG WP systemie pracy samokształceniowej słuchaczy studiów dyplomowych poszczególnych jego elementów oraz związków i zależności zachodzących między nimi.

Przeprowadzone badania potwierdziły założoną w pracy hipotezę i pozwoliły na wyciągnięcie szeregu wniosków i propozycji dotyczących kierunków doskonalenia istniejącego systemu pracy samokształceniowej słuchaczy studiów dyplomowych w sferze organizacyjnej, dydaktycznej i warunków pracy.

Głównym zamierzeniem pracy było otrzymanie odpowiedzi na pytania:

1. Jak usprawnić stronę organizacyjną pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP ?
2. Jak usprawnić stronę dydaktyczną pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP ?
3. Jakie powinny być warunki pracy samokształceniowej, aby podwyższyć poziom kształcenia i samokształcenia słuchaczy ASG WP ?

W kontekście tak sformułowanych pytań proces badawczy odzwierciedlony w treści rozprawy dał na nie pełne odpowiedzi i pozwolił wskazać kierunki doskonalenia istniejącego systemu pracy samokształceniowej.

Osiągnięcie założonych w rozprawie celów nie byłoby możliwe bez szerokiego udziału w badaniach słuchaczy wszystkich lat i kierunków studiów dyplomowych oraz nauczycieli akademickich. Postulaty i wnioski tych respondentów pozwoliły na opracowanie kierunków doskonalenia istniejącego systemu pracy samokształceniowej.

Nie byłoby możliwe również szczegółowe opracowanie poszczególnych problemów bez pomocy kierownictwa i pracowników Oddziału Szkolenia ASG WP. Udostępniona przez nich dokumentacja

szkoleniowa oraz fachowa pomoc z ich strony pozwoliły na wyciągnięcie szeregu ciekawych wniosków niezbędnych w dokonywaniu pewnych uogólnień i propozycji.

Cenna była także pomoc pracowników Instytutu Dydaktyki Wojskowej, którzy swoją bogatą praktyką, doświadczeniem i znajomością zagadnień pomogli w rozwiązaniu niektórych problemów w toku prowadzonych z nimi dyskusji.

Szczególną wdzięczność wyrażam promotorowi płk.doc.dr. Tadeuszowi BENTKOWSKIEMU za wyrozumiałość, cenne uwagi, trud włożony w kierowanie rozprawą oraz pomoc w rozwiązywaniu poszczególnych problemów.

BIBLIOGRAFIA

1. BANDURA L. - O procesie uczenia się. PZWS, Warszawa 1972r.
2. BANDURA L. - Trudności w procesie uczenia się. PZWS, Warszawa 1968 r.
3. BANDURA L. - Uczniowie zdolni i kierowanie ich kształceniem. NK, Warszawa 1974 r.
4. BARCZYK J., ŻMUDZKI A. - Kierowane szkolenie pozalekcyjne - elementem doskonalenia procesu dydaktycznego. "Wojsko Ludowe" nr 3, 1980 r.
5. BOGUSZ J. - Dydaktyka wojskowa. MON, Warszawa 1983 r.
6. BOGUSZ J., KARWAT T. - Jak studiować. WAP, Warszawa 1972 r.
7. BOGUSZ J., KARWAT T. - Poradnik dydaktyczny oficera. MON, Warszawa 1972 r.
8. BOGUSZ J., LISZEWSKI St., STĘPIEŃ R., KOSACKI Cz., PARZYSZEK A. - Problemy nauki własnej w wyższej uczelni wojskowej. Warszawa 1981 r.
9. BOGUSZEWSKI L.- Warunki efektywnego uczenia się."Przegląd Wojsk Lądowych" nr 8, 1980 r.
10. BOROWICZ R. - Praca studenta. "Kwartalnik Pedagogiczny" nr 4, 1974 r.
11. BOROWICZ R. - Możliwości prognozowania postępów w studiach. "Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 1, 1978 r.
12. BRUNER J.S. - Proces kształcenia, PWN, Warszawa 1964 r.
13. BRUNER J.S. - W poszukiwaniu teorii nauczania. PIW, Warszawa 1974 r.
14. DENEK K. - Efektywność kształcenia, jej rodzaje i sposoby wyrażania. "Neodidagmata" nr 4, Poznań 1972 r.
15. DENEK K. - Efektywność nauczania i sposoby jej mierzenia. "Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 1, 1969 r.
16. DOMŻALSKI M. - Kierowanie nauką własną. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 8, 1980 r.

17. DZIUBA B. - Niektóre metody przyswajania wiedzy. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 8, 1980 r.

18. FLEMING E. - Unowocześnienie systemu dydaktycznego. WSiP, Warszawa 1974 r.

19. GIERULANKA D., ŻARNECKA Ż. - Eksperyment dydaktyczny "Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 3, Warszawa 1971 r.

20. GUILFORD I.P. - Podstawowe metody statystyczne w psychologii i pedagogice. PWN, Warszawa 1960 r.

21. HAŁOŃ T. - Znaczenie pomocy naukowych w szkoleniu wojskowym. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 8, 1970 r.

22. HOWORKA E., ARASZKIEWICZ W., OBARA M. - Studiowanie medycyny o własnych technikach uczenia się. "Życie Szkoły Wyższej" nr 6, 1970 r.

23. HYDZIK B. - Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych w wojsku. MON, Warszawa 1972 r.

24. HYDZIK B. - Rozwijanie samodzielności studiowania w procesie dydaktycznym. PWN, Warszawa 1977 r.

25. JANDA H., GĄTARZ A. - Rola samokształcenia w doskonaleniu kadry. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 8, 1970 r.

26. JANKOWSKI M. - Samodzielna praca studenta. "Życie Szkoły Wyższej" nr 1, 1954 r.

27. JOPOWICZ Z. - Intelektualne przyczyny niepowodzeń w studiowaniu. "Życie Szkoły Wyższej" nr 10, 1960 r.

28. JOPOWICZ Z. - Warunki powodzenia w studiach zaocznych. PWN, Warszawa 1972 r.

29. KAWCZAK A. - O zasadach prowadzenia konsultacji ze studentami. "Życie Szkoły Wyższej" nr 10, 1954 r.

30. KLONOWICZ S. - Praca umysłowa. PZWL, Warszawa 1974 r.

31. KOMEŃSKI J.A. - Wielka Dydaktyka. Wrocław 1956 r.

32. KOSYRZ Z. - O osobowości oficera - wychowawcy. WAP, Warszawa 1972 r.

33. KOWALSKI S. - Plan studiów a samodzielna praca studentów. "Życie Szkoły Wyższej" nr 10, 1954 r.

34. KRUSZEWSKI H. - Kształcenie w Szkole Wyższej. Poradnik dydaktyczny, PWN, Warszawa 1973 r.

35. KRUSZEWSKI K. - Nauczanie i wychowanie studentów I roku studiów. "Życie Szkoły Wyższej" nr 1, 1966 r.

36. KUCHARSKI M. - Możliwości doskonalenia pracy samodzielnej podchorążych WSOWZ w aspekcie realizacji celów kształcenia. Praca doktorska, ASG WP, Warszawa 1982 r.

37. KULPA J. - O potrzebie kształcenia umiejętności samodzielnego studiowania. "Życie Szkoły Wyższej" nr 11, 1973 r.

38. KURCZ J. - Uczenie się i pamięć. Psychologia pod redakcją T.Tomaszewskiego, PWN, Warszawa 1975 r.

39. LISZEWSKI St. - Uczyć samodzielnego myślenia. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 3, 1981 r.

40. LEKSYKON PWN, Warszawa 1972 r.

41. LEKSYKON WIEDZY WOJSKOWEJ, Warszawa 1979 r.

42. LESZCZYŃSKI B. - Uwagi o tygodniowym rozkładzie czasu studentów. "Życie Szkoły Wyższej" nr 12, 1962 r.

43. LENOWICKI T. - Indywidualizacja kształcenia. Dydaktyka różnicowa, PWN, Warszawa 1972 r.

44. LINHART T. - Proces i struktura uczenia się. PWN, Warszawa 1972 r.

45. LUDWICZAK St. - Samokształcenie w wojsku. MON, Warszawa 1969 r.

46. MAZIARZ Cz. - Proces samokształcenia. PZWS, Warszawa 1966 r.

47. MIELECKA Z., ARTWIG E., SZYMAŃSKA A. - Zastosowanie statystycznej metody reprezentacyjnej do ankietowego badania studentów. "Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 1, 1978 r.

48. MUSZYŃSKI R. - Efektywność kształcenia. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 10, 1979 r.

49. NOWACKI T. - Zarys psychologii WSiP, Wrocław 1977 r.

50. NUTTIN J. - Struktura osobowości PWN, Warszawa 1968 r.

51. OKIŃSKI W. - Procesy samokształceniowe. DKP, Poznań 1935 r.

52. OKOŃ W. - Elementy dydaktyki szkoły wyższej. PWN, Warszawa 1971 r.

53. OKOŃ W. - Słownik pedagogiczny. PWN, Warszawa 1975 r.

54. ORCZYK J. - Zarys metodyki pracy umysłowej. PWN, Warszawa 1976 r.

55. PACHULICZ-PAWLIKOWSKA D. - Z badań nad sposobami organizacji uczenia się studentów "Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 2, 1975 r.

56. PALKA St. - Nauka własna studenta. Warszawa 1976 r.

57. PAMUŁA B. - Zmiany w sposobach uczenia się w trakcie studiów. "Dydaktyka Szkoły Wyższej", nr 3, 1976 r.

58. PARAFINIUK-SOIŃSKA J. - Struktura i efekty samodzielnego studiowania. PWN, Warszawa-Poznań 1976 r.

59. PIETER J. - Psychologiczne problemy samokształcenia.NK, Warszawa 1969 r.

60. PIETER J. - Praca naukowa. Wyd."Śląsk", Katowice 1960 r.

61. PIETER J. - Zarys metodologii pracy umysłowej. PWN, Warszawa 1975 r.

62. PIETER J. - Psychologia uczenia się. PZWS, Warszawa 1961 r.

63. PIETRASIŃSKI Z. - Sztuka uczenia się. WP, Warszawa 1975 r.

64. PILCH T. - Zasady badań pedagogicznych. Ossolineum, Wrocław 1977 r.

65. PÓŁTURZYCKI J. - Ucz się sam. O technice samokształcenia. Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1974 r.

66. PUTKIEWICZ Z. - Uczenie się i nauczanie. NK, Warszawa 1973 r.

67. RATAJ M. - Uzdolnienie, kształcenie, praca. Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1975 r.

68. RIECHERT J. - Jak studiować. PWN, Warszawa 1969 r.

69. RUDNIAŃSKI J. - Jak się uczyć. PZWS, Warszawa 1970 r.

70. RUDNIAŃSKI J. - Metody pracy umysłowej ucznia. PZWS, Warszawa 1967 r.

71. RUDNIAŃSKI J. - Sprawność umysłowa. WP, Warszawa 1972 r.

72. SARNOFF A. , MEDNICK K. - Uczenie się. PWN, Warszawa 1967 r.

73. SIEMIEŃSKI M. - Rola samodzielnej pracy studenta w szkole wyższej. "Życie Szkoły Wyższej" Nr 6, 1953 r.

74. SIEMIEŃSKI M. - Psychofizjologiczne i społeczne uwarunkowania procesu uczenia się w szkole wyższej. PAN, Wrocław 1960 r.

75. SKIERSKI J. - Samokształcenie a szkolenie programowe. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 8, 1980 r.

76. SŁOWNIK JĘZYKA POLSKIEGO, PWN, Warszawa 1981 r., t.3.

77. SZEWCZUK W. - Psychologia. WSiP, Warszawa 1975 r., t.2.

78. SZYDŁOWSKI S. - A propos samokształcenia. "Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju" nr 1, 1981 r.

79. ŚWIĘCICKI M. - Jak studiować. Warszawa 1967 r.

80. STATUT AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP. Warszawa 1977 r.

81. TEREJKO T. - Racjonalne metody pracy umysłowej. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 8, 1980 r.

82. URLIŃSKI R. - O samokształceniu kierowanym. "Myśl Wojskowa" nr 4, 1981 r.

83. URLIŃSKI R. - Samokształcenie oficerów. "Myśl Wojskowa" nr 3, 1978 r.

84. USZYŃSKI Z. - Wybrane poglądy na racjonalne organizowanie pracy własnej. "Myśl Wojskowa" nr 6, 1981 r.

85. WARYLEWSKI W. - Błędy samokształcenia. Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju" nr 9, 1980 r.

86. WIELKA ENCYKLOPEDIA POWSZECHNA. PWN, Warszawa 1968 r., t.11.

87. WŁODARSKI Z. - Psychologiczne prawidłowości uczenia się i nauczania. Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1974 r.

88. WYŻSZA SZKOŁA OFICERSKA WOJSK INŻYNIERYJNYCH. - Poradnik dla samokształcenia. Wrocław 1981 r.

89. WYŻSZA SZKOŁA OFICERSKA WOJSK INŻYNIERYJNYCH. - System i zasady organizacji samokształcenia. Wrocław 1981 r.

90. WYŻSZA OFICERSKA SZKOŁA LOTNICZA.- System planowania i organizowania samokształcenia oraz kierowanie jego przebiegiem. Dęblin, 1980 r.

91. ZAKRZEWSKI J. - Efektywność studiów w ASG WP. "Życie Szkoły Wyższej" nr 3, Warszawa 1970 r.

92. ZAKRZEWSKI J. - Praca samokształceniowa słuchacza. Materiały z konferencji dydaktyczno-metodycznej ASG WP podsumowującej rok akademicki 1976/1977 i ustalającej zadania w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej na rok akademicki 1977/1978 odbytej w dniach 12.07 - 15.07.1977 r., ASG WP, Warszawa 1977 r.

93. ZBOROWSKI J. - Nauka własna studenta. PWN, Warszawa 1976 r.

94. ŻEGNAŁEK K. - Wykorzystanie czasu nauki własnej. "Przegląd Wojsk Lądowych" nr 12, 1980 r.

95. ŻEGNAŁEK K. - O nauce własnej dyskusyjnie. "Myśl Wojskowa" nr 11, 1980 r.

96. ŻEGNAŁEK K. - Motywy samodzielnego uczenia się. "Życie Szkoły Wyższej" nr 9, 1981 r.

Druk ASG WP zam nr 918 z dn.15.5.84 r.

Załącznik nr 1.

SPRAWOZDANIE Nr 1 Z BADAŃ
PRZEPROWADZONYCH W ASG WP W OKRESIE OD 1.10.1982 DO 30.04.1983 r.

I. CEL BADAŃ. Ustalenie stosunków czasu przeznaczonego w ASG WP na zajęcia programowe do czasu przeznaczonego na pracę samokształceniową słuchaczy w poszczególnych latach akademickich, począwszy od roku akademickiego 1979/80.

II. METODA BADAŃ. Analiza dokumentacji szkoleniowej i porównawcze zestawienie czasu przeznaczonego na zajęcia programowe i na pracę samokształceniową słuchaczy ASG WP od roku akademickiego 1979/80.

III. ZAKRES BADAŃ. Badaniami objęto dokumentację szkoleniową /plany studiów, programy nauczania, plany tematyczne, rozkłady zajęć oraz rozkazy i wytyczne komendanta ASG WP/ za lata akademickie 1979/80, 1980/81, 1982/83 i 1983/84 x/ dotyczącą wszystkich lat i kierunków studiów dyplomowych.

IV. WYNIKI BADAŃ. Przedstawione zostały w załączonej tabeli, kóra zawiera dane liczbowe dotyczące ogólnego czasu przeznaczonego na zajęcia programowe i czasu na pracę samokształceniową oraz zachodzących między innymi proporcji w poszczególnych latach akademiackich oraz na poszczególnych latach studiów począwszy od roku akademickiego 1979/80.

---

x/ Ze względu na brak części dokumentacji szkoleniowej /rozkładów zajęć/ pominięto w zestawieniu rok akademicki 1981/82.

	Rok akad. 1979/80			Rok akad. 1980/81			Rok akad. 1982/83			Rok akad. 1983/84		
	Rok studiów			Rok studiów			Rok studiów			Rok studiów		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Czas /w godzinach/ [x] przeznaczony na pracę samokształceniową, w tym na:	904	1013	733	860	948	814	868	927	710	871	871	796
- samokształcenie programowe;	144	180	102	138	144	126	108	132	84	138	138	108
- naukę własną.	760	831	631	722	804	688	768	795	626	733	733	688
Czas /w godzinach/ przeznaczony na zajęcia programowe, w tym na:	1014	1050	852	1086	1086	894	1086	1086	870	1080	1092	894
- zajęcia w ASG WP	900	948	786	972	972	804	978	990	804	978	990	840
- ćwiczenia [xx]	114	102	66	114	114	90	108	96	66	102	102	54
Stosunek czasu przeznaczonego na pracę samokształceniową do czasu zajęć programowych.	1:1,12	1:1	1:1,16	1:1,26	1:1,14	1:1,09	1:1,26	1:1,16	1:1,22	1:1,24	1:1,24	1:1,12

x/ Przyjęto godzinę lekcyjną - 45 minut;

xx/ Obóz zimowy, ćwiczenie szkieletowe, ćwiczenie pociągowe.

Uwaga: godziny nauki własnej liczono następująco: ilość dni /w roku/, w których realizowana jest nauka własna mnożono przez 200' /15.10 - 18.30 - czas nauki własnej w porządku dnia/, a wynik dzielono przez 45'/jedna godzina lekcyjna/. Jest to maksymalna ilość godzin lekcyjnych przeznaczonych na naukę własną bez uwzględniania przerw.

Załącznik nr 2.

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O W P
im. gen.broni Karola Świerczewskiego

INSTYTUT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ

Dla słuchaczy ASG WP

KWESTIONARIUSZ K-1

Instytut Dydaktyki Wojskowej prowadzi badania dotyczące pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP. W ramach prowadzonych badań pragniemy skorzystać z Obywatela pomocy. Uzyskane dane zostaną wykorzystane wyłącznie do celów naukowych. Zależy nam bardzo, by wypowiedzi Obywatela były dokładne i obiektywne, za udzielanie których z góry dziękujemy. Ankieta jest anonimowa dlatego prosimy jej nie podpisywać. Prosimy tylko podać:

1. Rok studiów .....
2. Wydział .....
3. Kierunek studiów /katedra/ .....
4. Rok ukończenia WKDO .....
5. Dlaczego wybrałeś studia w ASG WP .....
   .....
   .....

1. W jakim stopniu mobilizują Obywatela do uczenia się niżej wymienione czynniki? /w odpowiedniej rubryce proszę postawić krzyżyk/.

Lp.	Rodzaj czynnika	Stopień mobilizacji				
		bardzo duży	duży	mały	znikomy	w ogóle nie mobilizuje
1.	Chęć pogłębienia wiedzy					
2.	Ambicja					
3.	Chęć posiadania b.dobrych ocen					
4.	Presja otoczenia					
5.	Dobry przykład kolegów					
6.	Chęć przodowania					
7.	Wstyd przed rodziną					
8.	Inspiracja nauczycieli akademickich					

2. Jakie według Obywatela cechy charakteru pomagają w samodzielnym uczeniu się? /proszę ponumerować według ważności/:

a/ sumienność - .....

b/ systematyczność - .....

c/ pracowitość - .....

d/ silna wola - .....

e/ wytrwałość - .....

f/ inteligencja - .....

g/ ambicja - .....

3. Czy zdarza się, że Obywatel nie może się zmusić do nauki? /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ zdarza się to bardzo często;
   b/ zdarza się to często;
   c/ zdarza się to rzadko;
   d/ zdarza się to bardzo rzadko;
   e/ w ogóle mi się to nie zdarza.

4. Mógłbym osiągnąć lepsze wyniki w uczeniu się: /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ gdyby więcej wymagali nauczyciele akademiccy;
   b/ gdyby moje uczenie się odbywało się pod systematyczną kontrolą;
   c/ gdybym poświęcał więcej czasu na uczenie się;
   d/ gdybym miał lepsze warunki do nauki;
   e/ gdybym umiał lepiej się uczyć;
   f/ inne .....

5. Które z wymienionych zagadnień chciałby Obywatel lepiej poznać? /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ metody i formy pracy samokształceniowej;
   b/ planowanie pracy samokształceniowej;
   c/ organizację warsztatu samodzielnej pracy;
   d/ umiejętność pracy z podręcznikiem, skryptem, instrukcją itp.;
   e/ wpływ trybu życia i warunków na uczenie się;
   f/ inne .....

6. Jak Obywatel ocenia poziom przygotowania do studiów w ASG WP wyniesiony z WSO? /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ bardzo dobry;
   b/ dobry;
   c/ dostateczny;
   d/ niedostateczny.

7. Czy w WSO, którą Obywatel ukończył, uczono technologii pracy umysłowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ tak;
   b/ nie.

8. Czy nauka własna powinna być? /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ obowiązkowa i centralnie planowana w ASG WP;
   b/ kierowana zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich;
   c/ dobrowolna według uznania słuchacza.

9. Jaka forma uczenia się odpowiada Obywatelowi najbardziej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ uczenie się indywidualne w oddzielnym pomieszczeniu;
   b/ uczenie się w małej grupie słuchaczy dobierających się samorzutnie;
   c/ uczenie się w grupie szkoleniowej;
   d/ jest mi wszystko jedno;
   e/ inna forma .....

10. Czy są dni tygodnia, w których Obywatel nie uczy się w ogóle? /odpowiedź proszę podkreślić/:

    a/ tak;
    b/ nie.

    Jeśli tak, to jakie są to najczęściej dni .....

    Jakie są to najczęściej powtarzające się przyczyny ...

    .....

    .....

11. Ile razy w ciągu miesiąca Obywatel korzystał? /proszę postawić krzyżyk w odpowiedniej rubryce/:

	Wcale	1	3	5	8	10	15	Częściej
Biblioteka								
Czytelnia								
Konsultacje								
Inne								

12. Czy korzystał Obywatel i jak często z innych źródeł informacji w procesie uczenia się? /proszę postawić krzyżyk w odpowiedniej rubryce/:

Źródło informacji	Częstotliwość korzystania				
	bardzo często	często	rzadko	bardzo rzadko	w ogóle nie korzystałem
Telewizja					
Radio					
Magnetofon					
Film					
Teatr					
Konsultacje					
Korepetycje					
Inne					

13. Czy zdaniem Obywatela organizacja pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP powinna? /proszę podkreślić odpowiedź/:

a/ pozostać bez zmian;
b/ ulec częściowym zmianom;
c/ ulec całkowitej zmianie.

W przypadku podkreślenia odpowiedzi b/ lub c/ prosimy przedstawić swoje propozycje organizacji pracy samokształceniowej .....
.....
.....

14. Jakie jest zdaniem Obywatela obciążenie nauki własnej zadaniami do wykonania na następne zajęcia? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ bardzo duże;
b/ duże;
c/ w normie;
d/ małe.

15. Czy zalecane zadania przez nauczycieli akademickich jest Obywatel w stanie wykonać w czasie nauki własnej i samokształcenia programowego? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

Jeśli nie to w jakim stopniu? .....

16. W jakim okresie roku akademickiego obciążenie zadaniami do wykonania przez słuchaczy w czasie nauki własnej i samokształcenia programowego jest zdaniem Obywatela? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ największe .....
b/ najmniejsze .....

17. Czy potrzebne są dni samokształcenia programowego planowane obecnie w rozkładzie zajęć? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

Jeśli tak to, w którym dniu tygodnia powinien być dzień samokształcenia programowego .....

Proszę uzasadnić .....
.....
.....

18. Czy praca samodzielna w dniach samokształcenia programowego powinna być kierowana? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

Jeśli tak, to przez kogo i w jaki sposób .....
.....

19. Czy dzienny i tygodniowy rytm pracy pozwalają Obywatelowi efektywnie pracować? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie - proszę uzasadnić .....
.....

20. Czy w czasie pracy samokształceniowej Obywatel uczy się? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ na bieżąco /do zajęć na następny dzień/;
b/ perspektywicznie /do czekających Obywatela w późniejszym terminie egzaminów i kolokwiów/;
c/ na bieżąco i perspektywicznie.

21. Czy planuje Obywatel swoją pracę samokształceniową? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ z dnia na dzień;
b/ na cały tydzień;
c/ na cały miesiąc;
d/ jedynie przed egzaminami;
e/ nie planuję - proszę uzasadnić .....
.....

22. Czy zdaniem Obywatela czas wyznaczony w porządku dnia na naukę własną w ASG WP jest? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ wystarczający;
b/ tylko częściowo wystarczający;
c/ nie wystarczający;
d/ inna odpowiedź .....

23. Ile godzin dziennie przeznacza Obywatel na pracę samokształceniową? .....

24. Ile godzin tygodniowo przeznacza Obywatel na pracę samokształceniową? .....

25. Na który przedmiot /grupę przedmiotów/ przeznacza Obywatel najwięcej czasu podczas pracy samokształceniowej?
.....

26. Ile godzin pochłaniają Obywatelowi z budżetu czasowego przedsięwzięcia niezwiązane z procesem kształcenia? /odczyty, odprawy, zebrania, zajęcia sportowe, kulturalne itp./:

a/ w ciągu tygodnia .....
b/ w ciągu miesiąca .....

27. Ile czasu poświęca Obywatel na samokształcenie poza samokształceniem programowym i nauką własną /na samokształcenie spontaniczne/?

a/ w ciągu tygodnia .....
b/ w ciągu miesiąca .....

28. Jakie czynności pochłaniają Obywatelowi najwięcej czasu w trakcie nauki własnej i samokształcenia programowego?

a/ w ciągu tygodnia .....
b/ w ciągu miesiąca .....

29. Ile czasu poświęca Obywatel na samokształcenie z problematyki nie objętej programem szkolenia?

a/ w ciągu tygodnia .....
b/ w ciągu miesiąca .....

30. Ile czasu dziennie rzeczywiście przeznacza Obywatel na pracę samokształceniową? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ do 1 godziny;
b/ 1-2 godziny;
c/ 2-3 godziny;
d/ 3-4 godziny;
e/ powyżej 4 godzin.

31. Jak często korzysta Obywatel z konsultacji nauczyciela akademickiego? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ bardzo często;
b/ często;
c/ rzadko;
d/ bardzo rzadko;
e/ nie korzystam.

W wypadku podkreślenia punktu c/, d/, e/ prosimy o uzasadnienie .....
.....

32. Czy w dniu samokształcenia programowego kierownicy grupy powinni być przy swoich grupach i kierować samokształceniem słuchaczy? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

33. Czy nauczyciele akademiccy powinni mieć dyżury konsultacyjne w katedrach w czasie nauki własnej ujętej w porządku dnia? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

34. Czy nauczyciele akademiccy powinni ingerować w pracę samokształceniową słuchaczy? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie;
c/ w niewielkim stopniu ale systematycznie;
d/ tylko wtedy kiedy to jest potrzebne.

35. Czy zadania stawiane przez nauczycieli akademickich do wykonania w czasie pracy samokształceniowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ pozwalają lepiej zorganizować pracę samokształceniową;
b/ wyrabiają systematyczność pracy samokształceniowej;
c/ zmuszają do pracy samokształceniowej;
d/ wyrabiają wytrwałość;
e/ wyrabiają pracowitość;
f/ dezorganizują pracę samokształceniową /dlaczego?/ ....
.....
.....
g/ zmuszają do pracy samokształceniowej.

36. Obecne warunki do uczenia się oceniam jako: /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ bardzo dobre;
b/ dobre;
c/ dostateczne;
d/ złe - proszę uzasadnić .....
.....

37. Gdzie Obywatel najefektywniej uczy się w czasie pracy samokształceniowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ w sali grupowej;
b/ w bibliotece /czytelni/;
c/ w swoim pokoju w internacie.

38. Czy sala grupowa, w której uczą się słuchacze w czasie nauki własnej, spełnia Obywatela wymagania? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

Jeśli nie, to czy dlatego że?

a/ jest za mała na grupę szkoleniową;
b/ jest za duża;
c/ jest za dużo osób;
d/ jest za głośno;
e/ wolę się uczyć sam.

39. Czy pomoce dydaktyczne /tablica, rzutnik itp./ znajdujące się w salach grupowych zabezpieczają potrzeby słuchaczy podczas pracy samokształceniowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

Jeśli nie to w co jeszcze powinny być wyposażone? .....
.....

40. W jakim stopniu biblioteki i czytelnie znajdujące się w ASG WP zabezpieczają potrzeby słuchaczy w zakresie pracy samokształceniowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ bardzo dobrym;
b/ dobrym;
c/ dostatecznym - proszę uzasadnić .....
.....
d/ niedostatecznym - proszę uzasadnić .....
.....

41. W jakim stopniu pomoce dydaktyczne /podręczniki, skrypty, instrukcje itp./ zabezpieczają potrzeby Obywatela w czasie pracy samokształceniowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ bardzo dobrym;
b/ dobrym;
c/ dostatecznym - proszę uzasadnić .....
.....
d/ niedostatecznym - proszę uzasadnić .....
.....

42. Czy należy Obywatel do Koła Naukowego? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak - do jakiego? .....
b/ nie.

43. Jakie korzyści przynosi Obywatelowi przynależność do Koła Naukowego? /wypełniają tylko członkowie Koła Naukowego/:
.....
.....
.....
.....

Załącznik nr 3.

SPRAWOZDANIE Nr 2
Z BADAŃ PRZEPROWADZONYCH ZE SŁUCHACZAMI ASG WP
w okresie od 1.03 do 30.03.1983 r.

I. CEL BADAŃ. Ustalenie aktualnego poglądu /zebranie opinii/ słuchaczy studiów dyplomowych ASG WP o systemie pracy samokształceniowej, w tym zwłaszcza poglądów o:

- motywach samodzielnego uczenia się słuchaczy;
- przygotowaniu słuchaczy do pracy samokształceniowej;
- organizacji pracy samokształceniowej słuchaczy;
- czasie pracy samokształceniowej słuchaczy;
- roli nauczycieli akademickich w systemie pracy samokształceniowej słuchaczy;
- warunkach pracy samokształceniowej słuchaczy.

II. METODA BADAŃ. Badanie opinii przy pomocy kwestionariusza K-1.

III. ZAKRES BADAŃ. Badaniami objęto wszystkich słuchaczy studiów dyplomowych ASG WP, studiujących w roku akademickim 1982/83.
Ważnych kwestionariuszy otrzymano na:

- I roku studiów - 100 sztuk;
- II roku studiów - 120 sztuk;
- III roku studiów - 110 sztuk.

W ankiecie słuchacze odpowiadali na pytania skateryzowane oraz otwarte, w których mogli swobodnie przedstawić swoje poglądy, wnioski i postulaty.

IV. WYNIKI BADAŃ. Przedstawione zostały w formie tabelarycznej. Poszczególne tabele zawierają liczbowe i procentowe zestawienie odpowiedzi słuchaczy na zawarte w kwestionariuszu pytania.

Tabela nr 1.

Lp.	W jakim stopniu mobilizują Obywatela do uczenia się niżej wymienione czynniki?	Stopień mobilizacji																									
		bardzo duży					duży					mały					znikomy					wcale nie mobilizuje					
		Rok studiów			Ogółem		Rok studiów			Ogółem		Rok studiów			Ogółem		Rok studiów			Ogółem		Rok studiów			Ogółem		
		I	II	III	N	%	I	II	III	N	%	I	II	III	N	%	I	II	III	N	%	I	II	III	N	%	
1.	Chęć pogłębienia wiedzy.	16	44	36	82	29	30	72	70	172	52	54	4	4	66	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Ambicja.	12	19	14	45	14	12	68	71	151	46	76	23	19	118	36	-	8	2	10	3	-	2	4	6	2
3.	Chęć posiadania bardzo dobrych oczu.	2	1	1	7	2	5	25	17	47	14	90	48	47	185	56	3	28	28	59	18	-	15	17	32	10
4.	Presja otoczenia.	4	3	1	8	2	5	23	16	44	14	85	46	34	165	50	3	28	32	63	19	3	20	27	50	15
5.	Dobry przykład kolegów.	-	5	1	6	2	8	30	31	69	21	87	45	33	165	50	5	21	18	44	13	-	19	27	46	14
6.	Chęć przodowania.	4	4	-	8	2	5	16	12	33	10	86	42	34	162	48	3	34	31	68	21	2	24	33	59	19
7.	Wstyd przed rodziną.	2	6	3	11	3	6	29	13	48	14	6	32	21	59	17	3	27	34	64	18	83	26	39	148	48
8.	Inspiracja nauczycieli akademickich.	2	4	3	9	3	3	39	31	73	22	86	41	32	159	48	5	19	20	44	13	4	17	24	45	14

N - symbol, którym we wszystkich tabelach oznacza się ilość uzyskanych odpowiedzi.

T - symbol, którym oznaczono w tabelach tydzień.

M - symbol, którym oznaczono w tabelach miesiąc.

Tabela nr 2.

Jakie według Obywatela cechy charakteru pomagają w samodzielnym uczeniu się?	Ogółem %	Miejsce	Kolejność
a/ sumienność;	4	6	1. systematyczność;
b/ systematyczność;	35	1	2. ambicja;
c/ pracowitość;	16	3	3. pracowitość;
d/ silna wola;	10	5	4. wytrwałość;
e/ wytrwałość;	13	4	5. silna wola;
f/ inteligencja;	2	7	6. sumienność;
g/ ambicja.	20	2	7. inteligencja.

Tabela nr 3.

Czy zdarza się, że Obywatel nie może zmusić się do nauki?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ zdarza się bardzo często;	1	1	5	4	7	6	13	4
b/ zdarza się często;	18	18	34	28,5	40	36	82	26
c/ zdarza się rzadko;	59	59	51	42,5	43	39	153	47
d/ zdarza się bardzo rzadko;	20	20	25	21	18	17	69	20
e/ w ogóle się nie zdarza.	2	2	5	4	2	2	9	3

Tabela nr 4.

Mógłbym osiągnąć lepsze wyniki w uczeniu się:	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ gdyby więcej wymagali nauczyciele akademiccy;	-	-	1	1	-	-	1	-
b/ gdyby moje uczenie odbywało się pod systematyczną kontrolą;	1	1	5	4	-	-	6	2
c/ gdybym poświęcał więcej czasu na uczenie się;	11	11	15	12,5	19	17	45	14
d/ gdybym miał lepsze warunki do nauki;	47	47	75	62,5	52	47	174	52
e/ gdybym umiał lepiej uczyć się;	32	32	20	16,5	13	12	65	20
f/ inne.	9	9	4	3,5	26	24	39	12
odpowiedź na punkt f/								
- gdybym miał więcej czasu;	3	3	2	1	2	1	7	2
- gdyby było lepsze planowanie zajęć;	4	4	2	1	16	14	22	7
- gdyby było mniejsze obciążenie nauki własnej zadaniami do wykonania;	2	2	-	-	2	2	4	1
- gdybym nie martwił się o rodzinę;	-	-	-	-	1	1	1	-
- gdyby były motywacje finansowe;	-	-	-	-	2	2	2	1
- za dużo pracy mechanicznej.	-	-	-	-	3	3	3	1

Tabela nr 5.

Które z wymienionych zagadnień chciałby Obywatel lepiej poznać?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ metody i formy pracy samokształceniowej;	7	7	7	7	5	4,5	19	6
b/ planowanie pracy samokształceniowej;	6	6	6	6	6	5,5	19	6
c/ organizację warsztatu pracy samokształceniowej;	10	10	23	19	25	23	58	17
d/ umiejętność pracy z podręcznikiem, skryptem, instrukcją itp.;	39	39	33	27,5	14	13	86	26
e/ wpływ trybu życia i warunków na uczenie się;	38	38	50	41,5	60	54	148	45
f/ inne.	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela nr 6.

Jak Obywatel ocenia poziom przygotowania do studiów w ASG WP wyniesiony z WSO?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ bardzo dobry;	2	2	-	-	3	3	5	2
b/ dobry;	24	24	30	25	35	32	89	27
c/ dostateczny;	54	54	76	63	53	48	189	55
d/ niedostateczny.	20	20	14	12	19	17	53	16

Tabela nr 7.

Czy w WSO, którą Obywatel ukończył uczono technologii i pracy umysłowej?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	43	43	37	31	48	44	128	39
b/ nie.	57	57	83	69	62	56	202	61

Tabela nr 8.

Czy nauka własna powinna być?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ obowiązkowa i centralnie planowana w ASG WP;	1	1	-	-	-	-	1	-
b/ kierowana zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich;	6	6	11	9	6	5,5	23	7
c/ dobrowolna według uznania słuchacza.	93	93	109	91	104	94,5	306	93

Tabela nr 9.

Jaka forma uczenia się odpowiada Obywatelowi najbardziej?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ uczenie się indywidualne w oddzielnym pomieszczeniu;	58	58	67	56	66	61	191	58
b/ uczenie się w małej grupie słuchaczy dobierających się samorzutnie;	38	38	53	44	40	35	131	40
c/ uczenie się w grupie szkoleniowej;	1	1	-	-	1	1	2	-
d/ jest mi wszystko jedno;	3	3	-	-	3	3	6	2
e/ inna forma.	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela nr 10.

Czy są dni tygodnia, w których Obywatel nie uczy się w ogóle?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	70	70	71	59	60	55	201	61
b/ nie.	30	30	49	41	50	45	129	39
Dni tygodnia								
- wtorek;	5	5	7	6	11	10	23	7
- środa;	-	-	1	1	-	-	1	-
- czwartek;	-	-	-	-	1	1	1	-
- sobota;	40	40	25	21	13	12	73	23
- niedziela.	25	25	38	31	35	32	98	31
Przyczyny								
- chcę odpocząć;	40	40	55	46	36	33	131	40
- chcę odwiedzić rodzinę;	25	25	10	8	12	11	47	14
- przeznaczam na kulturę;	5	5	6	5	12	11	23	7

Tabela nr 11.

Ile razy w ciągu miesiąca Obywatel korzystał z biblioteki, czytelni, konsultacji?		Wcale		1		3		5		8		10		15		Częściej	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
I rok studiów	Biblioteka	3	3	3	3	21	21	35	35	16	16	15	15	5	5	2	2
	Czytelnia	30	30	26	26	28	28	8	8	6	6	-	-	2	2	-	-
	Konsultacje	48	48	20	20	17	17	8	8	4	4	2	2	-	-	1	1
II rok studiów	Biblioteka	1	1	1	1	15	12,5	40	33	34	28	26	22	3	2,5	-	-
	Czytelnia	16	14	24	20	45	37,5	21	17,5	8	7	5	4	-	-	1	1
	Konsultacje	60	50	24	20	21	17,5	7	6	3	2,5	3	2,5	2	1,5	-	-
III rok studiów	Biblioteka	3	3	2	2	13	12	43	40	15	14	22	19	5	4	7	6
	Czytelnia	23	21	29	27	35	32	13	12	1	1	5	4	2	2	2	2
	Konsultacje	64	58	20	18	13	12	6	5	3	3	1	1	-	-	3	3
Ogółem	Biblioteka	7	2	6	2	49	15	118	36	65	20	63	19	13	4	9	3
	Czytelnia	69	21	79	24	108	33	42	13	15	4	10	3	4	1	3	1
	Konsultacje	172	52	64	19	51	15	21	6	10	3	6	2	2	1	4	1

Tabela nr 12.

	Czy korzystał Obywatel i jak często z innych źródeł informacji w procesie uczenia się?	Częstotliwość korzystania:									
		bardzo często		często		rzadko		bardzo rzadko		wcale	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
I rok studiów	Telewizja	2	2	18	18	26	26	28	28	26	26
	Radio	8	8	17	17	33	33	21	21	21	21
	Magnetofon	-	-	1	1	11	11	12	12	76	76
	Film	1	1	7	1	50	50	28	28	14	14
	Teatr	-	-	3	3	20	20	31	31	46	46
	Konsultacje	1	1	14	14	17	17	20	20	48	48
	Korepetycje	-	-	3	3	-	-	7	7	90	90
II rok studiów	Telewizja	14	12	37	31	24	20	25	20	20	17
	Radio	13	11	42	35	23	19	23	19	19	16
	Magnetofon	2	1,5	4	3	13	11	21	18	80	66,5
	Film	2	1,5	18	15	55	46,5	25	20	20	17
	Teatr	1	1	6	5	21	18	37	30	55	46
	Konsultacje	3	2,5	18	15	31	26	34	28	34	28,5
	Korepetycje	-	-	-	-	5	4	5	4	110	91
III rok studiów	Telewizja	24	22	33	30	22	20	13	12	18	16
	Radio	17	15	33	30	27	24	9	8	24	22
	Magnetofon	-	-	3	3	10	9	24	22	73	66
	Film	3	3	21	19	40	36	30	27	16	14
	Teatr	-	-	13	12	26	24	38	34	33	30
	Konsultacje	-	-	9	8	27	24	34	31	40	36
	Korepetycje	-	-	-	-	3	3	14	13	93	84
Ogółem	Telewizja	40	12	88	27	72	22	66	20	64	19
	Radio	38	11	92	28	83	26	53	16	64	19
	Magnetofon	2	1	8	2	34	11	57	17	229	69
	Film	6	2	46	14	145	44	83	25	50	15
	Teatr	1	-	22	7	67	20	106	32	134	41
	Konsultacje	4	1	41	12	75	23	88	27	122	37
	Korepetycje	-	-	3	1	8	2	26	8	293	89

Uwaga: Respondenci udzielali kilka odpowiedzi, stąd suma odpowiedzi w procentach na poszczególne pytania jest większa niż 100 %.

Tabela nr 13.

Czy zdaniem Obywatela organizacja pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP powinna?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ pozostać bez zmian;	30	30	18	15	32	30	80	24
b/ ulec częściowym zmianom;	52	52	51	42,5	48	43	151	46
c/ ulec całkowitej zmianie.	18	18	51	42,5	30	27	99	30

Według słuchaczy nauka własna i samokształcenie programowe powinny być: /są to propozycje wynikłe z pytania nr 13/	Rok studiów			Ogółem	
	I	II	III	N	%
- programowe samokształcenie powinno być w sobotę;	13	10	7	30	9
- nauka własna powinna być indywidualna z możliwością uczenia się w internacie; a w pokojach powinny być sejfy;	25	81	26	132	40
- w czasie nauki własnej powinna być zupełna swoboda wyboru miejsca i czasu uczenia się;	19	23	25	67	20
- nauka własna nie powinna być zarywana innymi przedsięwzięciami;	6	6	12	24	7
- czas nauki własnej jest za mały w stosunku do zadań dydaktycznych, które należy wykonać w tym czasie;	7	-	3	10	3
- powinno być więcej pomieszczeń do nauki własnej;	-	-	3	3	1
- za dużo jest pracy mechanicznej do wykonania w czasie nauki własnej.	-	-	2	2	1

Tabela nr 14.

Jakie jest zdaniem Obywatela obciążenie nauki własnej zadaniami do wykonania na następne zajęcia?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ bardzo duże;	86	86	93	77,5	96	87	275	83
b/ duże;	14	14	26	21,5	14	13	54	17
c/ w normie;	-	-	1	1	-	-	1	-
d/ małe.	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela nr 15.

Czy zalecane zadania przez nauczycieli akademickich jest Obywatel w stanie wykonać w czasie nauki własnej i samokształcenia programowego?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	10	10	20	17	8	7	38	11
b/ nie.	90	90	100	83	102	93	292	89
Procent nie wykonania zadań stawianych na naukę własną i samokształcenie programowe.								
30	14	14	37	31	38	33	89	27
40	11	11	21	17,5	29	26	40	12
50	31	31	24	20	24	22	79	24
60	8	8	15	12,5	7	6	40	12
70	26	26	3	2	4	3	44	13

Tabela nr 16.

W jakim okresie roku akademickiego obciążenie zadaniami do wykonania przez słuchaczy w czasie nauki własnej i samokształcenia programowego jest zdaniem Obywatela?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
Największe								
- ćwiczenia główne;	54	54	58	48	37	34	149	43
- okres zdawania kolokwiów i egzaminów;	25	25	-	-	-	-	25	7
- ćwiczenia grupowe;	11	11	-	-	-	-	11	3
- przez cały rok akademicki;	10	10	13	11	10	9	33	10
- okres od stycznia do lipca;	-	-	26	22	52	47	78	27
- koniec roku akademickiego;	-	-	16	13	8	7	24	7
- początek roku akademickiego.	-	-	7	6	3	3	10	3
Najmniejsze								
- początek roku akademickiego;	75	75	16	13	16	14	107	32
- między ćwiczeniami;	5	5	55	46	20	18	80	24
- okres październik - listopad;	20	20	27	23	55	51	102	31
- nie ma;	-	-	12	10	13	12	25	8
- koniec roku akademickiego.	-	-	10	8	6	5	16	5

Tabela nr 17.

Czy potrzebne są dni samokształcenia programowego planowane obecnie w rozkładzie tajęć?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	96	96	114	95	105	95	315	95
b/ nie.	4	4	6	5	5	5	15	5
Dzień, w którym powinno być planowane programowe samokształcenie.								
- sobota;	69	69	100	83,5	69	63	238	71
- poniedziałek;	1	1	1	1	1	1	3	1
- środa;	15	15	11	9	29	26	55	17
- obojętne.	11	11	2	1	6	5	19	6

Słuchacze wnioskują, ażeby czasu przeznaczonego na samokształcenie programowe nie zajmować przedsięwzięciami nie związanymi z procesem kształcenia.

Tabela nr 18.

Czy praca samodzielna w dniach samokształcenia programowego powinna być kierowana?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	2	2	-	-	1	1	3	1
b/ nie.	98	98	120	100	109	99	327	99
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt a/								
- kierownik grupy.	2	2	-	-	1	1	3	1

Tabela nr 19.

Czy dzienny i tygodniowy rytm pracy pozwalają Obywatelowi efektywnie pracować?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	57	57	53	44	47	43	157	46
b/ nie.	43	43	67	56	63	57	173	54
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt b/								
- środa wytrąca z rytmu pracy;	2	2	5	4	1	1	8	2
- nierównomierne rozłożenie zajęć /złe planowanie/;	22	22	30	25	30	27	82	26
- planowane w ostatniej chwili zebranie, odprawy, instruktaże itp.;	5	5	6	5	4	4	15	5
- duże obciążenie nauki własnej;	14	14	26	22	20	18	60	19
- 2-3 zajęcia grupowe w jednym dniu.	-	-	-	-	8	7	8	2

Tabela nr 20.

Czy w czasie pracy samokształceniowej Obywatel uczy się?	Rok studiów I		II		III		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ na bieżąco /do zajęć na następny dzień/;	35	35	52	43	56	51	143	43
b/ perspektywicznie /do czekających Obywatela w późniejszym terminie egzaminów i kolokwiów/;	2	2	5	4	3	3	10	4
c/ na bieżąco i perspektywicznie.	63	63	63	53	51	46	177	54

Tabela nr 21.

Czy planuje Obywatel swoją pracę samokształceniową?	Rok studiów I		II		III		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ z dnia na dzień;	42	42	47	39,5	51	46	140	42
b/ na cały tydzień;	54	54	60	50	50	46	164	50
c/ na cały miesiąc;	-	-	2	1,5	1	1	3	1
d/ jedynie przed egzaminami;	4	4	6	5	3	3	13	4
e/ nie planuję.	-	-	5	4	5	4	10	3
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt e/								
- zbyt dużo materiału, aby planować;	-	-	-	-	3	3	3	1
- nigdy nie wiem co mnie czeka.	-	-	5	4	2	2	7	2

Tabela nr 22.

Czy zdaniem Obywatela czas wyznaczony w porządku dnia na naukę własną w ASG WP jest?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ wystarczający;	11	11	36	25,0	13	12	60	18
b/ tylko częściowo wystarczający;	42	42	37	25,5	25	23	104	31
c/ niewystarczający;	47	47	47	39,5	72	65	166	51
d/ inna odpowiedź.	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela nr 23.

Ile godzin dziennie przeznacza Obywatel na pracę samokształceniową?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
2-4 godziny	16	16	40	33	24	22	80	25
4-6 godzin	41	41	51	42	35	32	127	39
6-7 godzin	21	21	14	12	23	20	58	16
7-8 godzin	11	11	8	7	15	14	34	11
8-9 godzin	11	11	7	6	10	9	28	8
więcej.	-	-	-	-	3	3	3	1

Tabela nr 24.

Ile godzin tygodniowo przeznacza Obywatel na pracę samokształceniową?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
10 - 20 godzin	-	-	18	15	13	12	31	9
20 - 30 godzin	43	43	60	50	43	39	146	44
30 - 40 godzin	33	33	34	28,5	30	27	97	30
40 - 50 godzin	19	19	3	2,5	15	14	37	12
50 - 60 godzin	5	5	5	4	8	7	18	5
więcej.	-	-	-	-	1	1	1	-

Tabela nr 25.

Na który przedmiot /grupę przedmiotów/ przeznacza Obywatel najwięcej czasu podczas pracy samokształceniowej?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
- społeczno-polityczne;	4	4	8	7	4	4	16	5
- taktyka ogólna i sztuka operacyjna;	44	44	60	50	72	65	176	53
- taktyka ogólna i przedmiot wiodący /w grupach specjalistycznych/;	37	37	37	31	21	19	95	29
- taktyka rodzajów wojsk;	15	15	12	10	12	11	39	12
- języki obce.	-	-	3	2	1	1	4	1

Tabela nr 26.

Ile godzin pochłaniają Obywatelowi z budżetu czasowego przedsięwzięcia nie związane z procesem kształcenia? /odczyty, odprawy, zebrania, zajęcia sportowe, kulturalne itp./	Rok studiów												Ogółem			
	I				II				III							
	T		M		T		M		T		M		T		M	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
do 10 godzin	94	94	19	19	97	81	8	7	92	83	21	19	283	86	48	14
10 - 20 godzin	-	-	47	47	11	9	58	48	4	-	42	38	15	4	147	45
20 - 30 godzin	-	-	20	20	-	-	25	21	-	-	20	18	-	-	65	21
30 - 40 godzin	-	-	4	4	-	-	11	9	-	-	6	5	-	-	21	6
40 - 50 godzin	-	-	2	2	-	-	5	4	-	-	4	4	-	-	11	3
50 - 60 godzin	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	3	-	-	4	1
nie liczyłem.	6	6	8	8	12	10	12	10	14	13	14	13	32	10	34	10

Tabela nr 27.

Ile czasu poświęca Obywatel na samokształcenie spontaniczne?	Rok studiów												Ogółem			
	I				II				III							
	T		M		T		M		T		M		T		M	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
do 10 godzin	38	38	6	6	74	62	6	5	53	49	2	2	165	50	14	4
10 - 20 godzin	40	40	16	16	36	30	38	32	38	34	30	27	114	34	84	26
20 - 30 godzin	22	22	9	9	10	8	20	17	16	14	12	11	48	15	41	12
30 - 40 godzin	-	-	8	8	-	-	20	17	3	3	14	13	3	1	42	13
40 - 50 godzin	-	-	18	18	-	-	20	17	-	-	19	17	-	-	57	17
powyżej 50 godzin.	-	-	43	43	-	-	16	12	-	-	33	30	-	-	92	28

Tabela nr 28.

Jakie czynności pochłaniają Obywatelowi najwięcej czasu w trakcie nauki własnej i samokształcenia programowego?	Rok studiów												Ogółem			
	I				II				III							
	T		M		T		M		T		M		T		M	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1. Klejenie map, nanoszenie sytuacji, przerysowywanie map.	41	41	41	41	57	48,5	60	50	75	69	75	69	173	53	176	53
2. Studiowanie literatury.	6	6	6	6	4	3	4	3	7	6	7	6	17	5	17	5
3. Poszukiwanie i przygotowywanie literatury.	9	9	9	9	10	8	9	8	6	5	6	5	25	8	24	8
4. Pisanie notatek do zajęć.	44	44	44	44	44	36,5	43	36	21	19	21	19	109	33	108	33
5. Odprawy, zebrania, spotkania, instruktaże itp.	-	-	-	-	5	4	4	3	1	1	1	1	6	1	5	1

Tabela nr 29.

Ile czasu poświęca Obywatel na samokształcenie z problematyki nie objętej programem szkolenia?	Rok studiów												Ogółem			
	I				II				III							
	T		M		T		M		T		M		T		M	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
do 5 godzin	62	62	9	9	79	66	4	3	68	62	-	-	209	63	13	4
5 - 10 godzin	8	8	20	20	20	17	43	37	11	10	37	34	39	12	100	30
10 - 15 godzin	2	2	22	22	-	-	25	21	1	1	23	21	3	1	70	21
15 - 20 godzin	-	-	16	16	-	-	17	14	1	1	10	9	1	1	43	13
20 - 25 godzin	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	2	-	-	4	1
25 - 50 godzin	-	-	5	5	-	-	8	7	-	-	9	8	-	-	22	7
brak czasu	14	14	14	14	8	7	8	7	22	20	22	20	44	13	44	14
nie liczyłem.	14	14	14	14	13	10	13	10	7	6	7	6	34	10	34	10

Tabela nr 30.

Ile czasu dziennie rzeczywiście przeznacza Obywatel na pracę samokształceniową?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ do 1 godziny	-	-	-	-	-	-	-	-
b/ 1 - 2 godziny	-	-	6	5	5	4	11	4
c/ 2 - 3 godziny	3	3	15	12,5	12	11	30	9
d/ 3 - 4 godziny	17	17	32	26,5	11	10	60	18
e/ powyżej 4 godzin.	80	80	67	56	82	75	229	69

Tabela nr 31.

Jak często korzysta Obywatel z konsultacji nauczyciela akademickiego?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ bardzo często;	-	-	3	2,5	-	-	3	1
b/ często;	14	14	18	15	13	12	45	14
c/ rzadko;	30	30	29	24	32	29	91	28
d/ bardzo rzadko;	30	30	37	31	35	32	102	30
e/ nie korzystam.	26	26	33	27,5	30	27	89	27
Uzasadnienie odpowiedzi na punkty c/, d/, e/								
a/ nie potrzebuję konsultacji;	40	40	49	41	65	59	154	47
b/ brak czasu na konsultacje;	29	29	33	27,5	28	25	90	27
c/ konsultuję tylko trudne problemy;	7	7	11	9	3	3	21	6
d/ brak nauczycieli akademickich;	7	7	-	-	-	-	7	2
e/ konsultuję z kolegami.	3	3	6	5	1	1	10	3

Tabela nr 32.

Czy w dniu samokształcenia programowego kierownicy grup powinni być przy swoich grupach i kierować samokształceniem słuchaczy?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	6	6	-	-	2	2	8	2
b/ nie.	94	94	120	100	108	98	322	98

Tabela nr 33.

Czy nauczyciele akademiccy powinni mieć dyżury konsultacyjne w katedrach w czasie nauki własnej ujętej w porządku dnia?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	44	44	61	51	50	46	155	47
b/ nie.	56	56	59	49	60	54	175	53

Tabela nr 34.

Czy nauczyciele akademiccy powinni ingerować w pracę samokształceniową słuchaczy?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	-	-	2	2	1	1	3	1
b/ nie;	49	49	70	58	63	57	182	55
c/ w niewielkim stopniu, ale systematycznie;	-	-	1	1	5	4	6	2
d/ tylko wtedy kiedy to jest potrzebne.	51	51	47	39	41	38	139	42

Tabela nr 35.

Czy zadania stawiane przez nauczycieli akademickich do wykonania w czasie pracy samokształceniowej?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ pozwalają lepiej zorganizować pracę samokształceniową;	29	29	43	3,6	28	26	100	30
b/ wyrabiają systematyczność pracy samokształceniowej;	10	10	7	6	6	5	23	7
c/ zmuszają do pracy samokształceniowej;	43	43	45	37,5	43	40	131	40
d/ wyrabiają wytrwałość;	7	7	3	2,5	8	7	18	5
e/ wyrabiają pracowitość;	4	4	8	7	7	6	19	6
f/ dezorganizują pracę samokształceniową.	7	7	14	11	18	16	39	12
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt f/								
- nierealne zadania /za dużo/;	4	4	5	4	5	4	14	4
- sam wiem co mam robić;	-	-	4	3	7	6	11	3
- według wykładowców każdy przedmiot jest ważny;	2	2	2	1,5	3	3	7	2
- złe planowanie.	1	1	3	2,5	3	3	7	2

Tabela nr 36.

Obecne warunki do uczenia się oceniane jako:	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ bardzo dobre;	2	2	-	-	2	2	4	1
b/ dobre;	42	42	26	22	27	24	95	29
c/ dostateczne;	42	42	77	64	69	63	188	57
d/ złe.	14	14	17	14	12	11	43	13
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt d/								
- jest za dużo osób;	10	10	15	12	12	11	37	11
- jest złe oświetlenie;	4	4	-	-	-	-	4	1
- jest zła baza szkoleniowa;	-	-	1	1	-	-	1	-
- obowiązek siedzenia w sali.	-	-	1	1	-	-	1	-

Tabela nr 37.

Gzie Obywatel najefektywniej uczy się w czasie pracy samokształceniowej?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ w sali grupowej;	3	3	3	2,5	1	1	7	2
b/ w bibliotece /czytelni/;	-	-	2	1,5	1	1	3	1
c/ w swoim pokoju w internacie.	97	97	115	96	108	98	98	97

Tabela nr 38.

Czy sala grupowa, w której uczą się słuchacze w czasie nauki własnej, spełnia Obywatela wymagania?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	9	9	7	6	6	5	22	7
b/ nie.	91	91	113	94	104	95	308	93
Jeśli nie to czy dlatego, że?								
a/ jest za mała na grupę szkoleniową;	-	-	2	1,5	3	3	5	1
b/ jest za duża;	-	-	-	-	-	-	-	-
c/ jest za dużo osób;	41	41	46	38	65	59	152	44
d/ jest za głośno;	12	12	13	11	5	4	30	9
e/ wolę się uczyć sam.	38	38	52	43,5	37	34	127	39

Tabela nr 39.

Czy pomoce dydaktyczne /tablica, rzutnik itp./ znajdujące się w salach grupowych zabezpieczają potrzeby słuchaczy podczas pracy samokształceniowej?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	69	69	80	67	67	61	216	65
b/ nie.	31	31	40	33	43	39	114	35
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt b/								
- zbyt mała podświetlarka;	11	11	10	8	12	11	33	10
- brak pomocy poglądowych /np. plansz/;	11	11	12	10	20	18	43	13
- brak środków audiowizualnych;	4	4	13	11	7	6	24	7
- złe oświetlenie;	5	5	1	1	-	-	6	2
- brak folii do wykonywania pomocy dydaktycznych.	-	-	4	3	4	3	8	3

Tabela nr 40.

W jakim stopniu biblioteki i czytelnie znajdujące się w ASG WP zabezpieczają potrzeby słuchaczy w zakresie pracy samokształceniowej?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ bardzo dobrym;	13	13	22	18,5	36	33	71	21
b/ dobrym;	54	54	73	61	67	61	194	59
c/ dostatecznym - proszę uzasadnić.	33	33	21	17,5	7	6	61	20
- mało najpotrzebniejszych egzemplarzy;	33	33	15	12,5	4	4	52	16
- brak czytelni tajnej;	-	-	6	5	1	1	7	2
- przestarzałe materiały.	-	-	-	-	2	2	2	-
d/ niedostatecznym - proszę uzasadnić.	-	-	4	3	-	-	4	1
- brak czytelni tajnej.	-	-	4	3	-	-	4	1

Tabela nr 41.

W jakim stopniu pomoce dydaktyczne /podręczniki, skrypty, instrukcje itp./ zabezpieczają potrzeby Obywatela w czasie pracy samokształceniowej?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ bardzo dobrym;	8	8	14	12	21	19	43	13
b/ dobrym;	59	59	79	66	69	63	207	63
c/ dostatecznym - proszę uzasadnić.	33	33	26	21	20	18	79	24
- brak najpotrzebniejszych egzemplarzy;	33	33	24	20	17	15	74	22
- nieaktualne skrypty.	-	-	1	1	7	6	8	2
d/ niedostatecznym - proszę uzasadnić.	-	-	1	1	-	-	1	-
- dużo instrukcji zniszczonych.	-	-	1	1	-	-	1	-

Tabela nr 42.

Czy należy Obywatel do Koła Naukowego?	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
a/ tak;	81	81	88	73	81	74	250	76
b/ nie.	19	19	32	27	29	26	80	24

Tabela nr 43.

Jakie korzyści przynosi Obywatelowi przynależność do Koła Naukowego? x/	Rok studiów						Ogółem	
	I		II		III			
	N	%	N	%	N	%	N	%
- uzupełnia i podnosi wiedzę fachową;	33	33	46	38	37	35	116	35
- poszerza wiedzę ogólną;	22	22	15	12,5	5	4	42	13
- znikome - żadne;	14	14	12	10	20	18	46	14
- uzupełnia wiedzę nie objętą programem kształcenia /nowości/;	10	10	15	12,5	19	17	44	14
- tylko informacje.	2	2	-	-	-	-	-	-

x/ Uwaga: odpowiadali na pytanie tylko Ci respondenci, którzy należą do Koła Naukowego, stąd procentowa suma odpowiedzi wynosi tylko 81 %.

Załącznik nr 4.

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O W P
im. gen.broni Karola Świerczewskiego

INSTYTUT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ

Dla nauczycieli akademickich
ASG WP

KWESTIONARIUSZ K-2

Instytut Dydaktyki Wojskowej prowadzi badania dotyczące pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP. W ramach prowadzonych badań pragniemy skorzystać z pomocy Obywatela. Uzyskane dane zostaną wykorzystane wyłącznie do celów naukowych. Zależy nam bardzo, by wypowiedzi Obywatela były jak najbardziej obiektywne, za udzielenie których z góry dziękujemy. Ankieta jest anonimowa, dlatego prosimy o jej nie podpisywanie. Prosimy tylko podać:

1. Wykształcenie /stopień, tytuł naukowy/ .....
2. Wydział i katedra, w której Obywatel pracuje .....
   .....
3. Staż pracy w charakterze nauczyciela akademickiego .....
   .....
4. Ze słuchaczami którego kursu /kursów/ Obywatel prowadzi zajęcia .....

1. Prosimy wymienić czynniki, które zdaniem Obywatela najbardziej mobilizują słuchaczy do samodzielnego uczenia się: /odpowiedzi proszę wpisać w kolejności według stopnia ważności/:

   a/ .....
   b/ .....
   c/ .....
   d/ .....
   e/ .....
   f/ .....

2. Prosimy wymienić jakie czynniki, zdaniem Obywatela wywierają największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej słuchaczy: /Proszę je wymienić według stopnia ważności/:

   a/ .....
   b/ .....
   c/ .....
   d/ .....
   e/ .....
   f/ .....

3. Jakie umiejętności w zakresie pracy samokształceniowej ceni Obywatel najwyżej? /Proszę je wymienić według stopnia ważności/:

   a/ .....
   b/ .....
   c/ .....
   d/ .....
   e/ .....
   f/ .....

4. Prosimy wymienić jakie są główne przyczyny niepowodzenia w nauce najsłabszych słuchaczy w prowadzonym przez Obywatela przedmiocie: /Proszę je wymienić według stopnia ważności/:

a/ .....
b/ .....
c/ .....
d/ .....
e/ .....
f/ .....

5. Jakie cechy charakteru /osobowości/ wywierają największy wpływ na wyniki pracy samokształceniowej słuchaczy? /Proszę ponumerować według ważności/:

a/ wytrwałość - .....
b/ pracowitość - .....
c/ ambicja - .....
d/ inteligencja - .....
e/ silna wola - .....
f/ systematyczność - .....
g/ sumienność - .....

6. Jak ocenia Obywatel przygotowanie metodyczne /tzn. umiejętność uczenia się/ słuchaczy ASG WP? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ uważam, że przygotowani są bardzo dobrze;
b/ uważam, że przygotowani są dobrze;
c/ uważam, że przygotowani są średnio;
d/ uważam, że przygotowani są słabo;
e/ uważam, że przygotowani są bardzo słabo;
f/ inne .....

7. Czy zdaniem Obywatela słuchacze umieją racjonalnie uczyć się z podręcznika, skryptu i innej zalecanej literatury? /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ tak;
   b/ nie;
   c/ trudno powiedzieć;
   d/ inne .....

8. Czy zdaniem Obywatela słuchacze potrafią wykonywać notatki z wykładów, ćwiczeń, seminariów? /odpowiedź proszę podkreślić/:

   a/ tak;
   b/ nie;
   c/ nie mam zdania;
   d/ inne .....

9. Prosimy wymienić czynniki, które według obserwacji Obywatela najbardziej utrudniają pracę samokształceniową słuchaczy:

   a/ .....
   b/ .....
   c/ .....
   d/ .....
   e/ .....

10. Czy zdaniem Obywatela organizacja pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP powinna? /odpowiedź proszę podkreślić/:

    a/ pozostać bez zmian;
    b/ ulec częściowym zmianom;
    c/ ulec całkowitej zmianie;
    d/ trudno mi wyrazić swoje zdanie.

    W przypadku podkreślenia odpowiedzi b/ lub c/ proszę - przedstawić własne propozycje takiej organizacji pracy samokształceniowej, aby była jak najbardziej efektywna
    .....
    .....
    .....

11. Czy nauka własna słuchaczy powinna być /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ obowiązkowa i centralnie planowana w ASG WP;
b/ kierowana zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich;
c/ dobrowolna według uznania słuchaczy.

12. Czy zalecane zadania przez nauczycieli akademickich słuchacze są w stanie wykonać w czasie nauki własnej i programowego samokształcenia? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

Jeśli nie to w jakim stopniu? .....

13. W jakim okresie roku akademickiego obciążenie zadaniami do wykonania przez słuchaczy w czasie nauki własnej i samokształcenia programowego jest zdaniem Obywatela? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ największe .....
b/ najmniejsze .....

14. Czy potrzebne są słuchaczom dni samokształcenia programowego planowane obecnie w rozkładzie zajęć? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

15. Czy praca samodzielna słuchaczy w dniach samokształcenia programowego powinna być kierowana? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

Jeśli tak, to przez kogo i w jaki sposób? .....
.....

16. Czy dzienny i tygodniowy rytm pracy pozwalają słuchaczom efektywnie pracować? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie;
c/ nie mam zdania.

17. Jak słuchacze powinni planować swoją pracę samokształceniową? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ z dnia na dzień;
b/ na cały tydzień;
c/ na cały miesiąc;
d/ jedynie przed egzaminami;
e/ nie planować.

18. Czy zdaniem Obywatela czas wyznaczony w porządku dnia na naukę własną w ASG WP jest dla słuchaczy /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ wystarczający;
b/ tylko częściowo wystarczający;
c/ niewystarczający;
d/ inna odpowiedź .....

19. Ile czasu powinien słuchacz poświęcić na samokształcenie z problematyki nie objętej programem szkolenia?

a/ w ciągu dnia .....
b/ w ciągu tygodnia .....

20. Jak często korzystają słuchacze z konsultacji Obywatela? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ korzystają bardzo często;
b/ korzystają często;
c/ korzystają rzadko;
d/ korzystają bardzo rzadko;
e/ w ogóle nie korzystają.

21. Czy w dniu samokształcenia programowego, kierownicy grup powinni być przy swoich grupach i kierować samokształceniem słuchaczy? /odpowiedź proszę podkreślić i uzasadnić/:

a/ tak .....
b/ nie .....

22. Czy nauczyciele akademiccy powinni mieć dyżury konsultacyjne w katedrach w czasie nauki własnej słuchaczy? /odpowiedź proszę podkreślić i uzasadnić/:

a/ tak .....
b/ nie .....

23. Czy nauczyciele akademiccy powinni ingerować w pracę samokształceniową słuchaczy? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie;
c/ w niewielkim stopniu, ale systematycznie;
d/ tylko wtedy, kiedy to jest potrzebne.

24. Czy pomoce dydaktyczne /tablica, rzutnik itp./ znajdujące się w salach grupowych zabezpieczają potrzeby słuchaczy podczas pracy samokształceniowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ tak;
b/ nie.

Jeśli nie, to w co jeszcze powinny być wyposażone .....
.....
.....

25. W jakim stopniu biblioteki i czytelnie znajdujące się w ASG WP zabezpieczają potrzeby słuchaczy w zakresie pracy samokształceniowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ bardzo dobrym;
b/ dobrym;
c/ dostatecznym - proszę uzasadnić - .....
.....
.....
d/ niedostatecznym - proszę uzasadnić - .....
.....
.....

26. W jakim stopniu pomoce dydaktyczne /podręczniki, skrypty, instrukcje/ zabezpieczają potrzeby słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ bardzo dobrym;
b/ dobrym;
c/ dostatecznym - proszę uzasadnić - .....
.....
.....
d/ niedostatecznym - proszę uzasadnić - .....
.....
.....

27. Jaki sposób pracy samokształceniowej powinni stosować słuchacze w pracy samokształceniowej w warunkach ASG WP? /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ uczenie się indywidualne w oddzielnym pomieszczeniu;
b/ uczenie się w małej grupie dobierającej się samorzutnie;
c/ uczenie się w grupie szkoleniowej.

28. Czy zdaniem Obywatela aktywna działalność słuchaczy w Kole Naukowym /odpowiedź proszę podkreślić/:

a/ podnosi poziom kształcenia słuchaczy;

b/ rozwija zainteresowania słuchaczy;

c/ wyrabia samodzielność pracy u słuchaczy;

d/ nie ma żadnego wpływu na proces kształcenia słuchaczy.

Załącznik nr 5.

SPRAWOZDANIE Nr 3
Z BADAŃ PRZEPROWADZONYCH Z NAUCZYCIELAMI AKADEMICKIMI ASG WP
w okresie od 1.03 do 30.03.1983 r.

I. CEL BADAŃ. Ustalenie aktualnego poglądu /zebranie opinii/ nauczycieli akademickich ASG WP o systemie pracy samokształceniowej słuchaczy, w tym zwłaszcza poglądów o:

- motywach samodzielnego uczenia się słuchaczy;
- przygotowaniu słuchaczy do pracy samokształceniowej;
- organizacji pracy samokształceniowej słuchaczy;
- czasie pracy samokształceniowej słuchaczy;
- roli nauczycieli akademickich w systemie pracy samokształceniowej słuchaczy;
- warunkach pracy samokształceniowej słuchaczy.

II. METODA BADAŃ. Badanie opinii przy pomocy kwestionariusza K-2.

III. ZAKRES BADAŃ. Badaniami objęto 120 nauczycieli akademickich ASG WP. Ważnych kwestionariuszy otrzymano 90. W ankiecie nauczyciele akademiccy odpowiadali na pytania skategoryzowane oraz otwarte, w których mogli swobodnie przedstawić swoje poglądy, wnioski i postulaty.

IV. WYNIKI BADAŃ. Przedstawione zostały w formie tabelaryoznej. Poszczególne tabele zawierają liczbowe i procentowe zestawienie odpowiedzi nauczycieli akademickich na zawarte w kwestionariuszu pytania.

Tabela nr 1.

Prosimy wymienić czynniki, które zdaniem Obywatela najbardziej mobilizują słuchaczy do samodzielnego uczenia się:	N	%
- większa wymagalność nauczycieli akademickich;	47	52
- zupełna swoboda miejsca i czasu nauki własnej słuchaczy;	12	13,5
- silna wola;	5	5
- motywacje;	12	13,5
- ambicja i chęć do nauki;	22	24,5
- chęć uzyskania lepszych ocen /obawa przed oceną niedostateczną/;	16	18
- przodowanie w grupie;	11	12
- zainteresowania własne i chęć pogłębienia wiedzy;	38	42
- obiektywne ocenianie przez nauczycieli.	14	15,5

Uwaga: Respondenci wymieniali po kilka czynników, stąd suma jest większa niż 100 %.

N - symbol, który we wszystkich tabelach oznacza ilość odpowiedzi.

Tabela nr 2.

Jakie czynniki, zdaniem Obywatela wywierają największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej słuchaczy?	N	%
- wymagalność wykładowców;	8	9
- warunki pracy /spokój, cisza, dobre planowanie zajęć/;	41	45,5
- wystarczająca ilość czasu;	28	31
- sterowanie samokształceniem przez nauczycieli akademickich;	9	10
- baza szkoleniowa /biblioteki, odpowiednia ilość literatury/;	34	38
- umiejętność organizacji pracy;	12	13,5
- wytrwałość;	5	5
- zainteresowania słuchacza.	15	16,5

Uwaga: Respondenci wymieniali po kilka czynników, stąd suma jest większa niż 100 %.

Tabela nr 3.

Jakie umiejętności w zakresie pracy samokształceniowej ceni Obywatel najwyżej?	N	%
- inteligencja;	8	9
- samodzielność;	22	24,5
- umiejętność doboru odpowiedniej literatury;	40	44,5
- umiejętność studiowania;	10	11
- umiejętność organizacji pracy;	23	25,5
- umiejętność sporządzania notatek;	20	22
- systematyczność;	17	19
- umiejętność planowania pracy.	10	11

Uwaga: Respondenci wymieniali po kilka umiejętności, stąd suma jest większa niż 100 %.

Tabela nr 4.

Jakie są główne przyczyny niepowodzenia w nauce najsłabszych słuchaczy w prowadzonym przez Obywatela przedmiocie?	N	%
- niedostateczne predyspozycje umysłowe;	46	51
- brak czasu;	17	19
- złe warunki pracy;	3	3
- duże obciążenie zadaniami dydaktycznymi;	13	14,5
- lenistwo /niechęć/;	27	30
- mała ilość godzin na przedmiot;	9	10
- niesystematyczność;	11	12
- złe przygotowanie do studiów.	46	51

Uwaga: Respondenci wymieniali po kilka przyczyn, stąd suma jest większa niż 100 %.

Tabela nr 5.

Jakie cechy charakteru /osobowości/ wywierają największy wpływ na wyniki pracy samokształceniowej słuchaczy?	%	Miejsce	Kolejność
a/ wytrwałość;	6	6	1. inteligencja;
b/ pracowitość;	19	3	2. systematyczność;
c/ ambicja;	10	4	3. pracowitość;
d/ inteligencja;	31	1	4. ambicja;
e/ silna wola;	8	5	5. silna wola;
f/ systematyczność;	22	2	6. wytrwałość;
g/ sumienność.	4	7	7. sumienność.

Tabela nr 6.

Jak ocenia Obywatel przygotowanie metodyczne /t.zn. umiejętność uczenia się/ słuchaczy ASG WP?	N	%
a/ uważam, że przygotowani są bardzo dobrze;	-	-
b/ uważam, że przygotowani są dobrze;	9	10
c/ uważam, że przygotowani są średnio;	50	55,5
d/ uważam, że przygotowani są słabo;	26	29,5
e/ uważam, że przygotowani są bardzo słabo;	5	5
f/ inne ...	-	-

Tabela nr 7.

Czy zdaniem Obywatela słuchacze umieją racjonalnie uczyć się z podręcznika, skryptu i innej zalecanej literatury?	N	%
a/ tak;	27	30
b/ nie;	26	29
c/ trudno powiedzieć;	24	26,5
d/ inne.	13	14,5
- ukierunkowani słuchacze;	1	1
- uczą się pamięciowo;	1	1
- i tak i nie.	11	12,5

Tabela nr 8.

Czy zdaniem Obywatela słuchacze potrafią wykonywać notatki z wykładów, ćwiczeń, seminariów?	N	%
a/ tak;	37	41
b/ nie;	27	30
c/ nie mam zdania;	14	15,5
d/ inne.	12	13,5
- i tak i nie.	12	13,5

Tabela nr 9.

Prosimy wymienić czynniki, które według obserwacji Obywatela najbardziej utrudniają pracę samokształceniową słuchaczy:	N	%
- brak pomocy dydaktycznych /dostatecznej ilości literatury/;	18	20
- duże obciążenie zadaniami dydaktycznymi;	33	36,5
- brak czasu;	20	22
- zmuszanie do pracy /obowiązek nauki własnej/;	12	13,5
- ingerencja przełożonych /częste kontrole/;	9	10
- dużo ludzi w jednym pomieszczeniu	15	16,5
- złe warunki pracy;	9	10
- dużo pracy mechanicznej /klejenie map, przepisywanie instrukcji/;	12	13,5
- wykonywanie prac niezwiązanych z nauką własną;	16	18
- złe planowanie zajęć.	4	4

Uwaga: Respondenci wymieniali po kilka czynników, stąd suma jest większa niż 100 %.

Tabela nr 10.

Czy zdaniem Obywatela organizacja pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP powinna?	N	%
a/ pozostać bez zmian;	17	19
b/ ulec częściowym zmianom;	46	51
c/ ulec całkowitej zmianie;	14	16
d/ trudno mi wyrazić swoje zdanie.	13	14
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt b/ i c/		
- nauka własna nieobowiązkowa;	7	8
- całkowita swoboda i samodzielność nauki własnej;	34	38
- lepsze warunki nauki własnej;	8	9
- stawianie konkretnych zadań na naukę własną;	1	1
- sejfy w internacie i tam nauka własna;	4	4
- nauka własna dowolna, ale większa wymagalność.	6	6

Tabela nr 11.

Czy nauka własna słuchaczy powinna być?	N	%
a/ obowiązkowa i centralnie planowana w ASG WP;	4	4
b/ kierowana zadaniami dydaktycznymi przez nauczycieli akademickich;	33	37
c/ dobrowolna według uznania słuchaczy.	53	59

Na I roku studiów - nauka własna kierowana zadaniami dydaktycznymi.

Na II i III roku studiów - nauka własna dobrowolna według uznania słuchaczy.

Tabela nr 12.

Czy zalecane zadania przez nauczycieli akademickich słuchacze są w stanie wykonać w czasie nauki własnej i samokształcenia programowego?	N	%
a/ tak;	30	33
b/ nie;	60	67
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt b/		
- dostatecznym;	20	22
- 50 %;	13	14,5
- 60 %;	2	2
- 70 %;	4	4
- dużo;	2	2
- dużo zadań i brak czasu;	9	10
- trudno określić.	10	11

Tabela nr 13.

W jakim okresie roku akademickiego obciążenie zadaniami do wykonania przez słuchaczy w czasie nauki własnej i samokształcenia programowego jest zdaniem Obywatela?	N	%
Największe		
- drugi semestr każdego roku akademickiego;	8	9
- ćwiczenia główne;	40	44,5
- zakończenie semestrów;	1	1
- okres od marca do lipca;	19	21,5
- przed egzaminami;	7	8
- przez cały rok akademicki;	1	1
- pierwsze półrocza każdego roku akademickiego;	5	5
- nie odpowiedziało.	9	10
Najmniejsze		
- początek roku /październik/ akademickiego;	62	69
- kwiecień - maj;	3	3
- nie ma;	2	2
- między ćwiczeniami;	3	3
- koniec roku akademickiego;	4	4
- nie odpowiedziało.	16	19

Tabela nr 14.

Czy potrzebne są słuchaczom dni samokształcenia programowego planowane obecnie w rozkładzie zajęć?	N	%
a/ tak;	77	85,5
b/ nie.	13	14,5

Tabela nr 15.

Czy praca samodzielna słuchaczy w dniach samokształcenia programowego powinna być kierowana?	N	%
a/ tak;	16	18
b/ nie.	74	82
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt a/		
- katedry;	3	3
- kierownicy grup.	13	15

Tabela nr 16.

Czy dzienny i tygodniowy rytm pracy pozwalają słuchaczom efektywnie pracować?	N	%
a/ tak;	38	42
b/ nie;	31	34,5
c/ nie mam zdania.	21	23,5

Tabela nr 17.

Jak słuchacze powinni planować swoją pracę samokształceniową?	N	%
a/ z dnia na dzień;	10	11
b/ na cały tydzień;	56	62
c/ na cały miesiąc;	15	17,5
d/ jedynie przed egzaminami;	1	1
e/ nie planować;	3	3
f/ według uznania słuchaczy.	5	5,5

Tabela nr 18.

Czy zdaniem Obywatela czas wyznaczony w porządku dnia na naukę własną w ASG WP jest dla słuchaczy?	N	%
a/ wystarczający;	18	20
b/ tylko częściowo wystarczający;	36	40
c/ niewystarczający;	20	22
d/ inna odpowiedź.	16	18
Odpowiedzi na punkt d/		
- zależy od zadań i okresu studiów;	9	10
- każdy uczy się ile chce i ile potrzebuje;	5	5
- zabierany jest często przez przełożonych;	1	1
- nie mam zdania.	1	1

Tabela nr 19.

Ile czasu powinien słuchacz poświęcić na samokształcenie z problematyki nie objętej programem szkolenia?	W ciągu dnia		W ciągu tygodnia	
	N	%	N	%
- 1 - 2 godziny;	40	45	3	3
- 2 - 5 godzin;	3	3	19	21,5
- 5 - 10 godzin;	1	1	21	23
- 10 - 15 godzin;	-	-	4	4
- brak czasu;	4	4	3	3
- nie wiem, trudno ustalić, nie odpowiedziało;	42	47	38	43,5
- 15 - 20 godzin.	-	-	2	2

Tabela nr 20.

Jak często korzystają słuchacze z konsultacji Obywatela?	N	%
a/ korzystają bardzo często;	2	2
b/ korzystają często;	38	42,5
c/ korzystają rzadko;	31	34,5
d/ korzystają bardzo rzadko;	15	17
e/ w ogóle nie korzystają.	4	4

Tabela nr 21.

Czy w dniu programowego samokształcenia, kierownicy grup powinni być przy swoich grupach i kierować samokształceniem słuchaczy?		N	%
		10	11
a/ tak	- znają potrzeby słuchaczy;	2	2
	- ale nie cały czas;	4	4
	- w zależności od potrzeb;	3	3
	- powinien mieć na to czas.	1	1
		80	89
b/ nie	- tylko przeszkadza;	13	14,5
	- słuchacz sam wie czego ma się uczyć;	17	19
	- to są studia i studiują dorośli ludzie;	12	13,5
	- brak czasu /inne zajęcia/;	1	1
	- nie uzasadniło.	47	52

Tabela nr 22.

Czy nauczyciele akademiccy powinni mieć dyżury konsultacyjne w katedrach w czasie nauki własnej słuchaczy?		N	%
a/ tak		35	39
	- w wyznaczonych dniach;	6	6
	- w dniu samokształcenia;	2	2
	- tylko trudne problemy;	1	1
	- gdy żąda grupa;	9	10
	- nie uzasadniło odpowiedzi.	17	19
b/ nie		55	61
	- brak czasu;	3	3
	- przed ważnymi zajęciami;	3	3
	- nauczyciel też ma godzinę;	4	4
	- nie widzę potrzeby;	12	13,5
	- nie uzasadniło odpowiedzi.	33	36,5

Tabela nr 23.

Czy nauczyciele akademiccy powinni ingerować w pracę samokształceniową słuchaczy?	N	%
a/ tak;	3	3
b/ nie;	27	30
c/ w niewielkim stopniu, ale systematycznie;	12	13,5
d/ tylko wtedy, kiedy to jest potrzebne.	48	53,5

Tabela nr 24.

Czy pomoce dydaktyczne znajdujące się w salach grupowych zabezpieczają potrzeby słuchaczy podczas pracy samokształceniowej?	N	%
a/ tak;	61	67
b/ nie.	29	33
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt b/		
- brak folii do wykonywania pomocy przez słuchaczy;	4	4
- brak pomocy poglądowych /mapy, wzory decyzji, i inne/;	13	14,5
- brak środków audiowizualnych /głównie magnetofonów/;	9	10,5
- brak na salach podręcznych biblioteczek;	1	1
- sale nie przystosowane do nauki /małe stoły, złe światło/;	1	1
- większe i sprawne podświetlarki.	1	1

Tabela nr 25.

W jakim stopniu biblioteki i czytelnie znajdujące się w ASG WP zabezpieczają potrzeby słuchaczy w zakresie pracy samokształceniowej?	N	%
a/ bardzo dobrym;	16	17,5
b/ dobrym;	42	46,5
c/ dostatecznym - proszę uzasadnić.	29	33
- mała ilość najpotrzebniejszych egzemplarzy;	17	19
- małe pomieszczenia /mało w nich miejsca/;	7	8,5
- brak czytelni niejawnej.	5	5,5
d/ niedostatecznym - proszę uzasadnić.	3	3
- parodia czytelni;	2	2
- mała ilość egzemplarzy.	1	1

Tabela nr 26.

W jakim stopniu pomoce dydaktyczne /literatura/ zabezpieczają potrzeby słuchaczy w czasie pracy samokształceniowej?	N	%
a/ bardzo dobrym;	12	13
b/ dobrym;	52	58
c/ dostatecznym - proszę uzasadnić.	23	26
- nieaktualna literatura;	9	10
- mała ilość potrzebnych egzemplarzy.	14	16
d/ niedostatecznym - proszę uzasadnić.	3	3
- mała ilość najpotrzebniejszych egzemplarzy.	3	3

Tabela nr 27.

Jakie formy pracy samokształceniowej powinni stosować słuchacze w pracy samokształceniowej w warunkach ASG WP?	N	%
a/ uczenie się indywidualne w oddzielnym pomieszczeniu;	10	11
b/ uczenie się w małej grupie dobierającej się samorzutnie;	42	46,5
c/ uczenie się w małej grupie;	24	26,5
d/ według uznania słuchacza.	14	16

Tabela nr 28.

Czy zdaniem Obywatela aktywna działalność słuchaczy w kole naukowym?	N	%
a/ podnosi poziom kształcenia słuchaczy;	8	9
b/ rozwija zainteresowania słuchachy;	21	23
c/ wyrabia samodzielność pracy u słuchaczy;	11	12,5
d/ nie ma żadnego wpływu na proces kształcenia słuchaczy;	10	11
a/ b/ podnosi poziom kształcenia i rozwija zainteresowania;	17	19
a/ b/ c/ podnosi poziom kształcenia, rozwija zainteresowania i wyrabia samodzielność pracy u słuchaczy;	15	16,5
b/ c/ rozwija zainteresowania i wyrabia samodzielność pracy u słuchaczy.	8	9
Uzasadnienie odpowiedzi na punkt d/		
- nakaz należenia do koła naukowego;	4	4,5
- nic się w nich nie dzieje;	2	2
- parodia koła naukowego.	4	4,5

Załącznik nr 6.

KWESTIONARIUSZ W-1
DO PRZEPROWADZENIA WYWIADU ZE SŁUCHACZAMI ASG WP

1. Jaki czynnik najbardziej mobilizuje Obywatela do uczenia się?

2. Jaki czynnik wpłynąłby na osiągnięcie przez Obywatela lepszych wyników w uczeniu się?

3. W jakim stopniu WSO przygotowała Obywatela do dalszych studiów?

4. Jaka powinna być nauka własna słuchaczy w ASG WP?

5. Jak w czasie pracy samokształceniowej Obywatel najchętniej się uczy?

6. Czy dotychczasowa organizacja pracy samokształceniowej w ASG WP powinna pozostać bez zmian?

7. Czy zadania stawiane do wykonania w czasie nauki własnej jest w stanie Obywatel wykonać?

8. Czy ciężar gatunkowy planowanych zajęć w skali roku jest równomiernie rozłożony?

9. Ile dni samokształcenia programowego powinno być planowane w ASG WP w miesiącu?

10. Czy istnieją aktualnie warunki, ażeby Obywatel mógł planować i w pełni realizować swoją pracę samokształceniową?

11. Który z przedmiotów /grupa przedmiotów/ pochłania Obywatelowi najwięcej czasu w trakcie pracy samokształceniowej?

12. Czy studiuje Obywatel problematykę nie ujętą w programie kształcenia?

13. Czy praca samokształceniowa powinna być kierowana przez nauczycieli akademickich?

14. Jak ocenia Obywatel obecne warunki do samodzielnego uczenia się?

15. Czy biblioteki i czytelnie zabezpieczają potrzeby Obywatela w zakresie pracy samokształceniowej?

16. Jaką korzyść wynosi Obywatel z przynależności do koła naukowego?

Załącznik nr 7.

SPRAWOZDANIE Nr 4
Z BADAŃ PRZEPROWADZONYCH ZE SŁUCHACZAMI ASG WP
w okresie od 2.05 do 30.05.1983 r.

I. CEL BADAŃ. Uzupełnienie i weryfikacja niektórych wyników /danych/ z przeprowadzonych badań ankietowych przy pomocy kwestionariusza K-1, które dotyczyły oceny aktualnego systemu pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP.

II. METODA BADAŃ. Badanie opinii poprzez wywiad osobisty z respondentem, w czasie którego wykorzystano wybrane pytania zawarte w kwestionariuszu W-1.

III. ZAKRES BADAŃ. Badaniami objęto 150 słuchaczy, którzy reprezentowali wszystkie lata i kierunki studiów Wydziału Wojsk Lądowych oraz Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju.

IV. WYNIKI BADAŃ. W sprawozdaniu przedstawione zostały w formie tabelarycznej. Kolejność tabel z wynikami odpowiada kolejności pytań zawartych w kwestionariuszu W-1. Wyniki te zostały wykorzystane głównie w trzecim rozdziale rozprawy.

Tabela nr 1.

Jaki czynnik najbardziej mobilizuje Obywatela do uczenia się?	N	%
1. Chęć pogłębienia wiedzy;	89	59,3
2. Ambicja;	49	32,6
3. Inspiracja nauczycieli akademickich.	12	8,1

Tabela nr 2.

Jaki czynnik wpłynąłby na osiągnięcie przez Obywatela lepszych wyników w uczeniu się?	N	%
1. Lepsze warunki pracy;	81	54
2. Więcej czasu;	42	28
3. Mniej zadań na naukę własną.	27	18

Tabela nr 3.

W jakim stopniu WSO przygotowała Obywatela do dalszych studiów?	N	%
1. Dostatecznym;	98	65,3
2. Dobrym;	41	27,3
3. Niedostatecznym.	11	7,4

Tabela nr 4.

Jaka powinna być nauka własna słuchaczy w ASG WP?	N	%
1. Dobrowolna według uznania słuchaczy;	146	97,3
2. Kierowana zadaniami dydaktycznymi;	4	2,7

Tabela nr 5.

Jak w czasie pracy samokształceniowej Obywatel najchętniej się uczy?	N	%
1. W małej grupie dobierającej się samorzutnie;	87	58
2. Indywidualnie.	73	42

Tabela nr 6.

Czy dotychczasowa organizacja pracy samokształceniowej w ASG WP powinna pozostać bez zmian?	N	%
1. Powinna ulec częściowym zmianom;	92	61,3
2. Powinna ulec całkowitym zmianom;	33	22
3. Powinna pozostać bez zmian.	25	16,7

Tabela nr 7.

Czy zadania stawiane do wykonania w czasie nauki własnej jest w stanie Obywatel wykonać?	N	%
1. Nie;	138	92
2. Tak.	12	8

Tabela nr 8.

Czy ciężar gatunkowy planowanych zajęć w skali roku jest równomiernie rozłożony?	N	%
1. Nie;	134	89,4
2. Tak.	16	10,6

9.

Ile dni samokształcenia programowego powinno być planowanych w ASG WP w miesiącu?

Odpowiedzi wszystkich słuchaczy brzmiały: 4 dni w miesiącu.

Tabela nr 10.

Czy istnieją aktualnie warunki, ażoby mógł Obywatel planować i w pełni realizować swoją pracę samokształceniową?	N	%
1. Tak;	34	22,6
2. Nie.	116	77,4

Tabela nr 11.

Który z przedmiotów /grupa przedmiotów/ pochłania Obywatelowi najwięcej czasu w trakcie pracy samokształceniowej?	N	%
1. Taktyczno-operacyjne;	112	74,7
2. Przedmiot wiodący.	38	25,3

Tabela nr 12.

Czy studiuje Obywatel problematykę nie ujętą w programie kształcenia?	N	%
1. Nie;	97	71,4
2. Tak.	43	28,6

Tabela nr 13.

Czy praca samokształceniowa powinna być kierowana przez nauczycieli akademickich?	N	%
1. Nie;	142	94,7
2. Tak.	8	5,3

Tabela nr 14.

Jak ocenia Obywatel obecne warunki do samodzielnego uczenia się?	N	%
1. Dostateczne;	78	52
2. Dobre;	51	34
3. Złe.	21	14

Tabela nr 15.

Czy biblioteki i czytelnie zabezpieczają potrzeby Obywatela w zakresie pracy samokształceniowej?	N	%
1. W stopniu dobrym;	81	54
2. W stopniu dostatecznym.	69	46

Tabela nr 16.

Jaką korzyść wynosi Obywatel z przynależności do koła naukowego?	N	%
1. Uzupełniam wiedzę fachową;	74	49,3
2. Uzupełniam wiedzę ogólną;	52	34,6
3. Znikome.	24	16,1

Załącznik nr 8.

KWESTIONARIUSZ W-2

DO PRZEPROWADZENIA WYWIADU Z NAUCZYCIELAMI AKADEMICKIMI ASG WP

1. Co najbardziej mobilizuje słuchaczy do samodzielnego uczenia się?
2. Co wywiera największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej słuchaczy?
3. Jak przygotowani są słuchacze do studiów w ASG WP?
4. Co najbardziej utrudnia słuchaczom pracę samokształceniową w ASG WP?
5. Czy organizacja pracy samokształceniowej w ASG WP powinna pozostać bez zmian?
6. Jakie jest obciążenie nauki własnej słuchaczy zadaniami dydaktycznymi?
7. Czy praca samokształceniowa w ASG WP powinna być kierowana?
8. Jaki sposób pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP daje największe efekty?
9. Jaką rolę w procesie studiów odgrywa koło naukowe?

Załącznik nr 9.

SPRAWOZDANIE Nr 5
Z BADAŃ PRZEPROWADZONYCH Z NAUCZYCIELAMI AKADEMICKIMI ASG WP
w okresie od 2.05 do 30.05.1983 r.

I. CEL BADAŃ. Uzupełnienie i weryfikacja niektórych wyników /danych/ otrzymanych z przeprowadzonych badań ankietowych przy pomocy kwestionariusza K-2, które dotyczyły oceny aktualnego systemu pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP.

II. METODA BADAŃ. Badanie opinii poprzez wywiad osobisty z respondentem, w czasie którego wykorzystano wybrane pytania zawarte w kwestionariuszu W-2.

III. ZAKRES BADAŃ. Badaniami objęto 50 nauczycieli akademickich, którzy reprezentowali katedry taktyczno-operacyjne.

IV. WYNIKI BADAŃ. W sprawozdaniu przedstawione zostały w formie tabelarycznej. Kolejność tabel z wynikami odpowiada kolejności pytań zawartych w kwestionariuszu W-2. Wyniki te zostały wykorzystane głównie w trzecim rozdziale rozprawy.

Tabela nr 1.

Co najbardziej mobilizuje słuchaczy do samodzielnego uczenia się?	N	%
1. Większa wymagalność nauczycieli akademickich;	35	70
2. Ambicja i chęć do nauki;	10	20
3. Obiektywna ocena.	5	10

Tabela nr 2.

Co wywiera największy wpływ na efektywność pracy samokształceniowej słuchaczy?	N	%
1. Dobre warunki pracy;	22	44
2. Dobra baza szkoleniowa;	16	32
3. Odpowiednia ilość czasu.	12	24

Tabela nr 3.

Jak przygotowani są słuchacze do studiów w ASG WP?	N	%
1. Średnio;	31	62
2. Słabo.	19	38

Tabela nr 4.

Co najbardziej utrudnia słuchaczom pracę samokształceniową w ASG WP?	N	%
1. Duże obciążenie zadaniami dydaktycznymi.	27	54
2. Brak czasu.	23	46

Tabela nr 5.

Czy organizacja pracy samokształceniowej w ASG WP powinna pozostać bez zmian?	N	%
1. Powinna ulec częściowym zmianom;	31	62
2. Powinna ulec całkowitym zmianom;	15	30
3. Powinna pozostać bez zmian.	4	8

Tabela nr 6.

Jakie jest obciążenie nauki własnej słuchaczy zadaniami dydaktycznymi?	N	%
1. Bardzo duże;	37	74
2. Duże;	11	22
3. W normie.	2	4

Tabela nr 7.

Czy praca samokształceniowa w ASG WP powinna być kierowana?	N	%
1. Nie;	45	90
2. Tak.	5	10

Tabela nr 8.

Jaki sposób pracy samokształceniowej słuchaczy ASG WP daje największe efekty?	N	%
1. W małej grupie dobierającej się samorzutnie.	38	76
2. Indywidualna nauka.	12	24

Tabela nr 9.

Jaką rolę w procesie studiów odgrywa koło naukowe?	N	%
1. Rozwija zainteresowania;	23	46
2. Podnosi poziom kształcenia;	21	42
3. Nie ma żadnego wpływu.	6	12

Załącznik nr 10.

KWESTIONARIUSZ W-3
DO PRZEPROWADZENIA WYWIADU Z ABSOLWENTAMI I SŁUCHACZAMI
AKADEMII DOWÓDCZO-SZTABOWYCH PAŃSTW - CZŁONKÓW UKŁADU WARSZAWSKIEGO

1. Ile dni zajęć programowych planuje się /planowano/ w skali tygodnia?

2. Ile godzin lekcyjnych planuje się /planowano/ w jednym dniu szkoleniowym?

3. Czy są /były/ planowane dni samokształcenia programowego? Jeśli tak, to w którym dniu tygodnia i ile w skali miesiąca?

4. W jakich godzinach planuje się /była planowana/ naukę własną?
   Czy jest /była/ ona obowiązkowa?

5. Które dni tygodnia są /były/ dniami wolnymi od wszelkich zajęć dydaktycznych?

6. Czy można było /można/ uczyć się w niedzielę?

7. Czy w rozkładach zajęć jest /był/ wydzielany czas na opracowanie pracy rocznej /jeśli się takie wykonuje - wykonywało/?

8. Ile czasu wydziela się /wydzielano/ na opracowanie pracy dyplomowej?

Załącznik nr 11.

SPRAWOZDANIE Nr 6
Z BADAŃ PRZEPROWADZONYCH Z ABSOLWENTAMI I SŁUCHACZAMI AKADEMII DOWÓDCZO-SZTABOWYCH PAŃSTW UKŁADU WARSZAWSKIEGO W 1983 ROKU

I. CEL BADAŃ. Zebranie danych dotyczących pracy samokształceniowej w niektórych akademiach dowódczo-sztabowych państw Układu Warszawskiego w celu ich ewentualnego wykorzystania w propozycjach udoskonalenia istniejącego w ASG WP systemu pracy samokształceniowej słuchaczy.

II. METODA BADAŃ. Badanie opinii poprzez wywiad osobisty z respondentem oraz wywiad pośredni przy pomocy oficerów WAL i CzAL studiujących w ASG WP.

III. ZAKRES BADAŃ. Badaniami objęto 13 oficerów - absolwentów i 2 słuchaczy z 9 zagranicznych akademii wojskowych. Wszyscy respondenci udzielali odpowiedzi na te same pytania.

IV. WYNIKI BADAŃ. Przedstawiono w sprawozdaniu w formie zestawienia zbiorczego oraz imiennych odpowiedzi każdego respondenta na zadawane mu te same pytania.

PYTANIA ZAWARTE W KWESTIONARIUSZU W-3 PRZY POMOCY KTÓREGO PRZEPROWADZONO WYWIAD Z ABSOLWENTAMI I SŁUCHACZAMI AKADEMII DOWÓDCZO-SZTABOWYCH PAŃSTW UKŁADU WARSZAWSKIEGO

1. Ile dni zajęć programowych planuje się /planowano/ w skali tygodnia?

2. Ile godzin lekcyjnych planuje się /planowano/ w jednym dniu szkoleniowym?

3. Czy są /były/ planowane dni samokształcenia programowego? Jeśli tak, to w którym dniu tygodnia i ile w skali miesiąca?

4. W jakich godzinach planuje się /była planowana/ naukę własną? Czy jest /była/ ona obowiązkowa?

5. Które dni tygodnia są /były/ dniami wolnymi od wszelkich zajęć dydaktycznych?

6. Czy można było /można/ uczyć się w niedzielę?

7. Czy w rozkładach zajęć jest /był/ wydzielany czas na opracowanie pracy rocznej /jeśli się takie wykonuje - wykonywało/?

8. Ile czasu wydziela się /wydzielano/ na opracowanie pracy dyplomowej?

DANE LICZBOWO-CZASOWE DOTYCZĄCE PRACY SAMOKSZTAŁCENIOWEJ AKADEMII WOJSKOWYCH O PROFILU DOWÓDCZO-SZTABOWYM NIEKTÓRYCH PAŃSTW UKŁADU WARSZAWSKIEGO ORAZ ASG WP

	Radzieckie Akademie Wojskowe	Akademia Wojskowa NAL NRD im. F. Engelsa w Dreźnie	Akademia Wojskowa CzAL im. A. Zapotockiego w Brnie	Akademia Wojskowa WAL im. M. Zrinyj w Budapeszcie	ASG WP
Ilość dni zajęć programowych /w tygodniu/	6	5	5/4/x	5	6/5/x
Ilość godzin lekcyjnych w dniu zajęć programowych	6	6	6	6	6
Dni wolne od zajęć dydaktycznych /w tygodniu/	niedziela	niedziela	sobota i niedziela	sobota i niedziela	niedziela xx
Dzień tygodnia przewidziany /w planach studiów/ na samokształcenie programowe /po 6 godzin lekcyjnych/	-	każdy czwartek	druga i czwarta środa miesiąca	-	druga i trzecia środa miesiąca
Ilość dni obowiązkowej nauki własnej planowanej w porządku dnia /w tygodniu/	5	5	5	5	5
Czas obowiązkowej nauki własnej przewidziany w porządku dnia /w miesiącach/	180 od 16.00 do 19.00	315 od 13.15 do 18.30	240 od 15.00 do 19.00	130 od 14.20 do 16.30	200 od 15.10 do 18.30
Czas przewidziany na opracowanie pracy dyplomowej /w miesiącach/	1-3	1	1	1	1

x/ gdy w danym tygodniu planowany jest dzień samokształcenia programowego;

xx/ ponadto 2 dni w miesiącu na wyjazd do rodzin.

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO ZSRR im. Woroszyłowa w Moskwie

Gen.bryg. Janusz GUMULIŃSKI - studiował w latach 1970-1972

1. 5 dni
2. 6 godzin
3. Tak - sobota
4. Od 14.00 do 17.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - była
8. 1 miesiąc

Płk Witold WÓJCIK - studiował w latach 1975-1977

1. 5 dni
2. 6 godzin
3. Tak - sobota
4. Od 16.00 do 19.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - była
8. 1 miesiąc

Płk Stefan WŁUDYKA - studiował w latach 1978-1980

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 15.00 do 19.30 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - była
8. 1 miesiąc

AKADEMIA WOJSK PANCERNYCH im. Malinowskiego w Moskwie

Ppłk Marian KRZYPKOWSKI - studiował w latach 1972-1975

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 16.00 do 18.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - były
8. 1 miesiąc

Mjr Mieczysław STEFANOWSKI - studiował w latach 1977-1980

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 16.00 do 19.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - były
8. 1 miesiąc

WOJSKOWA AKADEMIA im. Frunze w Moskwie

Mjr Julian MAJ - studiował w latach 1974-1977

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 15.30 do 19.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - były
8. 1 miesiąc

Mjr Andrzej KAMER - studiował w latach 1976-1979

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 15.30 do 19.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzialano - były
8. 1 miesiąc

WOJSKOWA AKADEMIA ARTYLERII im. Kalinina w Leningradzie

Mjr Andrzej ORŁOWSKI - studiował w latach 1975-1978

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 16.00 do 19.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - były
8. Nie było prac dyplomowych tylko egzaminy dyplomowe

Mjr Stanisław ADAMOWICZ - studiował w latach

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 16.00 do 19.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - były
8. 3 miesiące

WOJSKOWA AKADEMIA INŻYNIERYJNA im. Kujbyszewa w Moskwie

Mjr Stanisław GUZDEK - studiował w latach 1976-1980

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 16.00 do 19.00 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - były
8. 2 miesiąco

WOJSKOWA AKADEMIA TYŁÓW I TRANSPORTU w Leningradzie

Mjr Witold TERECHOWICZ - studiował w latach 1976-1979

1. 6 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 15.00 do 18.30 - obowiązkowa
5. Niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie wydzielano - były
8. 3 miesiące

AKADEMIA WOJSKOWA im. Zrinyj w Budapeszcie

Kpt. Józef KOZMA - słuchacz III roku studiów
Wywiad przeprowadzono pośrednio, przy pomocy oficera armii węgierskiej kpt. Kalmana BANYA - słuchacza ASG WP

1. 5 dni
2. 6 godzin
3. Nie
4. Od 14.20 do 16.30 - obowiązkowa
5. Sobota i niedziela
6. Nie - akademia zamknięta
7. Nie ma prac rocznych
8. 1 miesiąc

AKADEMIA WOJSKOWA im. Zapotockiego w Brnie

Kpt. Jarosław MUKEL - słuchacz II roku studiów
Wywiad przeprowadzono pośrednio, przy pomocy oficera armii czechosłowackiej kpt. Jana MIKUŠA - słuchacza ASG WP

1. 5 dni /4/[x]
2. 6 godzin
3. Tak - druga i czwarta środa miesiąca
4. Od 16.00 do 19.00 - obowiązkowa
5. Sobota i niedziela
6. Tak
7. Nie wydziela się - są
8. 1 miesiąc

AKADEMIA WOJSKOWA im. Engelsa w Dreźnie

Ppłk Marian GÓRECKI - studiował w latach 1974-1977

1. 5 dni
2. 6 godzin
3. Tak - czwartek - 4 dni w miesiącu
4. Od 13.15 do 16.30 - obowiązkowa - w jednym wybranym przez grupę dniu do 22.00
5. Niedziela
6. Tak - do 13.30 za zezwoleniem komendanta wydziału - ale w wypadku, gdy chętnych do nauki było więcej niż 2 słuchaczy
7. Nie wydzielano - były
8. 1 miesiąc

Kpt. Witold SZYMAŃSKI - studiował w latach 1977-1980

1. 5 dni
2. 6 godzin
3. Tak - czwartek - 4 dni w miesiącu
4. Od 13.15[x] do 18.30[xx] - obowiązkowa - w jednym wybranym przez grupę dniu tygodnia do 22.00
5. Niedziela
6. Tak - do 13.30 za zezwoleniem komendanta wydziału - ale w wypadku, gdy chętnych do nauki było więcej niż 2 słuchaczy
7. Nie wydzielano - były
8. 1 miesiąc

Załącznik nr 12

PRZYKŁADOWY WZÓR

planu pracy samokształceniowej na miesiąc..... 198.. r.

Data i czas	Przedsięwzięcie	Uwagi
1	2	3
10.04		
15.10-17.00	Opracowanie meldunku Szefa Wydziału Operacyjnego 1 DZ.	s.305
17.00-18.30	Wrysowanie na mapę decyzji dowódcy 1 DZ do natarcia.	s.305
19.00	Przygotowanie się do seminarium z filozofii.	Internat
11.04[x/]		
8.00-11.00	Opracowanie rozkazu bojowego dowódcy 1 DZ do natarcia.	s.305
11.00-13.30	Opracowanie planu rozpoznania 1 DZ do natarcia	s.305
15.10-18.30	Przygotowanie się do zajęć z pracy partyjno-politycznej.	Internat
19.00	Przygotowanie się do kolokwium z ekonomii.	Internat
12.04		
15.00-17.00	Oglądanie filmu produkcji radzieckiej w wersji oryginalnej.	kino ASG WP
17.00-18.30	Kompletowanie materiałów do pracy rocznej.	Wypożyczalnie w bl. 14 i 101
19.00	Czytanie książki "Łuk Kurski"	Internat

x/ Dzień samokształcenia programowego

1	2	3
13.04		
15.00-17.00	Zebranie POP	s.218
17.00-18.30	Opracowanie meldunku Szefa Wojsk Chemicznych 1 DZ.	s.305
18.00	Przygotowanie się do zajęć z psychologii dowodzenia.	Internat
14.04		
15.10-17.30	Opracowanie meldunku Szefa Wojsk Inżynieryjnych.	s.305
17.30-18.30	Przygotowanie się do zajęć z taktyki wojsk lotniczych.	s.305
19.00	Przygotowywanie się do kolokwium z ekonomii.	Internat

Załącznik nr 13

PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA W GODZINACH NAUKI WŁASNEJ NA STUDIACH DYPLOMOWYCH ASG WP W MARCU I KWIETNIU 1981 r.

Przedsięwzięcia	Data godzina	Stan słuchaczy	Stan i % obecnych na przedsięwzięciu	Ilość dni popołudniowej nauki własnej	Ilość zajętych nauk własnych	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
	Marzec 1981 r.					
Trening na środkach łączności dla I KWL	13.03. 81 15.30-18.30	126	49/38%		1 nauka własna dla 38% słuchaczy I KWL	4 grupy szkolne
Film w wersji oryginalnej w języku rosyjskim dla I KWL i I KWLot.	11.03. 81	126	126/ 100%		1 nauka własna dla 100% słuchaczy I KWL i I KWLot.	
Zebranie POP wszystkie kursy	wg planu od 15.30	471	471/ 100%	21	1 nauka własna dla wszystkich kursów	
Zebranie kół naukowych /wszystkie kursy/	wg planu od 15.30	471	471/ 100%		1 nauka własna dla wszystkich kursów	
	3.03. 15.30-18.30	471	173/ 36%			
	10.03 81 15.30-18.30	471	52/11%			

1	2	3	4	5	6	7
	17.03. 81 15.30- 18.30	471	23/4%			
			Kwiecień 1981 r.			
Film w wersji oryginalnej w języku rosyjskim dla I KWL i I KWLot	8.04. 81 od 15.30	126	126/100%		1 nauka własna dla słuchaczy I KWL i I KWLot	
Zebranie POP /wszystkie kursy/	wg planu od 15.30	471	471/100%		1 nauka własna dla wszystkich słuchaczy	
Zebranie kół naukowych /wszystkie kursy/	wg planu od 15.30	471	471/100%		1 nauka własna dla wszystkich słuchaczy	
Przedsięwzięcia kulturalne planowane dla wszystkich słuchaczy	7.04. 81 15.30- 18.30	471	146/31%			
	14.04. 81 15.30- 18.30	471	85/18%			
Spotkanie z ppłk. HERMASZEWSKIM /tylko I i III kurs/	23.04. 81 od 17.00	284	284/100%		1 nauka własna dla słuchaczy I i III KWL	
Akademia 1-Majowa	29.04. 81 od 16.00	471	100/21%		delegacje służbowe	

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AON WP
1432
Akademii Obrony Narodowej
Nr inw. 12610